

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI**

**KOSGEB DESTEĞİ ALAN BİREYLERİN DUYGUSAL
ZEKÂ ALGILARININ GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ
ÜZERİNE ETKİSİ**

EMRE BURAK TAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Adnan ÇELİK

Konya – 2021

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
YÖNETİM ORGANİZASYON BİLİM DALI**

**KOSGEB DESTEĞİ ALAN BİREYLERİN DUYGUSAL
ZEKÂ ALGILARININ GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ
ÜZERİNE ETKİSİ**

EMRE BURAK TAĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Adnan ÇELİK

Konya – 2021

ÖNSÖZ

Birlikte çalışarak bilimsel bilgi üretmekten ve fikri paylaşımlar ortaya koyabilmekten büyük bir gurur ve mutluluk duyduğum tez danışmanım Prof. Dr. Adnan ÇELİK'e yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca bana inandığı, güvendiği, yol gösterdiği, bilgisini-birikimini ve desteğini esirgemediği için çok teşekkür ederim. Ayrıca yüksek lisans eğitimimin ders dönemi süresince ders aldığım ve fikri gelişimime katkı sağlayan değerli akademisyenlerimize ve ihtiyacım olduğu zamanlarda yardımlarını ve desteklerini hiç esirgemeyen Arş. Gör. Hande ULUKAPI YILMAZ a minnettarım.

Bu günlere gelerek kendimi ifade edebilmem hususunda bana her daim destek olan, bana inanmayı bir kez dahi olsun bırakmayan yıllarca hem annelik hem babalık yaparak beni ben eden anneme; kız kardeşime; bu süreçte maddi manevi desteğini benden bir an bile olsun esirgemeyen kıymetli eşime ve bu yoğun süreçte babalarına her zaman kolaylık sağlayan, anlayışla davranan ve sabır gösteren evlatlarım Ülkü Gül ve Ömer Göktuğ'a sonsuz teşekkürler.

Emre Burak TAĞ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	EMRE BURAK TAĞ
	Numarası	184227011005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İŞLETME / YÖNETİM ORGANİZASYON
	Programı	TEZLİ YÜKSEK LİSANS
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ADNAN ÇELİK
	Tezin Adı	KOSGEB DESTEĞİ ALAN BİREYLERİN DUYGUSAL ZEKÂ ALGILARININ GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

ÖZET

Değişen ve gelişen teknoloji ve teknolojinin etki altına aldığı piyasa koşullarında rekabetçi olabilmek ve sektörde ayakta kalabilmek adına girişimci bireylerin ilk olarak kendilerini, akabinde de dış dünyayı ve piyasa koşullarını iyi takip edebilmeleri ve sektörel ihtiyaçların, taleplerin neler olduğunu iyi analiz etmeleri gerekmektedir. Bireylerin dış sese kulak verebilmeleri ve değişim sürecini takip edebilmeleri içinse dış koşullarla aralarında etkili bir empati ağı geliştirebilmeleri gereklilik halini almıştır. Bu süreçte girişimcinin empati ağını oluşturabilmesi için yani dışarıda var olan süreci anlayabilmesi ve kendini dış bireylerin yerine koyarak onlar gibi düşünerek çıkarımlar meydana getirebilmesi içinse duygusal zekâ düzeyini artırması gerekir. Duygusal zekâ düzeyinin artması neticesinde bireyin dış çevreyi daha iyi anlamlandırması, eksiklikleri tespit edebilmesi ve yeni yaratıcı fikirler ortaya koyarak rekabet gücünü artırabilmesi de girişimcilik eğiliminin ne düzeyde etkili olduğu ile ilgilidir. Bu çalışmada duygusal zekâ algısının girişimcilik eğilimiyle arasındaki ilişki ve duygusal zekâ algısının girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Afyonkarahisar ilinde KOSGEB desteği alan bireyler oluşturmuştur.

Araştırmada 6rneklemei tespit edebilmek adına %95 g6ven d6zeyi ve %5 g6ven aralığı ile geliştirilen form6l uygulanmış ve bu kapsamda tesad6fi 6rnekleme y6ntemiyle seçilen 272 girişimciye anket uygulanmıştır (n=272). Elde edilen veriler SPSS 22.0 programı ile 6z6mlenmiştir. Araştırmanın sonucunda, algılanan duygusal zekânın girişimcilik eğilimi ile pozitif y6nl6 anlamlı bir ilişki içinde olduğu ve duygusal zekâ algısının girişimcilik eğilimi 6zerinde anlamlı pozitif y6nde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Duygusal zekânın alt boyutlarının da girişimcilik eğilimi 6zerinde anlamlı pozitif y6nde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada, bazı sınırlılıklar bulunmakla birlikte gelecek benzer konularda gerçekleştirilebilecek araştırmalara da ilişkin 6nerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: KOSGEB, Girişimcilik, Duygusal Zekâ, Girişimcilik Eğilimi.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	EMRE BURAK TAĞ
	Numarası	184227011005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İŞLETME / YÖNETİM ORGANİZASYON
	Programı	TEZLİ YÜKSEK LİSANS
	Tez Danışmanı	PROF. DR. ADNAN ÇELİK
	Tezin Adı	THE IMPACT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE PERCEPTIONS ON ENTREPRENEURSHIP TRENDS OF INDIVIDUALS RECEIVING SMEDO (KOSGEB) SUPPORT

ABSTRACT

In order to be competitive in the changing and developing technology and market conditions under the influence of technology and to survive in the sector, entrepreneurial individuals must first follow themselves, then the outside world and market conditions, and analyze the sectoral needs and demands well. It has become a necessity for individuals to develop an effective empathy network with external conditions in order to be able to listen to the external voice and follow the change process. In this process, the entrepreneur needs to increase the level of emotional intelligence in order to create an empathy network, that is, to understand the process that exists outside and to put himself in the place of external individuals and to make inferences by thinking like them. As a result of the increase in the level of emotional intelligence, the individual's ability to better understand the external environment, identify the deficiencies and increase his competitive power by introducing new creative ideas is also related to how effective the entrepreneurial tendency is. In this study, it is aimed to examine the relationship between emotional intelligence perception and entrepreneurial tendency and the effect of emotional intelligence perception on entrepreneurial tendency. The population of the research consisted of

individuals who received KOSGEB support in Afyonkarahisar province. In order to determine the sample in the research, the formula developed with 95% confidence level and 5% confidence interval was applied and in this context, a questionnaire was applied to 272 entrepreneurs selected by random sampling method (n=272). Obtained data were analyzed with SPSS 22.0 program. As a result of the research, it has been determined that the perceived emotional intelligence has a positive and significant relationship with the entrepreneurial tendency and the perception of emotional intelligence has a significant positive effect on the entrepreneurial tendency. It has been determined that the sub-dimensions of emotional intelligence have a significant positive effect on the entrepreneurial tendency. Although there are some limitations in the research, suggestions have been made for future research on similar issues.

Key Words: SMEDO (KOSGEB), Entrepreneurship, Emotional Intelligence, Entrepreneur Tendency.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Önsöz	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
İçindekiler	vi
Kısaltmalar Listesi	x
Tablolar Listesi	xi
Şekiller Listesi	xii
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM – T.C. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI (KOSGEB)	4
1.1. KOSGEB Hakkında	4
1.2. Girişimcilik Destek Programı	6
1.3. Girişimciliği Geliştirme Destek Programı	12
İKİNCİ BÖLÜM – DUYGUSAL ZEKÂ	17
2.1. Duygu, Duygunun Tanımı ve Birey Yaşamındaki Önemi	17
2.2. Zekâ	19
2.2.1. Zekânın Tanımı	20
2.2.2. Zekâ Kuramları.....	23
2.2.2.1. Tek Etmen Kuramı	23
2.2.2.2. Spearman’ın Çift Etmen Kuramı	24
2.2.2.3. Piaget’in Zekâ Kuramı.....	25
2.2.2.4. Gardner’ın Çoklu Zekâ Kuramı.....	26
2.3. Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki	33
2.3.1. Klasik Yaklaşımlara Göre Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki	34

2.3.2. Modern Yaklaşımlara Göre Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki	34
2.4. Duygusal Zekâ Kavramı, Tanımı ve Tarihsel Gelişimi	35
2.5. Duygusal Zekânın Önemi.....	42
2.6. Duygusal Zekâ Modelleri	43
2.6.1. Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ Modeli.....	45
2.6.2. Karma Duygusal Zekâ Modelleri	47
2.6.2.1. Reuven Bar – On Modeli.....	47
2.6.2.2. Cooper ve Sawaf Modeli	49
2.6.2.3. Daniel Goleman Modeli	51
2.7. Duygusal Zekâ Alanında Gerçekleştirilmiş olan Araştırmalar	52
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ.....	65
3.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları	65
3.2. Girişimcilik Eğiliminin Kavramı ve Kapsamı	69
3.3. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Unsurlar	72
3.3.1. Demografik Unsurlar	72
3.3.2. Sosyal Unsurlar	74
3.3.3. Çevresel Unsurlar	75
3.3.4. Teknolojik Unsurlar	75
3.4. Girişimcilik Eğilimine Etki Eden Faktörler	76
3.4.1. Kişilik Özellikleri	76
3.4.1.1. Başarma İhtiyacı	77
3.4.1.2. Kontrol Odağı	77
3.4.1.3. Risk Alma Eğilimi	77
3.4.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans	78
3.4.1.5. Yenilikçi Olma	78

3.4.1.6. Kendine Güven Duymak	79
3.5. Girişimcilik Eğiliminin Oluşumu ile İlgili Modeller	79
3.5.1. Girişimsel Eylem Modeli	80
3.5.2. Planlanmış Davranış Teorisi	80
3.5.3. Girişimsel Tutum Oryantasyonu	82
3.5.4. Temel Eğilim Modeli	83
3.5.5. Girişimsel Potansiyel Modeli	83
3.5.6. Davidsson Modeli	84
3.6. Girişimcilik Eğilimi Alanında Gerçekleştirilen Araştırmalar	84
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM – KOSGEB DESTEĞİ ALAN BİREYLERİN DUYGUSAL ZEKÂ ALGILARININ GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ÜZERİNE ETKİSİ	94
4.1. Araştırmanın Problemi, Soruları, Amacı ve Önemi	94
4.2. Konu ile İlgili Önceki Çalışmalar	95
4.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli.....	99
4.4. Araştırmanın Yöntemi.....	101
4.5. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	102
4.6. Araştırmanın Varsayımları	102
4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	103
4.8. Bulgular	104
4.8.1. Demografik Bulgular	105
4.8.2. Duygusal Zekâ Kavramına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizleri	107
4.8.3. Girişimcilik Eğilimi Kavramına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizleri...	109
4.8.4. Duygusal Zekâ Algılarının Girişimcilik Eğilimine Etkisi.....	112
4.8.4.1. Duygusal Zekâ Algılarının Girişimcilik Eğilimine Etkisi	113
4.8.4.2. Kendi Duygularını Değerlendirme Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi	115

4.8.4.3. Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi	116
4.8.4.4. Duygularını Düzenleme Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi	118
4.8.4.5. Duygularını Kullanma Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi	120
4.9. Hipotezlerin Test Edilmesi	122
Sonuç ve Öneriler	124
Kaynakça	129
Ekler.....	149
Ek:1: Anket Formu	149

KISALTMALAR LİSTESİ

KOSGEB: T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

GDP: Girişimcilik Destek Programı

GGDP: Girişimciliği Geliştirme Destek Programı

UGE: Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi

YGD: Yeni Girişimci Desteği

YGP: Yeni Girişimci Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Duygusal Zekânın Kavramlar Boyutuyla Ele Alınması	36
Tablo 2: Duygusal Zekâ Tanımlarının Tarihsel Gelişimi	41
Tablo 3: Duygusal Zekânın Boyutları	44
Tablo 4: Dört Boyutlu Duygusal Zekâ Modelinin Zekâ ve Kişilikle İlişkisi	46
Tablo 5: Bar-On Duygusal Zekâ Modeli	48
Tablo 6: Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli	51
Tablo 7: Girişimcilik Kavramının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi ve Kullanımı ...	66
Tablo 8: Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	105
Tablo 9: Duygusal Zekâ Ölçeğinde Yer Alan İfadeler ve İlgili Faktör Yükleri.....	109
Tablo 10: Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinde Yer Alan İfadeler ve İlgili Faktör Yükleri...	110
Tablo 11: Normallik Testi (Skewness ve Kurtosis Değerleri)	112
Tablo 12: Normallik Testi (Shapiro-Wilk Değerleri)	112
Tablo 13: Hipotezlerin Test Edilmesi	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1: Duygusal Zekâ Döngüsü	38
Şekil 2: Girişimsel Niyet Modeli	71
Şekil 3: Girişimsel Niyet - Yön Modeli.....	72
Şekil 4: Planlanmış Davranış Teorisi	81
Şekil 5: Temel Eğitim Modeli	83
Şekil 6: Girişimsel Potansiyel Modeli	84
Şekil 7: Araştırmanın Modeli	101
Şekil 8: Regresyon Analizi Sonucunda Değişkenler Arasındaki İlişkiler	122

GİRİŞ

Sosyal yaşam içerisinde bireylerin birden fazla sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar genelde bireylerin bir yandan toplumsal rollerini gerçekleştirebilmek ile ilgiliyken diğer yandan da kişisel fikri ve beceriye yönelik zenginliklerini arttırabilmelerine yöneliktir (Ural, 2001, s. 210). Bu süreç içerisinde bireylerin çevrelerinde olup bitenlere öz benlikleri doğrultusunda farklı farklı tepkiler verdikleri gözlemlenmiştir. Bireylerin bu tür davranışları içerisinde bulunduğumuz yüzyılda insanların davranışlarını anlamlandırabilme açısından çalışmalar gerçekleştiren bilim insanlarının ilgisini çekmiştir. Bilimsel araştırmalarda ortaya konulduğu üzere duygusal zekâ bireylerin yaşamları boyunca değişebilen ve gelişim gösteren bir süreci içermektedir. Sürekli değişim ve gelişim içerisinde olan bu durum da duygusal zekânın önemini vurgulamakta ve araştırma konusu olarak ele alınmasında önem düzeyini ortaya koymaktadır. Duygusal zekânın bu denli önem arz etmesinde uyarıcı görevi gören Goleman'ın (1995) yazına aldığı “Duygusal Zekâ” eserinin etkisi yadsınılamaz (Yüce ve Meriç, 2017, s. 435).

1990 yılının başlarında beyin üzerine gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde bireylerin duygularını ve bu doğrultuda davranışlarını kontrol altına alabildiklerini tespit eden araştırmacılar karşı karşıya kaldıkları bu gerçeklikten yola çıkarak yenilik arz eden bir kavram yani “Duygusal Zekâ” kavramı içerisinde kendilerini bulmuşlardır (Yavuz, 2003, s. 20). Bilimsel yazınlarda duygusal zekâ Emotional Intelligence (EI) olarak da ifade edilmiş şekliyle karşımıza çıkmaktadır. Salovey ve Mayer tarafından geliştirilen ve ilerleyen yıllarda değişim gösteren modelde “duygusal zekânın duyguların değerlendirilmesi ve ifade edilmesi, duyguların düzenlenmesi ve duygusal bilginin düşünme ve oyunculukta kullanılmasını içeren üç ayrı bileşenden oluşan bir şemsiye kavramı görüşü ileri sürülmüş ve bireyin kendisinin ve diğer bireylerin hislerini anlaması, bunlar arasında ayırım yapması ve elde ettiği bilgiyi davranışlarına aktarabilmesi ile ilgili sosyal zekânın bir alt kümesi” olarak tanımlanmıştır (Deveci, 2018, s. 940).

Girişimcilik eğilimi bireyin teşebbüste bulunabilmesi yönündeki ilgi veya alakasını ifade etmektedir. İş toplumu ile ilgili anlamı irdelendiğinde ise girişimciler; sorgulayabilen ve yenilikler ortaya koyabilen, risk alabilen, mazeretlere değil çözüm önerilerine odaklanan, dışsal çevredeki değişimlere ve gelişmelere açık olan bireyler olarak ifade edilmektedir. Girişimcilik eğilimini iş yeri açmış ve destek almış bireyler bağlamında değerlendirdiğimizde ise tam anlamıyla girişimci bir faaliyette buldukları için gerçekleşmiş girişimcilik unsuru ile karşı karşıya kalmaktayız. Girişimcilik kısa bir anı içermeyen yani sadece iş yeri açılış süreci ile bitmeyen hatta bu süreç ile gerçekleşen ve en önemli başlangıç adımının atıldığı faaliyetleri içermektedir. İş yeri kurmak aslında girişimcilik faaliyetlerinin başlangıcıdır (Özdemir, 2015, s. 121).

Toplumların ekonomik refaha erişebilmesinde; nitelikli işverenlerin, farklılıklardan yeni iş fikirleri ortaya çıkararak üretken işletmeciliği ortaya koyan girişimcilerin önemi büyüktür. Girişimcilerin bu denli önemli olduğu toplumda girişimciler tarafından başarıya ulaşabilmenin bir yolu da duygusal zekâdan geçmektedir. Duygusal zekâyâ sahip bireyler kendi dışlarında kalan çevreye karşı daha duyarlı ve daha anlayışlı olurlar. Çünkü duygusal zekâ bireylerin empati yeteneğini geliştirdiği gibi aynı zamanda bu empati sayesinde sektörün ihtiyaçlarını görmede ve bu ihtiyaçları gidermede çözüm önerisi sunmada katkı sağlamaktadır. Girişimci bireyler, dışsal alanda ki gelişmelere ne kadar çok yönünü dönerse o denli eksiklikleri tespit eder ve bu sayede de eksikliklere çözüm önerisi sunarak var olan iş fikirlerini geliştirebilir, yeni iş fikirleri meydana getirebilir. Girişimciliğin gelişmesinde bireyin kalıtsal olarak aileden gelen özellikleri de etkilidir, fakat duygusal zekâ geliştirilebildiği ve değişime uğrayabildiği için sonradan da girişimcilik özelliklerinin bireyde kazanılmasında fayda sağlayan bir unsur olmaktadır. Duygusal zekâ, farklı etmenler sayesinde her bireyde varlığını ortaya koyabilmekte ve gelişim gösterebilmektedir. Fakat önemli olan bu noktada bu zekâyı etkin ve verimli kullanabilmekten geçmektedir. Duygusal zekâlarını etkin ve verimli en önemlisi de doğru yönlü kullanabilen bireyler, iş hayatında diğer bireylere nazaran bir adım önde olmuşlardır (Yelkikalan, 2006, s. 48).

Son birkaç yıldır gerçekleştirilen araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre bireylerin sahip oldukları duygusal zekâ algılarının iş yaşamındaki etkisi incelenirken bu doğrultuda iş yaşamının etkili faktörlerinden olan girişimcilik sorgulanır hale gelmiş ve bireyleri girişimciliğe iten etmenlerin nedenleri araştırılmıştır. Literatürde duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi üzerine gerçekleştirilen araştırmalar bulunmaktadır fakat sınırlı sayıdadır. Bu nedenle, çalışmanın sonuçlarının literatüre katkısı olacağı düşünölmektedir.

Algılanan duygusal zekânın girişimcilik eğilimi ile arasındaki ilişki ve etkiyi ölçmeye yönelik yapılan bu çalışma dört ayrı bölümden oluşmuştur. Çalışmanın ilk bölümünde, öncelikle KOSGEB kurumsal yapısı, Girişimcilik Destek Programı ve 2019 yılından itibaren uygulamaya konulan tamamen yeni bir destek sürecini ortaya koymuş olan Girişimciliği Geliştirme Destek Programı açıklanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise duygusal zekâ kavramı açıklanmıştır. Bu bölümde kavramın tanımı yapılmadan önce duygusal zekâyı meydana getiren duygu ve zekâ kavramları tanımlanmış ve akabinde duygusal zekâ ile ilgili kuramlar, farklı yaklaşım modellerine göre duygu ve zekâ kavramları arasındaki ilişkiler irdelenmiş ve son olarak da duygusal zekâ üzerine geliştirilen modeller tanıtılmıştır. Bölümün sonunda duygusal zekâ üzerine gerçekleştirilen yerli ve yabancı çalışmalara örnekler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde öncelikle girişimci ve girişimcilik kavramları açıklanarak girişimcilik eğiliminin tanımı yapılmıştır. Devamında girişimcilik eğilimini etkileyen unsurlar, girişimcilik eğilimine etki eden faktörler ve girişimcilik eğilimi üzerine gerçekleştirilen modeller açıklanmıştır. Bölümün sonunda girişimcilik eğilimi ile ilgili gerçekleştirilen yerli ve yabancı çalışmalara örnekler verilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümünde ise Afyonkarahisar ilinde KOSGEB desteği alan 272 girişimciye uygulanan anket sonucu ulaşılan veriler analiz edilerek neticeler ortaya konulmuştur. Katılımcılara uygulanan anketlerin analizleri ve bu analizler sonucu ulaşılan verilerin değerlendirilerek yorumlanması, hipotezlerin test edilerek ortaya çıkan sonuçlar bölümlerine değinildikten sonra çalışmanın sonuçlarına yer verilmiş ve gelecekte yapılacak araştırmalara kılavuz olabilmesi amacıyla tavsiyelerde bulunularak çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

T.C. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİ GELİŞTİRME VE DESTEKLEME İDARESİ BAŞKANLIĞI (KOSGEB)

Bu bölümde KOSGEB kurumu ile ilgili tanıtıcı bir bilgilendirme yapılmıştır. Devamında ise girişimcilik ve girişimcilik kavramları tanımlamaya çalışılmış ve girişimcilik alanında sağlanan desteklerden ülkemiz nezdinde en fazla tanınırlığa sahip KOSGEB tarafından uygulamaya konulmuş olan Girişimcilik Destek Programı ve 2019 yılı itibariyle yenilenerek tekrardan girişimci bireylere destek sunabilmek amacıyla revize edilmiş Girişimciliği Geliştirme Destek Programı ile ilgili tanımlamalar gerçekleştirilmiştir. Burada bu programların tarihsel süreçleri, programlar ile ilgili tanımlamalar ve programların ana unsurları kapsamında girişimcilere sunulan desteklerde tanıtılmıştır.

1.1. KOSGEB Hakkında

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Sınâî Kalkınma Teşkilatı arasında imzalanan Uluslararası Antlaşma doğrultusunda, Gaziantep’te 1973 yılında bir tasarı etkinliği olarak ortaya çıkmıştır. O dönemki ismiyle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yapısında “Küçük Sanayi Geliştirme Merkezi” (KÜSGEM) adıyla faaliyete başlamış olup ana amaç olarak küçük ölçeğe sahip sanayi işletmelerine ortak fayda sağlamaya yönelik çalışma alanları paydasında hizmet vermiştir. Sözü edilen hizmetler devam eden yıllarda verimlilik açısından değerlendirilmiş ve üzerinde mütalaa edilerek Bakanlar Kurulunun 83/6744 sayılı ve 17 Haziran 1983 tarihli hükmü ile onay altına alınmış, 18157 sayılı ve 06 Eylül 1984 tarihli Resmi Gazetede yer alan “Küçük Sanayi Yayım Hizmetlerinin Geliştirilmesi” kapsamında imza altına alınan Uluslararası Antlaşma doğrultusunda “Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı Genel Müdürlüğü” (KÜSGET) ismiyle etkinliklerini harekete geçirmiştir. KÜSGET kuruluş amacı doğrultusunda işletmelere yol gösterici hizmetler sunmuştur (KOSGEB Tarihçe, 1990).

10 Kasım 1978 tarihli, 7/16728 sayı numarasına sahip Bakanlar Kurulu tarafından alınan karar neticesinde uygulamaya geçen “Sınâî Eğitim Hizmetlerinin Verilmesi” ile ilgili Milletlerarası Antlaşma doğrultusunda “Sınâî Eğitim ve

Geliştirme Merkezi Genel Müdürlüğü” (SEGEM) etkinliklerine başlangıç vermiştir. SEGEM ile KÜSGET arasında gerçekleştirilen protokol kapsamında verilen hizmetlerin zaman sınırı içermesi ve istenilen düzeyde fayda sağlayamaması neticesinde 20498 sayılı ve 20 Nisan 1990 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan, 3624 sayı numarası ile 12 Nisan 1990 tarihinde onay alan “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun” uygulamaya geçirilmiştir. Bu kanunun ortaya çıkmasındaki en önemli iki neden ise yeteri kadar fayda sağlayamayan iki kurumun birleştirilmesini sağlamak ve devamlılığı olacak olan daha aktif bir yapıya olan ihtiyacın hâsıl olmasıdır. Kanun hükümleri çerçevesinde faaliyetlerine başlayan KOSGEB 2009 yılına dek imalatçı KOBİ'lere yönelik teşvik ve destekler sunan bir kurum olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Ülke ekonomisinin gelişmesinde ve istihdamın artırılarak işsizlik oranının azalmasını da katkısı oldukça ileri düzeyde olduğu tespit edilen hizmet sektörüne de destek sağlayabilmek amacıyla yeni bir kanun hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu neticede 22 Nisan 2009 tarihinde kabul gören, 27219 sayılı ve 5 Mayıs 2009 tarihli Resmi Gazetede yer bulan 5891 sayı numarasına sahip “KOSGEB Kurulması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” uygulamaya geçirilmiş bu doğrultuda hizmet sektörü olarak adlandırılan sektörler de destek kapsamına alınmıştır. Bu kapsamda 27353 sayılı ve 18 Eylül 2009 tarihli Resmi Gazetede yer alan, 2009/15431 sayılı ve 5 Ağustos 1990 tarihinde onay altına alınan “KOSGEB Tarafından Verilecek Hizmetler ve Desteklerden Yararlanacak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Sektörel ve Bölgesel Önceliklerin Belirlenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı” doğrultusunda destek kapsamına alınacak olan işletmelere yönelik kapsam ortaya konulmuştur (KOSGEB Tarihçe, 1990; KOSGEB Faaliyet Kapsamı Genişletme, 2009).

Günümüzde illerde faaliyet gösteren KOSGEB il müdürlükleri ve ilçelerde yer alan temsilcilikler ile KOBİ'lere yönelik sunulan desteklere yönelik bilgilendirme çalışmaları sürdürülmektedir. Söz konusu il müdürlükleri genel olarak her ilimizde mevcuttur ayrıca bazı illerimizde bir veya birden fazla noktada da temsilcilikler faaliyet göstermektedir. Ülkemizin birden fazla bölgesinde ve aynı zamanda yurtdışında faaliyet gösteren KOSGEB epeyce yaygın bir hizmet ağına sahiptir.

KOSGEB'in kurumsal olarak faaliyetlerinin icrası Başkanlık ve bu yapıyla ilintili teşkilat tarafından gerçekleştirilmektedir (KOSGEB Mevzuat, 2019).

Kanun hükümlerine göre KOBİ unvanı kazanmış işletmeler KOSGEB tarafından sunulan desteklere başvuru yapabilirler. Genel anlamıyla da bir işletmenin KOBİ unvanına sahip olabilmesi için yıl içindeki çalışan sayısının 250 kişiden az olması ve mali yılsonu itibarıyla de mali beyannamelerinde yer alan mali bilanço toplamının ya da net satış hasılatından birinin 125 milyon Türk Lirası'nı aşmaması gerekmektedir. Buna ek olarak 27353 sayılı ve 18 Eylül 2009 tarihli Resmi Gazetede yer alan 2009/15431 sayı numarasına sahip "KOSGEB Tarafından Verilecek Hizmetler ve Desteklerden Yararlanacak Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere İlişkin Sektörel ve Bölgesel Önceliklerin Belirlenmesi Hakkındaki Karar" kapsamında belirlenmiş olan faaliyet alanlarında ticaretlerini gerçekleştiriyor olmalıdırlar. Bu özelliklere haiz olan ve KOSGEB veri tabanında kayıtlı ve kaydı aktif olan her KOBİ KOSGEB ile ilgili destek ve teşviklerden faydalanabilmektedir. Biz de bu çalışmamızda KOSGEB tarafından en çok sağlanan destekler olan ve direkt olarak girişimcilik eğitimine katılım sağlanması sonucunda girişimci unvanı olarak destek başvurusu gerçekleştirilebilen "Girişimcilik Destek Programı" (GDP) ve "Girişimciliği Geliştirme Destek Programı" (GGDP) çerçevesinde destekten faydalanan bireyler genelinde bir araştırma gerçekleştirdik.

1.2. Girişimcilik Destek Programı

Girişimciliğin özendirilerek girişimci faaliyetlerin desteklenmesi noktasında ülkeler genelinde çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar genellikle girişimciliğin teşvik edilmesi, girişimci faaliyetlerin desteklenmesi ve istihdam kaybına karşı mücadele azminin geliştirilerek istihdam kaybının önlenmesine yönelik geliştirilen ve uygulanan faaliyetler dâhilindeki politikalardır. "Girişimcilik programları; kendi namına çalışma programları, küçük işletmelere yönelik geliştirme programları veya mikro geliştirme yardımları gibi farklı adlar altında yürütülmektedir. Kamu bünyesinde yer alan istihdam ofisleri veya istihdam ile ilgili kuruluşlar, yeteri düzeyde istihdam olanağı meydana getiremedikleri işsizlerin

bazılarına kendi hesaplarına ait işlerini faaliyete geçirebilmeleri için destek sağlamaktadırlar” (Özşuca, 2003, s. 144).

Bu bağlamda girişimcilik üzerine gerçekleştirilen girişimcilik programları işsizliğe direkt etki edici bir çözüm aracı olarak görülse bile aslında bu süreçte tamamlayıcı bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Girişimcilik programları genel anlamda irdelendiğinde ise eğitim, danışmanlık ve mali açıdan teşvik edici uygulamalar programların içeriğini oluşturmaktadır. Bu programlar doğrultusunda girişimci olarak kendi işini kurmaya yönelik faaliyetler sergileyen girişimci bireylere geri ödemesiz (hibe) ve geri ödemeli destekler sunulmakla beraber girişimcilik ile ilgili eğitim faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Eğitimsel bu faaliyetler, girişimciliğe adım atmak isteyen kişilerin işletmelerinin kuruluşunda ve devam ettirilmesinde onlara ihtiyaç olacak olan bilgi birikimini sağlamakta ve sürdürülebilir bir işletmenin sahip olması gereken özelliklerin neler olması gerektiğini onlara öğretmektedir. Tarihi akış doğrultusunda ilk olarak 1999-2001 yıllarında uygulanan “Genç Girişimci Yetiştirme Programı” KOSGEB tarafından girişimciliğe yönelik uygulanan ilk çalışma olmuştur. Bu kapsamda üniversiteler de girişimcilik kültürünün meydana gelmesi sağlanarak öğrencilerin iş fikri oluşturmalarına katkıda bulunmak ve iş fikirlerini faaliyete geçirmelerinde onlara öncü olmak amaçlanmıştır. Bu süreçte farklı üniversitelerde 18.500 kişi/saat girişimciliğe dair eğitimler gerçekleştirilmiştir (Karabulut, 2007, s. 74).

2010 – 2018 yılları arasında ise KOSGEB farklı bir programın daha uygulamasını gerçekleştirmiştir. “Girişimcilik Destek Programı” (GDP) olarak adlandırılan bu programda girişimciliğe yönelik KOSGEB tarafından sunulan eğitimi tamamlamış olan ve başvurularını gerçekleştirip onay almış olan girişimcilere teşvik ve destekler sağlanmıştır. 2018 yılının bitimiyle beraber uygulama süreci son bulan bu program günümüz şartları doğrultusunda değişikliğe uğrayarak 2019 yılından itibaren yenilenmiş yapısıyla ve farklılaşmış destek alanlarıyla tekrardan uygulamaya başlamış ve girişimcilere yönelik destekler yeniden verilmeye başlanmıştır. GDP aracılığıyla ülkemizde girişimciliğe yönelik bir algı oluşmuş ve bu kapsamda verilen “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi” (UGE) kapsamında 1.500.000 kişiye yakın birey

UGE almıştır. GDP kapsamında sunulan desteklerden faydalanarak 50.000'e yakın kişide iş fikrini uygulamaya geçirerek program çerçevesinde geri ödemeli ve geri ödemesiz desteklerden faydalanmışlardır.

Bu destek sisteminde girişimcilere sermaye bağlamında ön ödeme yapılmaması bir nevi hak ediş usulüne göre ödeme yapılması girişimciler açısından bir dezavantaj gibi görünse de yaşanabilecek suiistimallerin, haksız destek elde etme çabalarının önüne geçilebilmesi yönünde koruyucu bir mekanizma olarak işlev göstermektedir. Program kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar hizmet sektöründe yer alan KOBİ'lerin sunulan desteklerden imalat sektöründe yer alanlara nazaran daha fazla yararlandığını ortaya koymaktadır. 2019 yılında revize olmuş haliyle sunulmaya başlanan yeni destek programı ile imalat alanında yer alan KOBİ'lere verilen destekler artırılmış, hizmet sektöründe yer alan KOBİ'lere verilen destekler ise eski programa oranla daha da azaltılarak uygulamaya devam edilmiştir.

İş kaybının azalmasına katkı sağlama noktasında nitelikli işletme ve işverenlerin ortaya çıkmasını sağlayan ve ekonomik gelişmeye faydası olduğu düşünülen girişimciliği daha bilinir hale getirerek ülkesel ve bölgesel ilerlemeye fayda sağlayabilmek için girişimci bireylere sunulan en bilinir destek KOSGEB'in sağlamış olduğu GDP çerçevesinde sunulan "Yeni Girişimci Desteği" (YGD) programıdır. Bu destek programında öncelikli olarak UGE alınması gerekmektedir. Akabinde iş yerinin resmi olarak faaliyete başlatılması zorunluluğu bulunmaktadır. "İş Geliştirme Merkezi" (İŞGEM) de faaliyete başlayan işletmeler için ise bu zorunluluk aranmamaktadır. Dört konu başlığından meydana gelen UGE 32 saat içerisinde gerçekleştirilmektedir. GDP nezdinde destek müracaatında bulunacak girişimci birey eğitim sürecini tamamladıktan sonra aşağıda yer alan koşulları da sağlamalıdır (KOSGEB Girişimcilik Destek Programı, 2018):

- Açılacak olan iş yerinin faaliyet konusu KOSGEB'in desteklediği sektörler listesi arasında yer almalı,
- Resmi olarak faaliyete geçirilen işletmenin mali kuruluşu sonrası haiz olduğu mali yapısına göre (gerçek kişi, tüzel kişi vb.) ilgili mesleki odaya

(ticaret odaları, esnaf ve sanatkârlar odaları, ticaret ve sanayi odaları, vb.) kaydı yapılmış olmalı,

- Mali açılış ve mesleki oda kaydı sonrası KOSGEB veri tabanına işletme kaydı yapılmalı ve KOBİ kaydı aktif statüsü kazanmalı,
- Destek başvurusu sürecinde istenilen boş İş Planı formatı doldurularak ilgili KOSGEB Müdürlüğüne başvuru gerçekleştirilmelidir.
- Başvuru koşulları esasına göre girişimci, İşletme resmi açılış tarihi itibarıyla; Güncel Ekonomik - NACE Faaliyetler Grublamasında yer alan 4 haneli kod kapsamında geriye dönük son yılda aynı faaliyet alanında; gerçek kişi işletmesine veya kendisine ait ya da kendisine ait olmayan bir işletmede %50'den çok ticari bir hisseye sahip olmamalı,
- Hali hazırda şahsına ait mali kaydı aktif olan başka bir ticari işletmeye sahipliği bulunmamalı,
- İş Planı farklı KOSGEB İl Müdürlüğüne reddedilmemiş olmalı,
- İşletme farklı bir işin süregeleni ya da büyütülmesine yönelik olmamalı.

Gerekli koşullara sahip ve başvurusu kabul edilen girişimciye sağlanacak destek başlıkları ise aşağıda yer almaktadır (KOSGEB Girişimcilik Destek Programı, 2018):

- Resmi iş yeri açılış masrafları olarak geri ödemesiz hibe olacak bir biçimde 2.000 TL destek imkânı sağlanmaktadır.
- “Ofis Donanım, Yazılım, Makine ve Teçhizat Destekleri” başlığında, girişimci işletmenin resmi açılış tarihinden başlamak üzere 24 ay içinde gerçekleştireceği satın alma faaliyetleri kapsamında hibe olacak şekilde 18.000 TL'ye kadar destek ödemesi yapılmaktadır.
- İşletmenin resmi açılış tarihinden başlamak üzere 24 ay içinde gerçekleştireceği işletme gideri olan kira ve çalışana ait net maaşına aylık en fazla 5.000 TL, destek toplamı doğrultusunda ise hibe olacak şekilde 30.000 TL üst sınır olmak koşuluyla destek ödemesi yapılmaktadır.
- “Ofis Donanım, Yazılım, Makine ve Teçhizat Destekleri” ile işletmenin aylık harcamalarına yönelik üst sınırları; talebe göre Değerlendirme Kurul

Kararı neticesinde %50'ye varan bir oranda artış gösterebilmektedir. Sonuç olarak Kuruluş Döneminde girişimci işletmeye sunulan Ofis Donanım, Yazılım, Makine ve Teçhizat Desteklerinin toplamı 27.000 Türk Lirası, İşletme Giderleri kapsamında sunulan Desteğin üst limiti ise 45.000 TL'ye kadar artabilir fakat destek toplamları ise 48.000 TL'nin üzerine çıkamaz.

- İşletmenin mali açılış tarihi itibariyle 24 ay içerisinde satın alım faaliyetini, gerçekleştireceği sabit yatırımı kapsamında teçhizat, makine ve yazılım için banka teminatı sunulmak koşuluyla geri ödemeli olacak bir biçimde 100.000 Türk Lirası üst limitine denk destek verilmektedir.

İŞGEM boyutunda sağlanan destekler aşağıda belirtilmiştir (KOSGEB Girişimcilik Destek Programı, 2018): “finansal desteklere ulaşım; KOBİ'lere İş Geliştirme Koçluğu; ortak ofis ekipmanı ve ofis hizmetleri sunulması; işletmelere uygun yerlerde iş yeri mekânı verilmesi amacı ile faaliyete geçirilecek olan İŞGEM'in kuruluşuna ve işletme faaliyetine yönelik giderlerinin desteklenmesi; destek ağlarına erişim”. Bu kapsamda sunulan desteklere; “Meslek Kuruluşları ile İnkübatörler, Özel İdareler, Belediyeler ve Yüksek Öğretim Kurumları başvurabilmektedirler. İŞGEM kapsamında sağlanan “İşletme Desteği” en çok 36; “Kuruluş Desteği” ise en çok 18 aylık bir süreye sahiptir.

İŞGEM doğrultusunda aşağıda belirtilen destek unsurları karşılanmaktadır;

- Tadilat kapsamında 500.000 TL,
- Ortak kullanıma sahip alanlar ve işliklerin ihtiyacı olabilecek donanım ve mobilyaların satın alımı için 100.000 Türk Lirası,
- Net ücret personel (kişi) başına 3.000 Türk Lirası'nı aşmamalı ve üst sınır olan üç personele kadar toplam 50.000 TL destek sağlanmaktadır, hibe olarak sunulan bu desteğin azami sınırı 650.000 Türk Lirası'dır.

İŞGEM doğrultusunda sunulan işletme faaliyetlerine yönelik destekler ise;

- Net ücret personel başına 3.000 TL'yi aşmamalı ve en çok beş personele kadar toplam 100.000 TL destek sağlanmaktadır,

- Kapsamda yer alan işletmelerin birlikte alacakları danışmanlık/egitim etkinliklerine 50.000 TL,
- Dar kapsamlı tadilat - tamirat işleri için 20.000 TL,
- İşbirliği ağlarına erişim harcamaları, organizasyon ve tanıtım harcamaları için 30.000 TL olacak şekilde hibe olarak sunulan desteğin azami sınırı 200.000 Türk Lirası'dır.

İŞGEM işletme ve kuruluş giderleri desteğinden faydalanabilmek adına müracaat eden kişi ve ilgili kurumların KOSGEB Müdürlüğüne müracaatta bulunmaları gerekmektedir. Başvuruda bulunacak olan kurumlar ilgili belgelerle birlikte iş planlarını bir bütün haline getirerek başvuru gerçekleştirmektedirler. Başvuruda bulunacak olan kurumların desteğe müracaat gerçekleştirebilmek için ilk olarak www.kosgeb.gov.tr internet sitesinden KOSGEB Veri Tabanına kayıt olmaları gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Kurumları ders müfredatı kapsamında örgün eğitimde ders alan öğrencilere sunulan ve KOSGEB akreditasyonu kapsamında uygulanan girişimciliğe yönelik ders gören katılımcılar arasında "İş Planı Ödülü" yarışması gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda yarışmaya katılım sağlayarak ödül hakkı kazanmak isteyen öğrenciler KOSGEB'e mevzuat doğrultusunda gerekli aşamaları sağlayarak müracaat gerçekleştirmelidir (KOSGEB Girişimcilik Destek Programı, 2018).

Çalışmamızın temelini oluşturan Afyonkarahisar ili bağlamında KOSGEB Müdürlüğünden elde etmiş olduğumuz verilere göre; destek kapsamında 2010 yılında ve 2011 yıllarında herhangi bir işletme destekten faydalanmamıştır. 2012 yılında 15 işletme toplamda 148.477,73 TL; 2013 yılında 46 işletme 499.491,41 TL; 2014 yılında 78 işletme 861.772,75 TL; 2015 yılında 102 işletme 1.310.471,57 TL; 2016 yılında 164 işletme 2.386.711,65TL; 2017 yılında 201 işletme 3.908.638,83 TL; 2018 yılında da 276 işletme 4.337.964,87 TL toplamda destek almışlardır (KOSGEB Veri Tabanı, KOSGEB Afyonkarahisar Müdürlüğü, 2020).

31.12.2018 tarihi itibariyle bu destek programı kapsamında başvuru alımı sonlandırılmış ve 01.01.2019 tarihinden itibaren yenilenmiş destekleri içeren program olan GGDP kapsamında girişimciliğe yönelik bireyler destekler için başvuru yapmaya başlamışlardır.

1.3. Girişimciliği Geliştirme Destek Programı

GGDP ile girişimciliğe adım atan bireylerin iş kurma ve idame ettirme alanlarında bilgi ve yeteneklerinin gelişmesini sağlayarak muvaffakiyete ve sunuma dönüştürülmüş olan başvurularının desteklenmesini sağlamak ve yeni faaliyete geçirilen işletmelerin en hassas oldukları kuruluş döneminde işletmelerin devamlılığını sağlayabilmek adına işletme devamlılığının pekiştirilmesine olumlu katkı sunacak kuruluşların ve milli plan ve programların yürürlüğe geçirilmesini sağlamaktır. 2010 - 2018 yılları arasında uygulanan ve 2018 yılı sonu itibariyle tamamlanan GDP sonrasında 2019 yılı itibariyle yürürlüğe giren yeni destek programı olan GGDP ile girişimci bireylere farklı başlıklarda yeni destekler sunulmaya başlanmıştır.

Bu destek programı kapsamında da girişimcilere herhangi bir ön ödeme yapılması söz konusu olmamakla birlikte yine girişimci bireyler KOSGEB' e sunmuş oldukları İş Modeli başvuruları kabul gördüğü takdirde desteklerden faydalanmaya hak kazanmaktadırlar. Bu yeni destek programında KOSGEB tarafından destek sağlanan sektörler Geleneksel ve İleri Girişimci Sektörler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Geleneksel sektörlerde yer alan girişimciler genellikle hizmet sektöründe yer alan, ileri girişimci olarak adlandırılan girişimciler ise imalatçı sektörlerde faaliyet gösteren girişimciler olarak tanımlanmışlardır (KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Destek Programı, 2019). Bu yeni destek programına geçişte imalat sektörünü kalkındırarak ülkemizin en çok ihtiyaç duyduğu üretim alanında karşılaştığımız eksikliklerimizi gidererek kendi kendine yetebilen ve dışa bağımlılığı en asgari düzeye inmiş bir ülke olarak ekonomik bağımsızlığını kazanma alanında gelecek nesillere değerler bırakabilecek bir yapıya ülkemizin kavuşması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda imalat sektöründe faaliyet gösteren ve destek başvurusu gerçekleştirecek olan girişimcilere verilen destekler daha da arttırılmıştır.

GGDP kapsamında sunulan desteklerden faydalanmak isteyen girişimciler 2010 yılından 2019 yılı sonuna kadar uygulanmış olan UGE programı kapsamında almış oldukları belgelerle 2020 yılı sonuna kadar desteklere yönelik başvuruda bulunabileceklerdir. 2021 yılı itibariyle ise 2019 yılı içerisinde uygulanmaya başlanmış olan ve Online Girişimcilik Eğitimleri kapsamında almış oldukları eğitim sonrasında elde ettikleri belgeleri ile desteklere başvuru yapmaya hak kazanacaklardır (KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Destek Programı, 2019).

GGDP kapsamında sunulan desteklerden faydalanmak isteyen girişimci aday bireylerden girişimcilik eğitimi alanlarda aşağıdaki koşullar aranmaktadır (KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Destek Programı, 2019):

- İlk olarak açılacak olan işletmenin faaliyet alanı KOSGEB mevzuatında belirlenmiş olan sektörler arasında yer almalıdır.
- İşletmenin mali kuruluşuna göre (gerçek kişi, tüzel kişi vb.) mesleki odaya (esnaf odası, ticaret ve sanayi odası, vb.) kaydı yapılmış olmalıdır.
- Mali açılış ve oda kaydı sonrası KOSGEB veri tabanına işletme kaydı yapılmalı ve KOBİ kaydı aktif statüsü kazanmalıdır.
- Destek başvurusunda istenilen İş Modeli doldurularak işletmenin yer aldığı ildeki KOSGEB Müdürlüğüne online sistemde başvuru yapılır.
- İşletme resmi açılışı itibariyle; Güncel hale sahip Ekonomik Faaliyet Sınıflaması – NACE’ de yer alan dört rakamlı kodlamaya göre geriye dönük son üç yılda aynı ya da farklı faaliyet alanında; gerçek kişi işletmesine veya herhangi bir işletmede %30’dan fazla ticari bir hisseye sahip olmamalıdır.
- İşletme, destek programına başvuru gerçekleştirilmiş olan tarih doğrultusunda son 1 (bir) yıl içerisinde resmi faaliyetine başlamış olmalı ve girişimci öncesinde herhangi bir tarihte bu destek programından faydalanmamış olmalıdır.
- Girişimci bireyin destek programına yönelik başvuru gerçekleştirdiği işletmedeki kurucu ortaklık hissesi en az %50 olmalı ve destek süreci boyunca hissesinin bu orandan daha az bir rakama dönüşmemesi gereklidir.

- İş Modeli başvurusu farklı Müdürlük tarafından reddedilmemiş olmalıdır.
- Başvuru başka bir işin devamlılığı olmamalı veya büyütülmesine yönelik olmaması da proje başvurusunun onayı için gerekli koşullar arasında yer almaktadır.

İlgili koşullara haiz olan ve başvurusu kabul edilen girişimciye sağlanacak destek başlıkları ise aşağıda yer almaktadır (KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Destek Programı, 2019):

- Resmi açılış maliyetleri desteği olarak geleneksel ve ileri girişimci düzeyinde kurulmuş olan işletmelerden Gerçek kişi - şahıs konumunda faaliyete başlayan işletmeler için 5.000 Türk Lirası; Sermaye şirketi – tüzel kişilik kapsamında faaliyete başlayan işletmeler için ise 10.000 Türk Lirası hibe - geri ödemesiz destek verilmektedir.
- İstihdam edilen personel kapsamında verilen Performans Desteği olarak geleneksel ve ileri girişimci düzeyinde kurulmuş olan işletmelere destek başvurusu sonrası başvurunun kabul gördüğü tarih olan destek programının başladığı tarihten başlayarak ilk yılın son gününe kadar geçen 1. Performans Dönemi olarak adlandırılan dönem sonunda sigortalı çalışan bireylerin toplam prim gün sayısı esas alınarak destek sağlanmaktadır. Performansa yönelik çalışan gün sayısı 180 gün ile 539 gün arasında bulunan işletmeye 5.000 Türk Lirası; 540 gün ile 1079 gün arasında bulunan işletmeye 10.000 Türk Lirası; 1080 gün ve daha fazla gün sayısı bulunan işletmeye ise 20.000 Türk Lirası destek sağlanmaktadır. 1. Performans döneminin sonu itibariyle başlayan ve bir yıllık süre sonu olarak adlandırılan 2. Performans dönemi sonrasında ise yine sigortalı çalışan bireylerin toplam prim gün sayısı esas alınarak destek sağlanmaktadır. Gün sayısı 360 gün ile 1079 gün arasında bulunan işletmeye 5.000 Türk Lirası; 1080 gün ile 1439 gün arasında bulunan işletmeye 15.000 Türk Lirası; 1440 gün ve üzerinde gün sayısı bulunan işletmeye ise 20.000 Türk Lirası destek sağlanmaktadır. Bu desteklere ek olarak çalışan prim gün sayısında asgari düzeye erişen işletmeye yönelik

girişimci bireyin; kadın, gazi, genç, engelli veya akraba olarak birinci dereceye sahip şehit yakını olduğu durumlarda ise performans desteği olarak sunulan destek miktarlarına 5.000 Türk Lirası daha ek destek tutarı katkı sağlanmaktadır.

Kuruluş dönemi Yazılım, Teçhizat ve Makine Desteği olarak ise sadece ileri girişimci düzeyinde kurulmuş olan işletmelere iş yeri resmi açılış tarihinden başlayarak 12 ay içerisinde satın alımı gerçekleştirilen veyahut gerçekleştirilecek olan yazılım, teçhizat ve makine için hibe destekler sunulmaktadır. Destek programı kapsamında KOSGEB tarafından belirlenen ve kurumun web sitesinde ilan edilen “İleri Girişimci Desteği Sektörel Düzeyler Tablosunda” yer alan Yüksek Teknoloji seviyesinde kurulu olan işletmelere 300.000 Türk Lirası; Orta Yüksek Teknoloji seviyesinde kurulu olan işletmelere 200.000 Türk Lirası; Düşük ya da Orta Düşük Teknoloji seviyesinde kurulu olan işletmelere ise 100.000 Türk Lirası üst sınırı doğrultusunda geri ödemesiz %75 oranında destek sağlanmaktadır. Başvuru onayı sonrası desteklenmesi uygun görülen yazılım, teçhizat ve makinenin; 13/09/2014 tarih ve 29118 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca yürütmesi gerçekleştirilen Yerli Malı Tebliği olan SGM 2014/35’e uyumlu bir biçimde satın alımı gerçekleştirilmiş olması ve satın alımda kesilen faturanın tarihi doğrultusunda aktüel yerli malı belgesiyle ayrıştırılabilmesi neticesinde, desteklemeye uygun bulunan oran da %15 artış gerçekleştirilir.

- Orta Yüksek ile Yüksek Teknoloji Düzeyinde faaliyet gösteren ve başvuruları onay almış olan ileri girişimcilere İşletme Koçluğu, Danışmanlık ve Mentörlük Desteği başlıklarında 10.000 Türk Lirası’na değin %75 oranında hibe destekler sağlanmaktadır.

GGDP kapsamında da Yüksek Öğretim Kurumları ders müfredatına uygun ve KOSGEB akreditasyonuna sahip olarak örgün eğitim alan üniversite öğrencilerine yönelik sunulan girişimcilik eğitimini almış olan öğrenciler “İş Planı Ödülü” yarışmasına katılabilmektedirler. Ödülü kazanabilmek adına gerçekleştirilecek olan yarışmaya katılım sağlamak isteyen üniversite öğrencileri başvurularını KOSGEB’e

yapmaktadırlar (KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Destek Programı, 2019). İş planı ödülü kapsamında dereceye giren iş planları/iş modelleri/iş fikirleri için aşağıdaki uygulamalar mevcuttur:

- Yükseköğretim kurumlarınca örgün eğitim sistemi içerisinde girişimcilik dersi almış olan bireyler doğrultusunda gerçekleştirilen ve KOSGEB nezdinde uygunluğa sahip iş planı yarışmalarında başvuruları dereceye giren üç katılımcıya 15.000 Türk Lirası, 20.000 Türk Lirası, 25.000 Türk Lirası ödül verilmektedir.
- Yurtiçinde ve yurtdışında yerleşik olan kuruluş/kurumlar aracılığıyla organize edilerek gerçekleştirilen KOSGEB nezdinde uygunluğa sahip ödül içeren ya da içermeyen organizasyonlar doğrultusunda derece elde eden üç fikre totalde 100.000 Türk Lirası'na varan destek sunulmaktadır.
- Yurtdışı menşeli iş fikirlerinin, atılımların yerlileştirilerek milli teknolojik gelişmelerin ortaya çıkması, gelişim göstermesi ve global pazara açılmalarına yönelik gerçekleştirilen ve KOSGEB nezdinde uygunluğa sahip organizasyonlarda birinci sırayı alan işletmeden başlayarak KOSGEB Başkanlığınca belirlenmiş olan mevcutta yer alan işletmelerin her biri için 100.000 Türk Lirası'na değin katkı verilmektedir.
- KOSGEB aracılığıyla organize edilen yarışmalar doğrultusunda derece elde eden ve bu yarışmalarda başta yer alan üç başvuruya totalde 100.000 Türk Lirası'na değin Türkiye'de yasal olarak faaliyetine başlamış veya başlayacak işletmelerine hibe - geri ödemesiz ödenek sağlanmaktadır.

Bu çalışmanın temelini oluşturan Afyonkarahisar ili bağlamında KOSGEB Müdürlüğünden elde edilmiş olan verilere göre; 2019 yılında 48 işletme toplamda 212.610,13 TL destek almıştır (KOSGEB Veri Tabanı, KOSGEB Afyonkarahisar Müdürlüğü, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

DUYGUSAL ZEKÂ

Bu kısımda kavramsal olarak duygu, duygunun tanımı ve birey yaşamındaki önemi, zekâ, zekânın tanımı ve kuramları, duygu ve zekâ kavramları arasındaki ilişki, duygusal zekâ ve önemi, duygusal zekâyâ yönelik geliştirilen modeller ile bu alanda gerçekleştirilmiş olan araştırmalar ele alınmıştır.

2.1. Duygu, Duygunun Tanımı ve Birey Yaşamındaki Önemi

Duygu Kavramı TDK sözlüğünde; “Duyularla algılama; Önsezi; Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim; Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik” gibi farklı şekillerde ifade edilmiş ve tanımlanmıştır (TDK, 2020).

Duygu kelimesi Latince “motere” olarak ifade edilirken İngilizce de ise “emotion” kelimesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Latince “motere” kelimesi önüne “e” harfi aldığında ise yeni bir anlam kazanmaktadır. Bu yeni anlamın dilimizdeki karşılığı “uzaklaşmak” olmuştur. Bu da aslında bireyin sahip olduğu duyguların onun duygusal davranışlarını hareketli kılarak onu farklı yönere doğru sevk ettiğini yani bireyde hareket eylemini ortaya çıkardığını bize ifade etmektedir (Dashdamirova, 2019, s. 3). Duygunun hareket eylemini ortaya çıkarması ve aralarındaki bu ilişkiyi iki ifadenin birbiri ile etkileşim içerisinde olduğunu belirtmektedir (Goleman, 2017, s. 31).

Duygu diğer bir tanımıyla bireyde var olan his ve bu hisler sonucu bireyde meydana gelen o bireye özgü düşünceler bütünü olarak da tanımlanmıştır (Somuncuoğlu, 2005, s. 270). Diğer bir ifadeyle duygu psikoloji kapsamında ele alınan fizyolojik ve bilişsel hallerin dışı vurum hali olarak da adlandırılmaktadır (Salovey ve Mayer, 1990, s. 186).

Neredeyse her bireyde gözlemlediğimiz günlük hayat içerisinde sürekli yaşantımızda yer bulan sevgi, merak, nefret, üzüntü, sevinç ve arzu Descartes’e göre duygunun kategorileri olarak adlandırılmış olup bireyde meydana gelen diğer tutum

ve davranışların bu ana tutum ve davranışlar bağlamında geliştiği belirtilmiştir (Pehlivan, 2015, s. 19).

Kişilerin duyguları günlük yaşam içerisinde onların yaşamsal faaliyetleri bağlamında hayatların devam ettirebilmeleri için onlara yol gösterici bir kılavuz gibidirler. Varmak istedikleri hedefe ulaşmalarında onlara yol gösterici bir tutum sergilerler (Yelkikalan, 2006, s. 42).

Duygu meydana gelirken ki en önemli husus duygunun oluşabilmesi için bir olgunun söz konusu olması ve bu olgunun birey bağlamında ortaya çıkabilecek bir uyarıcı etmen ile etkileşime girmesi gerekliliğidir. Buradan hareketle diyebiliriz ki uyarıcı ve olgu sonucu ortaya çıkan duygu bireyin aslında yaşanmışlıkları neticesinde hayatın ona katmış olduğu tecrübeler bütünüdür.

Her bireyin olgular karşısında kendi yaşanmışlıkları neticesinde farklı tepkiler vermesi aslında aynı duygunun her bireyde farklı anlamlara bürünmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Duygular isimsel anlamda ortak gibi görünseler de ifade ettiğimiz şekliyle her bireyde farklı neticeler meydana getirebilmektedirler (Petrides ve Furnham, 2003, s. 40).

Yaşamsal faaliyetler içerisinde bireyler duygularını genellikle gizleme çabası içinde olsalar da maalesef bu çokta mümkün olmamaktadır. Bundan dolayı bireyler duygularının gerçekliklerini gizlemek ve bunlardan uzaklaşmayı istemek yerine en anlamlısı kendilerini, değerlerini, duygularını en iyi şekilde tanıyarak bunları hayat faaliyetleri içerisinde akıllıca yönlendirip yaşamsal gayesine, ülküsüne ulaşmada araç olarak kullanabilmelidirler. Çünkü bireyin sahip olduğu duygular bireyin faaliyetlerinde onu yönlendirebilmekte ve farklı sonuçların meydana gelebilmesinde etkili olabilmektedirler. Eğer birey duygularını kontrol ederek akıllıca onları amaçları doğrultusunda kullanabilmeyi başarırsa davranışsal özellikler kazanarak etkili bir iletişim kurma becerisine de erişmiş olur. İletişimini etkili kullanana bir birey de gerek sosyal gerekse ticari hayat içerisinde giriştiği faaliyetlerinde başarıya erişen, başarıyı elinde tutabilen bir birey olarak toplumsal farkındalıklar ortaya koyabilecektir (Demir, 2010, s. 202). Tam da bu noktada davranışların belirleyicisi

olan duygu ve zekâ kavramları bir araya gelir ve duygusal zekâ kavramını karşımıza çıkarır (Yelkikalan, 2006, s. 44).

Duygusal Zekâ kavramsal manada Salovey ve Mayer (2004) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde literatürdeki yerini almıştır. Salovey ve Mayer'e göre bireyin toplumsal alanda başarılı olması, duygularını anlamlandırması, karşısındaki bireylerin duygularını anlayarak anlamlandırabilmesi ve elde ettiği çıkarımları kullanabilmesine bağlıdır (Salovey vd., 2005, s. 197).

Çakar ve Abrak (2004, s. 27)'a göre duygu; “bir kişiye ya da bir nesneye göre yönelilen hislerin yoğunluğu” olarak ifade edilmiştir.

Nettelbeck ve Wilson'a göre duygu; “bireyin yaşanmışlıklar sonucunda elde ettiği kazanımları sonucu ortaya çıkmış olan bir süreci içeren periyodun genelidir” (Nettelbeck ve Wilson, 2005, s. 611) şeklinde açıklanmıştır.

Goleman' a göre ise duygu, “bireyin hissi ve bu hissi doğrultusunda ortaya koyduğu davranışsal, bilişsel yönelimler” olarak açıklana gelmiştir (Goleman, 2001, s. 373).

2.2. Zekâ

Zekâ tarih süreci içerisinde gerçekleştirilen çalışmalar kapsamında araştırmaların yapıldığı dönemlerin karakteristik ve bilimsel özelliklerini de ele aldığımızda farklı tanımlamaları yapılmış bir olgudur.

Zekâ olgusunun dönemsellik olarak nasıl bir etkileşim içinde yer aldığını ve bu etkileşimin zekânın anlamlandırılması yönünde nasıl bir sonuç ortaya koyduğunu 1921 ve 1986 yıllarında gerçekleştirilmiş çalışmalardan yola çıkarak daha iyi bir biçimde kavrayabiliriz. 1921 yılında bilim insanları tarafından gerçekleştirilen çalışma neticesinde zekâyı ortaya çıkaran ana unsurların öğrenbilme yeteneği, sorun çözebilme – hüküm verme gibi kabiliyetler ile çevreye adaptasyon becerisi olduğu görüşü ön planda yer almaktadır. 1986 yılında gerçekleştirilen çalışmada ise zekâyı meydana getiren ana unsurların yetenekler-beceriler, kültür algısı neticesinde ortaya çıkan kabiliyetler ve idari süreçler olduğu görüşü ön plandadır. Birbirinden

neredeysse her yönüyle farklılık içeren bu süreçlerde ele alınan zekâ olgusu tanımlanırken ve ortaya konulurken birbirinden farklı tanımlamalar yapılmış ve içinde bulunduğu dönemin şartlarına göre büyük değişimler ortaya koyduğu açık bir biçimde görülmektedir (Çakar ve Arbak, 2004, s. 26).

Zekâ tanımlanırken ortaya konulan çalışmalarda duygu kavramında da karşılaştığımız üzere yine bireyin kendi farkındalığına eriştiği takdirde ve bunu akli çerçevesinde yönetebildiği sürece sorunlarını çözebilen, hayatını idame ettirebilecek yetkinliğe erişmede ilerlenilecek yolda zekâ ile daha sağlıklı ve daha etkin mesafe alınabileceğini ifade edebiliriz. Diğer bir deyişle zekâ bireyin yetkinliklerini etkin bir biçimde kullanabileceğini ortaya koyan bilinçsel işlevlerin tamamıdır (Encyclopédie Des Sciences, 1998, s. 746).

2.2.1. Zekânın Tanımı

Zekânın tanımları incelendiğinde ilk tanımlamayı Alferd Binet ortaya koymuştur. Binet'e göre zekâ bireyin dışsal alanda meydana gelen süreçleri algılayarak bu olaylar karşısında düşünme becerisi geliştirme ve olayları irdeleyerek olgular üzerine düşünceler geliştirirken bireyin kendi bakış açısından kendine özgü ifadeler ortaya koyabilmesi olarak ifade edilmiştir (Göçet, 2006, s. 11). Hatta günümüzde IQ testi verilen ve bireylerin zekâ düzeyinin ölçümünde kullanılan test de 1905 yılında Binet tarafından geliştirilmiştir (Pehlivan, 2015, s. 5).

Zekâ kavramının tanımlaması yapılırken bu süreçte birden fazla bilimsel çalışma gerçekleştirilmiştir. Tanınırlığı ve bilinirliği oldukça fazla olan zekâ hakkında nihayete ermiş olgular ise bulunmamaktadır. Bilimsel yazınlar ele alındığında Zekâ' dan ağırlıklı olarak 1920'li yıllardan başlayarak tanımlamalar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle denilebilir ki zekâ kavramı bilimsel literatürde 1920'li yıllardan itibaren yerini almıştır. Zekâ kavramını çoğunlukla davranış bilimi üzerine araştırmalar yapan kişiler ele almıştır. Bu kapsamda davranış bilimi alanında zekâ üzerine çalışanlar zekânın tanımlamasını yaparak muhteviyatının ne olduğunu ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmalarda davranış bilimi kapsamında zekâ üzerine çalışma gerçekleştiren bilim insanları tarafından güncelliğini korumaktadır. Yapılan bir tanımlamaya göre zekâ “genel

olarak belirli bir amaç doğrultusunda ilerleyerek, akıl çerçevesinde düşünce geliştirme ve çevresinde farkındalık meydana getirebilme noktasında bireyin kabiliyetidir” (Özgüven, 2004, s. 163).

Zekâ kavramı tanımlanırken 1920’li yıllardan 1980’li yıllara gelindiğinde ise zekâ kapsamında elde edilen kabiliyetlerin yerini kültürel ve sosyal kabiliyetler olarak tanımlanan “yönetim gücü” almıştır (Çakar ve Arbak, 2004, s. 28). Bu da bize göstermektedir ki zekâ kavramı süreç içerisinde bireyin yaşamında yer alan kültürel değerlerden de etkilenmektedir.

Zekâ ile ilgili pek çok tanım yapılmasına rağmen genellikle karşımıza çıkan tanımı Wechsler’in "zekânın, bireyin kararlı olması, gerçekçi davranması için ihtiyacı olan global yeterliliği olduğu" ifadesidir (Aktaran: Salovey ve Mayer, 1990, s. 186).

Bearce (2016) ise zekâ ile ilgili bir tanım ortaya koyma hususunda aşağıdaki ifadeler üzerinden ilerlemiştir:

- Sorunlara çözüm ortaya koyabilme yetisi.
- Adapte olabilme ve deneyimleyerek öğrenme yeteneği kazanma.
- Bireyler arasında diyalog kurabilme yeteneğine sahip olabilme.
- Zihinsel olarak bireylerin yaşama alanında etkileşim içinde bulunduğu çevresini seçme veyahut var olan çevrenin olduğu gibi kabullenilmesi.
- İrdeleme, anlamaya çalışma, sebep-sonuç arasındaki etkileşimi kurma becerisini elde edebilme.
- Hedeflerine uyumlu davranışlar ortaya koyabilme.

Zekânın bir yönüyle de bireylerin sahip olduğu farklı yeteneklerinden meydana gelen oldukça detaylı bir nitelik olduğu da ifade edilmektedir. Günümüz toplumunda eğitim hayatında başarılı olan veyahut iş hayatında önemli konumlara yükselebilen bireylerin diğer bireylere nazaran daha fazla zekâyâ sahip oldukları düşünülmektedir (İşler ve Atilla, 2013, s. 191).

Kişilerin zekâ düzeyleri arasında ölçümlenebilir yapılarak “IQ testleri” açıklayıcı olmasına rağmen sürecin devamında ise bireylerin gerek el becerisinde gerekse

düşünceye yönelik alanlarda da başarıya erişebilecekleri düşünüldüğü için bireylerin sadece belirli alanlarda elde ettikleri kabiliyetlerinin onların zekâlarının sınıflandırılmasında yeterli ve uygun olmadığı ortaya çıkmıştır (Yan, 2008, s. 19). Hatta zekâ göstergesi olarak IQ nun tercih ele alındığı bir takım bireylerde IQ testlerinden yüksek puan alan bireylerin hayatları incelendiğinde kimi zamanda başarılı olmadıkları yani IQ düzeylerinin yüksek olmasının onların her alanda başarılı olamayacaklarını ortaya koymuştur. Salovey, Mayer, Goleman ve Gardner gibi bilim insanları IQ puanı yüksek olan bireylerin hayatta başarılı olamamalarına dikkat çekmiş ve zekâyâ alternatif tanımlar ortaya konulması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Aktaran: Göçet, 2006, s. 1).

Zekâ üzerine erken dönemlerde gerçekleştirilen araştırmalarda zekâ kavramı tanımlanırken kognitif kabiliyetler ile identik hale getirilmiştir. Zekâ ifade edildiğinde zihinde meydana gelen ilk unsur bireyin bilişsele yönelik kabiliyetleri ortaya çıkmıştır. Zekâ üzerine yapılan araştırmalar artış gösterdikçe sürecin daha sağlıklı sonuçlar meydana getirebilmesi için ortaya konulan bulgular bölümlere ayrılmıştır. Ortaya konulan çalışmalardan elde edilen bilgiler bireyin yaşamsala alana adaptasyonu ve bireyler arasında oluşan ilişkileri zekânın tanımında değişik yönler olarak özümsemişlerdir. Kısacası bireyin zekâsı yalnızca kognitif süreçlerle değil, eseme ve duygusal aşamalarla da birebir ilişki içindedir (Yerli, 2009, s. 2).

Gottfredson (1997) yaklaşımına göre zekâ ise bilinç yapımızda meydana gelen bir birikimin adıdır. Deneyimler sonucu medyana gelen öğrenme, anlamada hızlilik, soyut düşünce yetisine sahip olabilme, sorunlar ve problemler karşısında çözüm üretebilme becerisi kabiliyetleri zekâ kavramını meydana getirmektedir. Yine Gottfredson 1997 ve alanda yazını bulunan elli iki bilim insanının kaleme aldığı çalışmada ise zekâ şu şekilde tanımlanmıştır: “Zekâ, akıl yürütme, planlama, karmaşık düşünceleri anlama, çabucak bilgi edinme ve tecrübelerinden öğrenme becerisini de kapsayan çok genel biri bilişsel yetenektir. Kitap okumayı öğrenme, dar akademik beceri veya akıllıca sınav testi değildir. Aksine, çevremizi kavramak için “fırsatları yakalamak”, “mantıklı olanı yapmak” veya “ne yapacağımızı bulmak” için daha geniş ve daha derin bir kabiliyeti yansıtır (Gottfredson, 1997, s. 13).

2.2.2. Zekâ Kuramları

Zekâ üzerine gerçekleştirilen yazınların çıktısı olarak farklı zekâ teorileri ortaya çıkmıştır. Kuramların çoğu hala tanınırlığını muhafaza etmektedir. Bu kuramlara örnek olarak tek etmen teorisi, çok etmen teorisi, çoklu zekâ teorisi, Piaget'nin zekâ teorisi, sosyal zekâ teorisi, çift etmen teorisi ve duygusal zekâ kuramları ifade edilebilir. Bu çalışmanın odak noktasında duygusal zekâ kuramı ön plana çıkarılmıştır. Genel bir bilgi mahiyetinde ise diğer zekâ kuramlarının da açıklanmasında yarar vardır.

2.2.2.1. Tek Etmen Kuramı

Tek etmen kuramında zekâ tanımlanırken zekâyâ ait özellikler bir tek boyutta ele alınmaktadır. Tek etmen kuramında yaşamın içinde farklı alanlarda sahip olunan beceriler için farklı farklı zekâ türlerine gerek duyulmaksızın bireyin sahip olduğu tek bir etmen bireyin tüm davranışlarına şekil vermektedir. Buradan hareketle denilebilir ki bireyin yaşamındaki farklı kulvarlardaki başarıları tek bir zekâ merkezinin çıktısıdır. Kuramda bireylerin farklı alanlarda farklı zekâ düzeyine sahip olması mümkün olmamaktadır (Pal vd., 2004, s. 185).

Tek etmen kuramında zekâ ile ilgili görüş zekânın sabitliğidir, zekâ niceliksel olarak değerlendirilebilir ve soyuttur (Çakar ve Arbak, 2004, s. 26).

Zekâ tek bir ögedir. Bireyin davranışlarının tamamına tek noktadan yönlendirme yapılmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda; zekâ bireyin çevresine adapte olarak etkili bir şekilde uyum sağlamasına katkı sağlayan somut olmayan genel bir kabiliyet olduğudur (Baymur, 2014, s. 246).

Kuramın açıklanabilmesine yönelik daha detaylı bir yaklaşım sergileyecek olursak tek etmen kuramı ile ilgili çalışan araştırmacılar arasında da tam anlamıyla ortak bir fikir oluştuğu söylenemez. Bilim insanlarının birbirlerinden ayrıldıkları ana husus ise bireylerdeki genel bir yeteneğin var olduğunu kabul etseler de bu genel yeteneğin farklı alanlara ayrıldığını ileri sürmelerinden ileri gelmektedir.

2.2.2.2. Spearman'ın Çift Etmen Kuramı

Çift etmen kuramı alanında akla gelen en önemli bilim insanlarından biri Spearman'dır. Spearman 1927 yılında ortaya koyduğu çalışmasında çalışma ile zekâ kavramını ele almış literatürde bu iki kavramın tanınırlığını sağlayarak alana birçok katkı sağlamıştır.

Spearman gelişimini sağladığı çift etmen kuramında genel zekâyı “g” olarak betimlemektedir ve bunun sonradan kazanılmadığını bireyin doğumundan geldiğini öne sürmektedir. Özel zekâyı ise “s” faktörü ile betimler ve bireyin bu özelliği sonradan yaşamsal faaliyetler içinde kazandığını ifade etmektedir. Özel zekâ tamamen bireye özgüdür ve her bireyde farklılık arz etmektedir (Aktaran: Pal vd., 2004, s. 186).

Spearman, çift etmen kuramında yeteneği betimlerken kullandığı genel zekâyı “general” kelimesinden esinlenerek “g” ismini verirken; özel zekâyı da “s” ifadesini İngilizce “specific” yani özgül özgül kelimesini göz önüne almış ve bu kelimenin ilk harfinden esinlenmiştir (Baymur, 2004, s. 247).

Spearman'a göre; her birey “s” ve “g” unsurları doğrultusunda farklılık gösterirler. Kısacası “g” unsuru zekâdır ve bireyin zekâsını kontrol etmek “s” faktörünü kontrol etmek olarak ifade edilmektedir (Özgüven, 2004, s. 166).

Çift etmen kuramı kapsamında genel kabiliyet daha çok kognitif faaliyetlerle ilgilidir. Kognitif faaliyetler esasta ortak bir fonksiyona sahiptirler. Diğer bir ifadeyle genel kabiliyet, bireylerin ortaya koydukları etkinliklerinin idare edilmesinden sorumlu bilişsellğe dayalı bir yapıyı ifade etmektedir. Özel kabiliyet ise genel yetenek gibi yaygın bir kapsamı ele almadığı gibi aynı zamanda bireyin herhangi bir bilişsel aktivitesinin meydana gelebilmesi hususunda gerekliliği olan bir kabiliyettir. Kısacası isimlerinden de belli olduğu üzere genel yetenek daha geniş, özel yetenek ise daha dar kapsamlıdır. Fakat hem genel yetenek hem de özel yetenek noktasında bireyler birbirinden farklılık gösterirler (Başaran, 2008, s. 141).

2.2.2.3. Piaget'in Zekâ Kuramı

Diğer bir ismiyle uyum kuramı olarak literatür de tanımlanmaktadır. Bu kurama göre bireyin zekâsı çevresinde meydana gelen etmenlere uyum sağlayabilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bireyin zekâ seviyesindeki artışa bağlı olarak çevresi ile uyumu da bu doğrultuda doğru orantılı olacak bir biçimde artış gösterecektir. Çevreye bir bireyin uyum sağlaması onun yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmesi açısından oldukça önemlidir. Uyum düzeyi yüksek bireyler yaşamsal faaliyetlerini daha kaliteli yaşamakta ve daha nitelikli bir yaşam sürdürebilmektedirler.

Sürekli bir değişim içinde olan zekâ bilişsel bir süreçten meydana gelmektedir. Uyum ise gelişen bu zekâyâ sahip bireyin yaşam ile arasında denge kurmasını sağlamaktadır. Çünkü birey yaşam içerisinde denge kurmayı başaramaz ise zekâ düzeyi ne kadar yüksek ya da ileri düzeyde olursa olsun başarılı bir yaşamsal faaliyet sürdüremeyecektir. Tamı tamına bir uyum kurulamayacak olsa da bu süreçte en önemli amaç bu deneyi kurabilme yolunda çaba göstermektir (Başaran, 2004, s. 144).

Piaget zekâ kuramı tanımlamasında üç özelliği vurgulamaktadır. Bu üç ana özellik zekânın doğuştan gelmesi biyolojik oluşu, bireyin özünde değer kazanarak ona ait bir özümsemeye sahip olması ve çevresel ahengi ortaya koymasındır (Günçe, 1971, s. 26-27).

Piaget'nin zekâ yaklaşımında, zekânın biyolojik oluşu ve uyum sağlaması anlaşılabilir ifadelerdir. Burada ön plana çıkan nokta ise özümleme kavramıdır. Bireyin yaşamsal faaliyetlerde gördüğü olguları, karşılaştığı durumları kendi öz benliğinde değerlendirerek seçmesine ve kendine ait olduğuna inandığını almasına özümleme denilmektedir. Birey bu seçici geçirgen kavramı ifade eden özümleme sayesinde yaşam içerisinde uyum sürecini sağlayabilmektedir.

Piaget zekâyı üç ana unsur üzerinde bir araya getirmektedir. İlk olarak zekânın bireyin çevreye karşı uyumu olduğunu ifade etmiştir. Birey yaşam içerisinde çevresi ile ne kadar uyum içerisinde bir ortam geliştirirse çevresi ile olan iletişimi de o denli güçlü olacaktır. Güçlü bir iletişim de anlaşılmayı sağlayacağı için bireyi başarıya

götürecektir. İkincil olarak bu kurama göre zekâ bireyin yaşamında denge unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşam içerisinde zihinsel faaliyetlerimiz içinde bulunduğumuz çevre ile devamlılık arz eden bir denge yapısına sahiptir. Bu denge sayesinde zihinsel olgunluğa erişiriz ve yaşamımızda bize zarar verme ihtimali olan aşırılıklardan muhafaza olmuş oluruz. Üçüncül olarak ise zekâ akılsal işlemler sistemi olarak ele alınmaktadır. Eğer ki bilgiyi istiyorsak ona yönelmeli ve eylemsel faaliyetler içerisinde bulunmalıyız (Kulaksızoğlu, 2005, s. 136). Aynı zamanda Piaget zihin gelişimini açıklarken bireyin fiziki olarak değişim-gelişim yaşama sürecinde karşısına çıkan olgunlaşma ve yaşamsal faaliyetlerini devam ettirebilmeye yönelik etkileşim içinde bulunduğu toplumsal kültür ve dengeleyici unsurları içinde barındıran etmenlerden de etkilendiğini dile getirmektedir (Bacanlı, 2001, s. 61).

2.2.2.4. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı

Çoklu zekâ kuramını ifade ederken Gardner temel mantığın, zekâyı oluşturan unsurların birden fazla olduğunu ortaya koymuştur. Çoklu zekâ kuramında boyut sayısı birden fazladır ve zekâ ortaya çıkarken zekâyı çevresel doğuştan gelen genetik yapı ve içerisinde bulunduğu gelişimine etki eden sosyo-kültürel faktörlerde etkilemektedir. Çoklu zekâ da öğrenme sürecinde beynin farklı yerleri farklı öğrenme türlerini harekete geçirmektedir.

Bireyin sergilediği davranışlarına paralel olarak zekânın meydana gelmesi sürecinde kültürel değerlerin etkisi çoktur. Çoklu zekâ kuramına göre bir özellik dört ölçüte sahip olduğu takdirde zekâ özelliğini elde etmektedir. Bu ölçütler birincil olarak kültürel değere sahip olmalı, imgeler içermeli, ürün yada hizmet üretimine katkı sağlamalı, sorunlar çözümünde fayda sağlamalıdır (Başaran, 2004, s. 143).

Çoklu zekâ kuramı ortaya çıktığı ve geliştiği dönemde diğer zekâ kuramları tarafından genel kabul görmüş düşünce olan zekânın ölçülebilirliği düşüncesine katılmamıştır ve bunu kabul etmemiştir. Gardner'a göre bir bireyin zekâsının ölçülmesi mümkün değildir. Çünkü ölçüm yapılırken zekâyı ölçmede tek bir faktör temel alınarak ölçümün yapılamayacağı düşüncesine sahip olmalıdır.

Gardner zekâyı ifade ederken “bireyin karşı karşıya kaldığı problemlere verimli ve sonuç odaklı çözüm getirebilme yeteneği, birden fazla kültürde değeri olan bir çıktı sunabilme yeteneği ile çözüme ulaştırılması gereken yeni ya da karmaşık sorunları bulabilme yeteneği” olarak belirtmiştir.

Gradner ilk başta zekâyı yedi ana unsurda ele almışken 1997 yılında gerçekleştirdiği çalışma sonrası bir unsur daha ekleyerek zekâyı sekiz farklı türde açıklanmıştır (Aktaran: Kalfaoğlu, 2017, s. 15).

Çoklu zekâ kuramında yer alan sekiz zekâ aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Dil Bilimsel (Linguistic) Zekâ,
2. Mantık-Matematiksel Zekâ,
3. Uzamsal (Spatial) Zekâ,
4. Müzikal - Ritmik Zekâ,
5. Bedensel-Kinestetik (Duyu Devinişsel) Zekâ,
6. Sosyal (Interpersonal) (Kişiler Arası) Zekâ,
7. Öze Dönük (Intrapersonal) Zekâ,
8. Doğal (Naturalistic) Zekâ (Doğa Zekâsı).

Çoklu zekâyâ ait yukarıda yer alan unsurların açıklanmasında yarar vardır.

Dil Bilimsel (Linguistic) Zekâ

Dil Bilimsel yani sözel olarak adlandırılan zekâ bireyin duygu ve düşüncelerini sözle yani konuşarak ve yazın halinde yazarak kendini ifade edebilmesi ve doğru bir biçimde alıcıya aktarabilmesi yeteneğidir. Bireyler iletişim kurarken anlaşılmaya yönelik her türlü girişiminde dillerini etkin olarak kullanmaktadırlar. Dil ile ifade edişte harfler, harfler ile oluşan heceler, hecelerden meydana gelen kelimeler ve beden dilimizde meydana gelen mimiklerin büyük anlam ifade etmektedir. Bu da genel olarak bizi bir yargıya götürebilir. Toplum önünde hitap gerçekleştiren bireylerin, yazılı eser ortaya koyan edebiyatçıların, şairlerin, yazarların ve eğitim – öğretimin farklı kademelerinde görevli öğretmenlerin dil bilimsel – sözel zekâ alanında başarılı olduklarını ortaya koyabilir (Bearce, 2016, s. 3).

Dil Bilimsel zekâ, bireylerin dış dünya ile konuşarak iletişim kurmalarında aracı olan dillerini öncelikle sözel akabinde de yazınsal olarak aktif bir biçimde kendilerini ifade etmede kullanabileceklerini ortaya koydukları kabiliyetleri olarak da tanımlanmaktadır.

Mantık - Matematiksel Zekâ,

Hayatımızın her alanında karşımıza çıkan matematik bilimi neticesinde hayatımızı idame ettirmede ve kolaylaştırmada gerçekleştirmek zorunda olduğumuz matematiksel uygulamaları ve aktiviteleri yerine getirebilmek için matematiksel zekâyâ ya ihtiyaç duyarız.

Olgular arasında bağlantı kurulabilmesi, imgeleri – şekilleri kavrayarak sebep – sonuç ilgilerinin ortaya konulabilmesi ve bireylerin dışsal çevrede karşılaştıkları etkileşimlerin anlama kavuşabilmesi de mantıksal - matematiksel zekâ ile ilgilidir. Bu zekâ genellikle finansal anlamda çalışmalar gerçekleştiren bilim insanları, mimarlar – mühendisler, finansal danışmanlar, mali müşavirler için önem arz etmektedir (Bearce, 2016, s. 3).

Altan'a göre matematiksel zekâ doğrultusunda rakamların aktif kullanılabilmesi ve elde edilen çıktılarının sonuca bağlanabilmesi hususunda da bu zekâ türüne ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin; sayısal temel kavramları anlamlandırabilme – yorumlayabilme, aralarındaki ilişkiyi ortaya koyabilme ve mantık yürütebilme bu zekâ türünün getirmiş olduğu kazanımlardan bazılarıdır (Altan, 2011, s. 54).

Bilimsel hipotezleri ortaya koyarak bölümlere ayırabilme, aralarındaki nedenselliği anlamlandırabilme de matematiksel zekâ yeterlilikleri arasında gösterilmektedir (Başaran, 2004, s. 8).

Görsel - Uzamsal Zekâ

Bireyin görme duyusu organı olan gözü ile görebildiği nesnelere anlayarak ifade edebilmesi yeteneğine görsel – uzamsal zekâ adı verilir. Görsele dayalı ressamlık, grafikerlik, operatör doktorluk, gözleme dayalı mesleklerin genelinde

başarılı olan bireyler ve bu alanda mesleklerini etkili bir biçimde farkındalıklar ortaya koyarak icra edebilmek için bu zekâya sahip olmaları gerekmektedir (Altan, 2011, s. 54).

Görsel zekâ üç boyutta anlamlandırılabilme kabiliyetidir. Durumları tek bir açıdan değil üç farklı açıdan ele alarak anlam ifade etmektir. Görsel – Uzamsal zekâ da birey dışında meydana gelen olaylar arasında sağlıklı bağlantılar kurarak bu bağlantılardan yola çıkarak anlamlar ortaya koyabilme yeteneğine sahiptir. (Bearce, 2016, s. 3). Kısacası görsel – uzamsal zekâya sahip bireyler görsel olarak elde ettiği verileri çizerek, şekillendirerek, boyayarak ortaya koyabilmektedir.

Müzikal - Ritmik Zekâ

Bu zekâ türünde birey işittiği seslere dikkat kesilir ve bunları anlamlandırmaya çabalar. Bireyin müzik notalarına, enstrümanların seslerine olan ilgisi, duyarlılığı ve bunlara kattığı anlam Müzikal - Ritmik Zekâ olarak ele alınıp irdelenmektedir. Bu zekâya sahip bireylerde ton, ritim ve tını gibi unsurlar kolaylıkla ayırt edilebilir. Bu bireylerin sese olan duyarlılığı üst düzeyde olduğu için kolaylıkla müziksel ilintileri kurabilmektedirler ve bu bireyler işittikleri müziksel unsurların farklılıklarını özümseyip yeni yorumlamalar ortaya koymaya başladıklarında bu zekânın gelişimi de hızlıca ilerlemeye başlar (Başaran, 2004, s. 10).

Müziksel zekâsı gelişmiş olan ve özellikleri ile toplumda farklılaşmış olan bireylere Fazıl Say, Tuluyhan Uğurlu gibi piyanistleri örnek olarak verebiliriz. Bu bireyler bu zekâları sayesinde yeni eserler ortaya koyabilmektedirler (Vural, 2005: 250). Ayrıca bu bireyler bu zekâları sayesinde yeni eserler ortaya koyabilmenin haricinde müzik aletlerini de çalabilme becerisine sahip oldukları için genellikle müzisyenlik mesleğini icra etmektedirler (Aktaran: Kalfaoğlu, 2017, s. 16).

Bedensel-Kinestetik (Duyu Devinişsel) Zekâ

Bu zekâ türünde bireyler vücutlarında sahip oldukları uzuvlarını birbiri ile uyumlu olarak kullanabilirler ve bu sayede sorunları kolaylıkla çözebilirler,

farkındalık ortaya koyarlar, bir takım alet – ekipman ve teçhizatları da etkili bir biçimde kullanabilirler (Aktaran: Kalfaoğlu, 2017, s. 17).

Kinestetik zekâya sahip bireyler sportif aktiviteleri kolaylıkla yapabilirler. Bu zekâya sahip bireylerde aktif bir koordine olabilme özelliği de bulunmaktadır. El yetkinlikleri ileri düzeydedir. Çünkü bu bireyler beyinleri aktif kullanabildikleri için beyin vücuda doğru komut verir ve uyumlu bir çalışma ortamı oluşur. Bu sayede uyumlu bir çalışma ortamı meydana gelir (Zengin, 2016, s. 14).

Genellikle aktif bir yaşam gerektiren işler yapan, taklit becerisi gelişmiş, birden fazla sportif faaliyet gerçekleştirebilme becerisine sahip, el sanatları konusunda yetkin, yürümek-zıplamak-koşmak gibi aktiviteleri kolaylıkla yapabilen bireylerde bu zekâ türü gelişmiştir (Altan, 2011, s. 54).

Bedensel aktiviteleri yerinde olan ve bu sayede diğer bireylerle sağlıklı iletişim kurabilen bireylerde Bedensel-Kinestetik zekânın ileri düzeyde olduğu söylenilebilir (Bearce, 2016, s. 3).

Sosyal (Interpersonal) (Kişiler Arası) Zekâ

Sosyal zekâ bireyin etkileşimde bulunduğu dış dünyayı anlama ve bu anlam sayesinde dış dünyaya dönütler verebilmesini ifade etmektedir. Sosyal zekâya sahip bireylerin empati yetenekleri, güçlüdür ve diğer bireyleri anlamakta güçlük çekmezler ve kendilerini onların yerine koyarak onlar gibi düşünür onlar gibi yaşar ve bu sayede dışsal çevrelerine kolaylıkla adapte olabilirler. Toplumda bu zekâya sahip bireyler genelde psikologlar, sosyal bilim uzmanı, politikacı gibi mesleklere sahiptirler.

İleri düzeyde sosyal zekâya sahip bireylerin toplumda farkındalık meydana getiren özelliklerinden bazıları diğer bireylerin yaşantılarına, korkularına, inançlarına saygılı yaklaşır ve onları oldukları gibi kabul edebilmek için onları anlamaya çalışırlar buradaki amaçları yardımda bulunarak bu diğer bireylere yardımcı olmayı istedikleri içindir (Başaran, 2004, s. 11).

Hatch ve Gardner (1989) sosyal zekâyı diğerk bir ifade ediş şekliyle bireyler arası zekâ olarak da tanımlamaktadır ve dört yetenek üzerine kurulu olması gerektiğini ifade etmektedir: (Kalfaoğlu, 2017, s. 17-18).

Grupları organize edebilme: Lider vasfına sahip bireyin önemli özelliği liderlik yaptığı oluşumdaki bireyleri organize etmesi ve onların da aktivitelerde yer almasını sağlamasıdır. Bu kabiliyet her alanda belirli bir topluluğa hitap eden ve bu topluluğa önderlik eden bireylerde görölmektedir.

Tartışarak çözüml bulma: Bireyler arasındaki sorunları daha fazla büyümeden ve kavgaya dönüşmeden ortadan kaldıracılma beceresine sahip kişinin yeteneğidir. Bu yeteneğe sahip kişiler iki birey arasında ara bulmak ve anlaşma sağlayabilme hususunda ustadırlar. Hukuk sisteminde yer alan ara bulucular bu alanda kabiliyetli bireyler olarak toplumda yer almaktadırlar.

Kişisel bağlantı: Bireylerin birbiri ile kolay iletişime geçmeleri empati sayesinde onları anlayabilmeleri ve onların farkına varıp anlayışla yaklaşabilmeyi sağlar. İş hayatındaki devamlı ortaklıklar ve başarılı yöneticiler bu zekâ sayesinde farkındalık meydana getirirler.

Sosyal Analiz: Bireylerin hissiyatlarının farkına vararak onların iç dünyasını görebilmektir. Bu sayede hissiyatlı davranmak nitelikli bir iletişim kurmaya yol açar. Günümüzde bireylere sosyal – psikolojik gibi alanlarda rehberlik yapan bireylerde bu zekâ etkin bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Kalfaoğlu, 2017, s. 17-18).

Öze Dönük - İçsel (Intrapersonal) Zekâ

Bireyin kendine dönmesi yani özünü anlamasına yönelik becerisidir. Ben kimim, neden varım ve toplum içerisindeki sorumluluklarım ne gibi soruların cevabı bu zekâ sayesinde ortaya çıkmaktadır. Kendini iyi tanıyan bireyler yeterliliklerine de iyi düzeyde hakim oldukları için yapabilecekleri ve yapamayacaklarını çok iyi bilir ve bu doğrultuda hareket ederler. Bu sayede de hedeflerini iyi tespit eder ve etkin bir problem çözme yeteneğine sahip olurlar (Talu, 1999, s. 167).

Başaran'ın (2004) Bellanca'dan (1997) aktardığına göre; bu zekâ türünde kendini bilen ve tanıyan birey en uygun anda düşünmeyi, bu sayede en uygun cevabı verebilmeyi ve kendini irdelemeyi başarır.

Bu zekâyaya sahip bireyler yaşam içerisinde tercihlerini gerçekleştirirken kendilerini iyi tanıdıkları için bilinmezliğe kapılmazlar ne istediklerini iyi bilirler bu sayede yaşamlarını yönlendirmede sorun yaşamazlar. En önemlisi de duygularını kontrol etmekte güçlük çekmezler (Altan, 2011, s. 54).

Doğal (Naturalistic) Zekâ (Doğa Zekâsı)

Çoklu zekâ kuramının en yeni ve en son zekâsı ise doğal zekâdır. Bireyin doğadaki ilişki örüntüsünü açıklayan yeterliliğini göstermektedir. Çevresinde olup bitenleri gözlemlene, sistemsel yapıyı anlayabilme zekâsı olarak da tanımlanmaktadır. Doğal ismiyle anılması bir noktada bireyin bitkileri, hayvanları ve içerisinde yaşadığımız doğa olarak aldandığımız sistematiği anlamasını da sağlamaktadır. Burada doğayla en çok iç içe olan çiftçiler, hayvancılık yapan bireyler, çevresel faaliyetlerde bulunan girişimciler bu zekâyaya sahip bireyler olarak örneklendirilebilirler (Bearce, 2016, s. 3).

Çoklu zekâ kuramı ilk geliştirildiğinde bu zekâ ilk yedi zekâ içerisinde yer almamaktaydı. Sonradan eklene gelmiş bir zekâ türüdür (Altan, 2011, s. 55). Halen gerçekleştirilen araştırmalar sayesinde çoklu zekâ kuramı da gelişimini devam ettirmektedir.

Gerçekleştirdiğimiz literatür taramasından görüleceği üzere, çoklu zekâ kuramı eğitim bilimciler ve aynı zamanda sosyal bilimciler tarafından benimsendiği için üzerinde gelişime yönelik araştırmalar sürekli yapıla gelmektedir. Bu da yukarıda açıkladığımız kuramlardan daha fazla bilim insanlarının bu kuramı geliştirmeye çaba gösterdikleri söylenebilir.

Araştırmamızın konusu olan duygusal zekâ kuramı da çoklu zekâ kuramı kadar irdelenmiş ve halen ilgi gören ve gelişime açık bir zekâ kuramı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki

Aralarındaki örüntü ağının ortaya konulmaya çalışıldığı unsurlar olan duygu ile zekâ kavramları uzun yıllardır araştırılmaktadır. Genel kabul görüşüne göre duygular bireylerdeki bir noksanlıktır ve zihinsel yapıda kaos meydana getirebilir. Bunun sebebi olarak da bu yaklaşıma göre bireylerin duygularından ötürü ilgi dağınıklığına maruz kaldığı sorgulama yeteneklerinin zayıfladığı görüşü öne sürülmektedir. Bu da duyguların çalışma hayatına zafiyete sebep olmasından ötürü profesyonel yaşam da gerek iş hayatında gerekse sosyal yaşamda duygusallığın yer almaması gerektiğini savunmaktadır. Yeni yaklaşımlar ise duyguların kontrol edilebildiği ve olumlu bir biçimde yönlendirilebildiği takdirde farkındalık meydana getirdiği, bireylerde ki sorgulama yeteneğini güçlendirdiği ve bu sayede de motivasyon düzeyini artırarak kalıcı öğrenmeyi sağladığını savunmaktadır (Acar, 2001, s. 211-212).

Geçmişten günümüze duygu ve akıl kavramlarının bir araya gelebilme ihtimali olup olmadığı zihinlerde sorula gelmiştir. İsteklerimizi, yaşamsal normlarımızı, hayata karşı var oluş yaklaşımımızı akıllıca kontrol edip süreci lehimize ilerletir isek başarıya ulaşmada bir engelimiz kalmayacaktır. Fakat aksine bu süreci sağlıklı yönlendiremez isek de kaos ortamına maruz kalabilir ve tam anlamıyla bir bilinmezliğe düşebiliriz. Aristo'nun yaklaşımına göre bu kargaşa ile ilgili durumda ana problem duygusallıkta değil esas sorun duygularımızı karşımıza nasıl aktardığımızdır (Goleman, 1995).

Akıl (zekâ) ve duygu ele alınırken ilk olarak söylenmesi gerekli olan düşünerek zekâyı harekete geçirmektir. Sadece aklımız ile değil duygularımız ile de aklımızda var olanları birbiri ile ilişkilendirebilmeli ve bu sayede en mantıklı yaklaşımı ortaya koyabilmeliyiz.

Zekâ geçmişten günümüze duygular ile var olmuştur. İki kavram birbirini hem etkilemiş hem de tamamlayıcı unsur oluşturmuştur. Beraber hareket eden bu iki kavram ortaya olumlu sonuçlar ve davranışlar çıkmasında fayda sağlamıştır. Araştırma konumuzu oluşturan “Duygusal Zekâ” ile ilgili çalışmalarda da görüleceği üzere akıllıca ilerletilebilen duyguya dayalı süreçler bireylerde farkındalık oluşturucu durumların ortaya çıkmasını, özünü tanımayı ve kendine olan güveninin artmasını

sağlayarak bu sayede farkındalığa erişen bireyde gelişim sürecini başlatır. Belirli bir program dahilinde birey yaşamına yön vermeye başlar, duygularını kontrol eder ve yaşamına güç katar (Kalfaoğlu, 2017, s. 21).

2.3.1. Klasik Yaklaşımlara Göre Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki

Klasik yaklaşım perspektifinden süreci irdeleyen araştırmacılar duyguların bireylerin yaşamına zarar verdiği görüşünü savunmaktadırlar. Platon duyguların herhangi bir yönelimi olmadığını bireyin mantığı ile yönlendirilmeleri gerekli olduğu düşüncesini savunmaktadır. Antik Roma döneminin önde gelen isimlerinde olan Galen ise duyguları insanın ruhunda var olan hastalıklar, sağlık sorunları olarak tanımlamıştır. Ortaçağa gelindiğinde ise kilisenin de etkisiyle duygular olumsuz olarak değerlendirilmiştir ve duygular ile hareket eden bireylerin kötü insanlar olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır (Yan, 2008, s. 10). Rönesans dönemini ele aldığımızda ise iyiliğin yerini akıl, kötülüğün yerini duygular almıştır. Descartes ise akılcılık yaklaşımı belirli bir sistem dahilinde açıklanmıştır (Çakar ve Arbak, 2004, s. 9).

“Düşünüyorum, öyleyse varım” hipoteziyle duygu dediğimiz davranışları meydana getiren unsurların bireylerin düşünce alt yapısı ile ilintili olarak ortaya çıktığını ifade edebiliriz.

Genel olarak bu yaklaşımları ele aldığımızda ise klasik yaklaşımları içinde barındıran ve aklın ön planda olduğu duyguların ise öneminin yok sayıldığı süreçte duygular bireyler tarafından sorgulanmaya gerek dahi duyulmamış varlığı kabul edilmiş ama önemine değinilmemiş gerçeklik olarak kalmıştır (Çakar ve Arbak, 2004, s. 9).

2.3.2. Modern Yaklaşımlara Göre Duygu ve Zekâ Kavramları Arasındaki İlişki

Modern yaklaşım benimseyen araştırmacılar klasikçilerden farklı olarak aklın duygular üzerindeki etkinliğini irdelemektedirler. Bu durumun temelini 1960 yılında meydana gelen Avrupa ve Kuzey Amerika da yaşanan sosyal olaylar tetiklemiştir.

Bu sosyal olaylar bireylerin duygularını ifade etmek istemesi sonucu akılcılığa karşı ortaya koydukları tepkiden medyana gelmiştir.

Düşünme; bir bireyin var olduktan sonra dünyayı kavrayarak düşünsel aktivitelere başlaması sonucu oluşmaktadır bundan dolayı insan önce varlığa erişmeli yani var olmalı sonrasında ise düşünme eylemini gerçekleştirmelidir diğer bir deyişle insan varlığa eriştiği kadar düşünme yeteneği kazanabilmektedir (Çakar ve Arbak, 2004, s. 30-31).

Duygular yaşamımızın devamlılığının sağlanması noktasında önem arz etmektedir. Çünkü bireyler yaşamsal aktivitelerini, sosyalleşme çabalarını sadece akıllarıyla değil, akıllarını yönlendiren istek ve tutkularını ortaya koyan duygularıyla başarmaktadırlar. Dış çevremizde maruz kaldığımız uyarıcılara karşı seçici olmamız da duygularımızı aklımızla yönetebildiğimiz sayede gerçekleşmektedir.

Eğitimsel düzeyimizi artırarak, farkındalıklar meydana getirerek sosyal çevrede fark edilen bir birey olabilmek için akli ve duyguyu iyi kaynaştırmalı ve etkin bir biçimde yönlendirebilmeliyiz.

2.4. Duygusal Zekâ Kavramı, Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

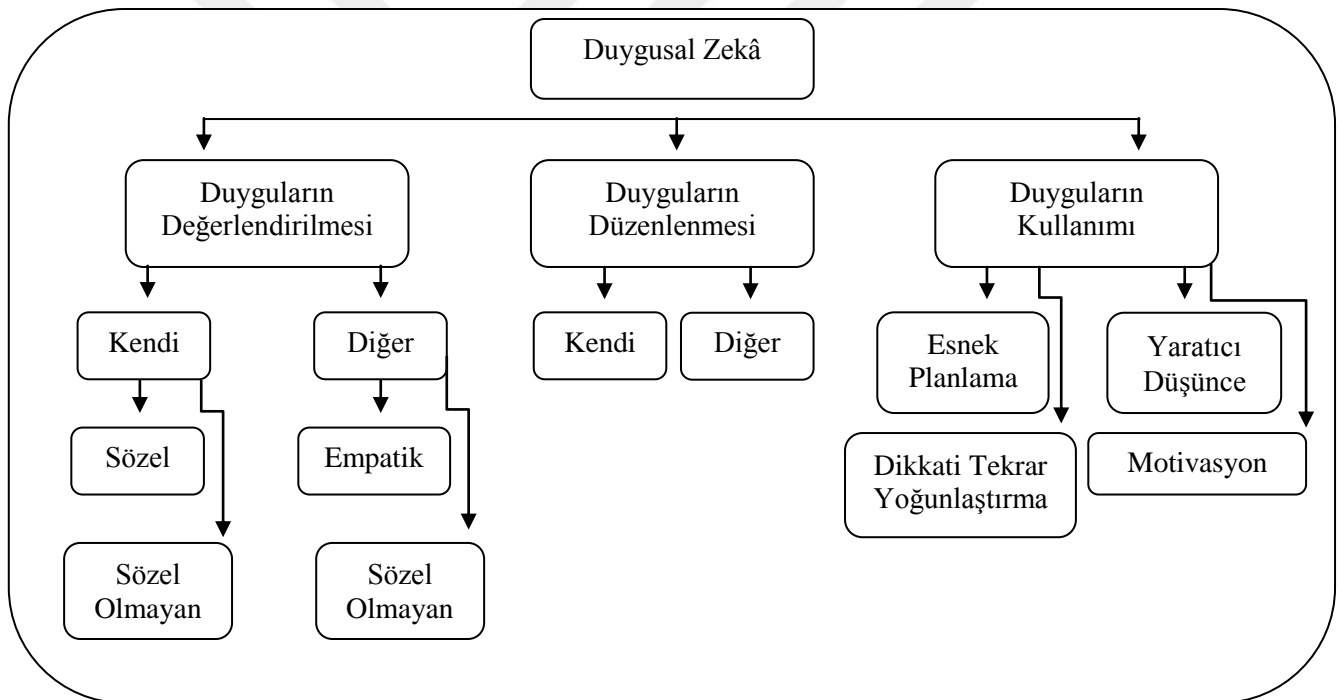
1990' lı yılların ilk dönemlerinde duygusal zekâ kavramının gelişmesine yönelik Reuven Bar-On tarafından çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yazar, duygusal zekâyı ifade ederken “Bireyin çevresinde maruz kaldığı baskılarla ve taleplerle mücadele edebilmek amacıyla başarıya ulaşma yetisinde; duygusal bireysel ve sosyal kabiliyetlerinin bütünüdür” şeklinde belirtmiştir (Moller, 1999). Literatürde ise “Emotional Intelligence” kelime grubu kısaltılarak “EI” veya “EQ” (Emotional Quotient) olarak ifade edilmiştir. Bu kelime grubunun dilimizdeki karşılık bulduğu ifadesi ise “Duygusal Zekâdır”.

Duygusal zekâ kavramı, 1990'lardaki araştırmaların neticesinde ilk defa Mayer ve Salovey tarafından ele alınmış ve açıklanmıştır. Mayer ve Salovey duygusal zekâyı; bireyin sadece kendinin değil dış çevrede etkileşim içinde bulunduğu bireylerin de duygularının olduğunu bilmesi, bunların farkına varabilmesi,

problemlere çözüm getirirken sadece duygularını değil duyguları ile birlikte davranışlarını da denetim altında tutabilmesi, bireylerle kurduğu ilişki sonrası elde ettiği bilgisel birikimi hayatında kullanılabilir hale getirmesi şeklinde açıklamaktadır (Salovey ve Mayer, 1990, 188).

Tablo-1’de de görüldüğü üzere Mayer ve Salovey duygusal zekâyı bireylerin karşılaştıkları duygular üzerinde değerlendirmelerde bulunması, bu duyguları belirli bir düzen içine alabilmesi ve bu duyguların sorunların ortadan kaldırılabilmesi noktasında kullanılabilmesi olacak şekilde üç başlıkta ele almıştır (Mayer ve Salovey, 1990, s. 190).

Tablo-1: Duygusal Zekânın Kavramlar Boyutuyla Ele Alınması

Kaynak: Salovey ve Mayer, 1990, s. 190.

1983 yılında Çoklu Zekâ kuramını ifade eden Gardner ise yaklaşımında “sosyal kabiliyet” ve “bireyin içsel dünyasını tanıması” tefrikini ifade etmiştir (Sudak, 2011, s. 12). Kişiler arası zekâ olarak tanımlanan bu yaklaşım doğrultusunda birey kendi içsel zekâsından kişiler arası zekâyı ayırması neticesinde duygusal zekâ gelişiminin temeli ortaya çıkmıştır. Öte yandan Gardner duygusal zekâyı tanımlarken bir başka deyişle kişinin benliğinde var olan yeterliliklerinin farkına varma, bu farkına vardığı

değerler sayesinde hayatına yön verebilme de bir araç olarak kullanma şeklinde ifade etmektedir.

Birden fazla tanımı olsa da Duygusal Zekâ kavramı ile ilgili en çok duyduğumuz tanımlama ise Goleman'a aittir. Bu yaklaşımda duygusal zekâ bireyin kendi duygularını ve dış çevresindeki duygularını anlayarak bunlara karşı tanımlamalar getirmesini bu sayede motivasyonunu artırarak duygularını yönetmeyi başarabilmesidir şeklinde ifade edilmektedir. Goleman, duygusal zekânın tamamını bilişsel kabiliyetlerle ilişkilendirmiş ve IQ şeklinde ifade etmiştir (Yelkikalan, 2004, s. 44).

Birden fazla tanımlaması yapılmasına rağmen Bar-On duygusal zekâyı tanımlamada ki zorluğu da göz önüne alarak duygusal zekâyı farklı bir tanım kazandırmıştır: “bireyin çevresinde maruz kaldığı tesir ve tahakkümlere olumlu reaksiyon ortaya koyabilmesini sağlayan kognitif olmayan yeteneklerin tamamı” şeklinde ifade etmiştir (Stein ve Book, 2003).

Duygusal zekâ ile ilgili modellemesini yaparken Bar-On duyguların bireylerin başarıları üzerine oluşturdukları etkiyi ölçmeyi amaç edinmiştir (Çakar ve Arbak, 2004). Duygusal zekâyı zihinden ayrı düşünemeyiz. Duygusal zekânın ne anlama geldiğini anlamaya çalışırken duygu kavramının da akıldan bağımsız ayrı olamayacağını kavramak gerekmektedir (Epstein, 1998).

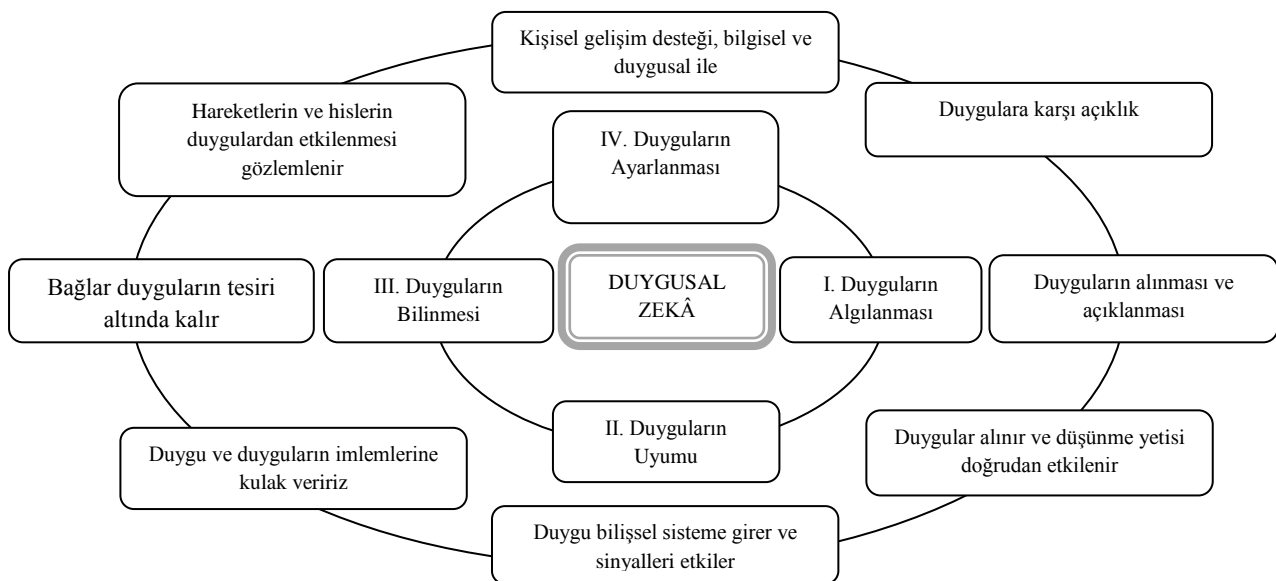
İçinde bulunduğumuz son yıllarda duygusal zekâ kavramı popülaritesini gün be gün artırmaya devam ederken bireyin duygularını kontrol altında tutma kabiliyetinin artmasının bireyi başarıya götürmede son derece önem arz ettiğini ifade etmiştir. Genel tanımlamaların sonrasında yine 1997 yılında duygusal zekâ kavramı üzerinde yeniden çalışma gerçekleştiren Mayer ve Salovey tanımı daha geniş bir çerçevede ifade etmeye çalışmışlardır. Yeni ortaya attıkları tanımda duygusal zekâyı; “duyguları düşüncede birleştirme; duyguları tanıma, kavrama, açıklama ve çözümlenme; duygusal bilgiyi istimal ve duygusal ilerlemeyi sübvans etme, duyguları düzene koyma becerisi” olarak açıklamışlardır (Mayer vd., 2000, s. 267).

1995 yılında Daniel Goleman'ın kaleme aldığı “Duygusal Zekâ – Neden IQ'dan Daha Önemlidir?” başlıklı eser duygusal zekânın öne çıkmasına yadsınamayacak derecede fayda sağlamıştır. Goleman duygusal zekânın tanımını yaparken bireyin kendini tetikleyerek harekete geçmesi, karşılaştığı sorunların üzerinden gelebilmeyi başarabilmesi, engelleri birer birer aşma gayretine sahip olması, içsel dengeyi sağlayabilmesi, empati yapacak erişkinliğe erişebilmesi şeklinde ifade etmiştir (Goleman, 2005, s. 50).

Literatür de duygusal zekânın birbirine benzeyen yönleri olsa da farklı yazarlar tarafından farklı tanımlamaları yapılmıştır. Duygusal zekâ üzerine gerçekleştirilen tanımlamaların ve araştırmaların genelini ele aldığımızda karşımıza çıkan ortak nokta “bireyin yaşadığı sosyal çevreden aldığı ve yaşamına kattığı değerlerin birbiri ile ilintili olduğudur”. Diğer bir deyişle duygusal zekâ: “Kişilerin günlük yaşam içerisindeki taleplerle mücadele edebilmelerini ve bireysel ve toplumsal hayatlarında daha etkili olmalarına katkı sunan yeterlik ve kabiliyetlerle, toplumsal beceri ve duyguların bir sistemidir” (Bar-On vd., 2003, s. 190).

Şekil 1, duygusal zekâ döngüsüne ilişkindir.

Şekil-1: Duygusal Zekâ Döngüsü

Kaynak: Bredacs, 2010, s. 67.

Berrocal ve Extremera'ya (2006) göre duygusal zekâ araştırmalar neticesinde bilim insanlarında merak uyandırmış ve farklı farklı başlıklarda incelenen gelmiştir. Yazarların bakış açısıyla duygusal zekâ ekonomi, eğitim, sağlık gibi alanlarda da incelenmelidir. Buradan da görüleceği üzere duygu ve zekâ arasında direkt bir bağlantı söz konusudur (Chowdhury, 2015, s. 1).

Bireylerde duygusal zekânın ileri düzeyde olabilmesi için bireyde dört farklı kabiliyetin gelişmiş olması gerekliliği ve bunların da birbirleri ile ilintili olması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu dört unsuru sırlayacak olursak; bireyin kendinde motivasyon sağlayabilmesi, yaşanılan olaylar karşısında metanet içinde hareket edebilmesi, arzularında kontrolü sağlayarak bunları yönlendirebilmesi ve duygularına hakim olabilmesidir (Yelkikalan, 2006, s. 44).

2015 yılında Emine Neşe Yeniçeri ve arkadaşları tarafından 120 tıp fakültesi ğrencisi temel alınarak gerçekleştirilen ve duygusal zekâ ile empati kavramaları arasındaki bağlantıyı ortaya koyabilmek adına Bar-On'un ortaya koyduğu Duygusal Zekâ leği ile Dökmen'in ortaya koyduğu Empatik Eğilim leği kullanılarak yapılan araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar SPSS programı aracılığıyla farklı testlere tabi tutularak analiz edilmişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgular duygusal zekâ ölçeğinde yer alan bireysel marifet, bireylerarası hüner, uyumluluk, gerginlikle mücadele etme, umum ruhsal yapı alt unsurları ile duygudaşlık seviyeleri arasında olumlu yönde anlam içeren, orta seviyede bir bağlılaşım olduğunu ortaya koymuştur (Seven, 2019, s. 11).

Karabulutlu Yılmaz vd. (2011) ise sorun çözme hünerleri ile duygusal zekâ arasında herhangi bir bağıntı olup olmadığını görebilmek için 174 ğrenci temelinde Schutte ve ark. (1998) aracılığıyla geliştirilip Austin ve ark. (2004) aracılığıyla düzenlenen Duygusal Zekâ leği'(DZ) ile Heppner ve Petersen (1982) tarafından ortaya konulan Sorun zme Envanterini ele alarak gerçekleştirmiş oldukları araştırmalarında elde ettikleri verileri Pearson Korelasyon ve T testi analizlerine tabi tutmuşlardır. Analiz sonrası ortaya çıkan belirgilere göre duygusal zekâ ölçeğinde yer alan alt boyutların ve toplam boyutların puan ortalamaları ile sorun çözme puan ortalamasının eksi yönde istatistiksel açıdan manalı bir bağıntıya sahip olduğu tespit

edilmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucu da araştırmaya katılan katılımcıların duygusal zekâ seviyelerinin artmasının sorun çözme becerilerini olumlu yönde etkilediği ve arttırdığıdır. Buradan denilebilir ki duygusal zekâ düzeyi arttıkça bireyler kendi öz benliklerini daha iyi tanıyabilecekler ve bu sayede de mevcutta fakında vardıkları kabiliyetlerini daha etkin kullanarak başarılı olma yolunda daha hızlı yol kat edebilecekleridir (Karabulutlu vd., 2011, s. 1-5).

Mayer, Salovey ve Caruso ya göre bireylerin bazıları karmaşık bilgisel verileri diğer bireylere göre daha iyi kavrama ve özümseme yeteneğine sahiptir. Bu kabiliyeti araştırmacılar duygusal zekâ (EI) olarak ifade etmişlerdir (Mayer vd., 2008, s. 503).

Furnham (2012, s. 12), bilinegelmiş klasik yapıya kavuşmuş zekânın bireyin yaşamında yalnızca yüzde yirmi katkısı olduğunu öne sürerken geriye kalan yüzde seksenlik başarının ise direkt olarak duygusal zekâ (EI) dan kaynaklandığını açıklamaktadır.

Farklı bir tanımlamayla duygusal zekâ duygusal paradigmalardan içeriklerini ve bu içerikler doğrultusunda sorunlara çözüm önerisi getirebilme ve sorunları çözebilme kabiliyeti olarak da tanımlanmaktadır (Mayer vd., 2012, s. 531).

Farklı araştırmacıların farklı tanımlamalarını ele aldığımız duygusal zekâ kavramının tarihsel gelişimini irdelediğimizde ise Edward Thorndike ile 1920’lerde başlayan süreç, 1940 lı yıllarda Wechsler ile ifade edilmeye devam edilmiş ve Gardner tarafından ortaya konulan çoklu zekâ kuramının alt boyutları ile daha da fazla anlam kazanmıştır. İlerleyen süreçte 1985 yılında Wayne Payne ve devamında da Salovey Mayer, (1987) yılında Reuven Bar-On’un ifade ettiği “(Emotional Quotient–EQ) duygusal katsayı” kavramını 1990 yılında kaleme aldıkları makalelerinde ilk defa ifade etmişler bireyin zekâ yapısının yalnızca bilişsel olmadığını açıklamışlardır. Bu açıklama bilim dünyasında ilgiyle karşılanmıştır ve merak uyandırmıştır.

Duygusal zekâ kavramına ikincil olarak ileri düzeyde katkı sağlayan bilim insanı ise Reuven Bar-On’dur. Araştırmacı tarafından yazılan The Handbook of

Emotional Intelligence (Duygusal Zekâ El Kitabı) kavramın daha da büyümesi yönünde olumlu katkı sunmuştur (Goleman, 1995).

Duygusal zekâ tanımlarının tarihsel gelişimi için Tablo 2 düzenlenmiştir.

Tablo-2: Duygusal Zekâ Tanımlarının Tarihsel Gelişimi

Tarih	Yazar	Yaklaşım
1930'lar	Edward Thorndike	Diğer bireyler ile iyi anlaşabilme kabiliyeti - Sosyal zekâ
1940'lar	David Wechsler	Zekânın duygusal parçalarının hayatta muvaffakiyet için gerekli olabileceğini öne sürüyor
1950'ler	İnsancıl Psikologlar (Maslow vd.)	İnsanların nasıl duygusal güç meydana getirebileceklerini ifade etmiştir.
1975	Howard Gardner	Çoklu zekâ kavramını "The Shattered Mind" başlıklı çalışmasında açıklamıştır.
1985	Wayne Payne	"Endişe, acı ve istek duygularıyla ilgili bireysel Adaptasyon ve Duygusal Zekânın Geliştirilmesi Yönünde Bir Duygu Çalışması (A study of Emotion: Developing Emotional Intelligence; Self-integration; Relating to fear, Pain and Desire)" adlı doktora tezinde duygusal zekâ kavramı tanımlanmıştır.
1987	Keith Beasley & Reuven Bar-On	Bar-On tarafından hazırlanan ve Beasley Mensa adlı yayın aracında yer alan makalede, duygusal katsayı açıklanmıştır.
1990	Peter Salovey & John Mayer	"Emotional Intelligence" (Duygusal Zekâ) başlıklı makalelerini hayal gücü, biliş ve kişilik dergisinde yayınlamışlardır.
1995	Daniel Goleman	"Duygusal Zekâ: Neden IQ'dan daha önemlidir? ("Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ.)" başlıklı çalışmasında duygusal zekâ terimini karşılaştırma yöntemiyle açıklamıştır.
1996	Örgütlerde Duygusal Zekâ Araştırmaları Konsorsiyumu	İş başarısında önemli olan duygusal ve sosyal faktörleri belirlemek için araştırmalar yapmıştır.

Kaynak: Understanding Emotioanl Intelligence, (2021) www.free-management-ebooks.com.

Günümüze geldiğimizde ise farklı farklı duygusal zekâ betimlemeleri olsa da dört model kavramın literatürde ifade edilmesinde öncülük etmektedir. Bu modellemeler yazarlarına ait bakış açılarını ifade etmektedirler. Salovey ve Mayer IQ üzerinden şekil almış düşünce yapısına bağlılığını korurken; Reuven Bar-On ise duygusal sağlık başlıklı olarak yazına aldığı araştırması kapsamında ilerlemektedir. Daniel Goleman ise bireyin işinde gösterdiği yetkinliği yeterliliği ve ekip içindeki öncülüğünü ön plana almaktadır. Goleman diğer yönden farkındalık ortaya koyan,

kalabalıklar içerisinde ayrılan bireylerin diğer sıradanlaşmış yaşam tarzı benimseyen standart bireylerden duygusal zekâ kavramı sayesinde ayrıştığını da ifade etmektedir (Goleman, 1995). Robert Cooper ve Ayman Sawaf ise duygusal zekâyı ele alırken liderlik açısından modellemeye yapmış ve takımların başarıya ulaşmasında duygusal zekânın ne denli katkı sağladığını ortaya koymaya çalışmıştır ve bu alanda da “Liderlikte Duygusal Zekâ (Emotional Intelligence at Leadership)” başlıklı eseri kaleme almıştır (Kalfaoğlu, 2017, s. 27).

2.5. Duygusal Zekânın Önemi

Bireyin yaşamı içerisinde yer alan arzularının, dürtülerinin ve deneyimlerinin çoğunu elinde tutma ve yalnız akıdan ibaret olan bilişsel zekâyı tamamlayıcı nitelik taşıyan duygusal zekâdır (Baltaş, 2006, s. 7).

Bireyin yaşamında sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, yaşamını nitelikli devam ettirebilmesi, empati duygusu sayesinde bireylerin yaşamlarına olan saygılı tutum ve davranışlar ortaya koyabilmesi diğer yönüyle iş yaşamında da başarıya erişebilmek için karşısındaki bireyleri, durumları anlayarak ve yorumlayarak sonuçlar ortaya koyabilmesi kaliteli bir yaşam yaşayabilme açısından önemlidir. Bu kaliteyi elde edebilmek için de bireyin duygusal zekâ düzeyinin ileri düzeyde olması gerekmektedir. Bu noktada bireylerin yaşamlarına dokunmada oldukça önem arz eden duygusal zekâ araştırmacılar tarafından eğitimden, sağlığa, iş hayatından, sosyal uyuma, teknolojiye kadar birçok alanda etkilerini gösterdiği için araştırmacıların odak noktasında yer almıştır.

Duygusal zekâ insan kaynakları yönetimi alanında ilk etkilerini ortaya koymuş ve bir personelin işe ilk alım sürecinden iş performansının değerlendirilerek iş devamlılığının sağlanıp sağlanamayacağına kadar ki geçen süreçte işletmeye ne kadar katkı sunduğuna kadar birden fazla alanda irdelene gelmiştir (Alver, 2005, s. 31).

Goleman araştırmaları sonucunda duygusal zekânın önemini vurgularken, akılcı zekânın bireyi yaşamın sorumluluklarına karşı yeteri düzeyde hazır bulunuşluğa sevk edemediğini bundan dolayı da yaşam içerisinde iletişim de ve

varlık ortaya koymada sorunlarla karşılaştığını tam da bu noktada ise bireyin kendisini tanımasını sağlayan öz yeterliliklerini kavrayarak farkındalık oluşturmasında etkili olan duygusal zekânın ön plana çıkararak bireyin yaşama uyum sağlamasını ve yaşamı anlamlı hale getirmesini sağladığını ifade etmiştir (Goleman, 2001, s. 64).

Duygusal zekâyâ ileri düzeyde sahip bireylerin takım çalışmalarında daha iyi kavrama yetenekleri sayesinde ön plana çıktıklarını ve ekip çalışmalarında daha çok katkı sundukları araştırmacılar tarafından sıklıkla ifade edilmiştir bundan dolayı da iş hayatında ya da rekabet gerektiren herhangi bir alanda takım başarısı açısından duygusal zekâ düzeyi yüksek bireyler (dışa dönük iletişimi güçlü) tercih sebebi olmaktadır (Güler, 2006, s. 35).

2.6. Duygusal Zekâ Modelleri

1990 yılında literatüre dahil olan duygusal zekâ kavramı irdelendikçe ve bilim insanları tarafından araştırma konusu olarak ele alındıkça kavram üzerinde farklı modeller ortaya konulmuştur.

Araştırmacı bilim insanlarında merak uyandıran ve araştırmalar devam ettikçe ilgi düzeyi artan duygusal zekâ kavramı birden fazla araştırmada ele alınmış ve farklı yönleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmaların devamında da yukarıda belirttiğimiz şekliyle dört farklı model ortaya konulmuştur. Bu modeller Cooper ve Sawaf Modeli, Mayer ve Salovey Modeli, Goleman Modeli ve Bar-On Modeli şeklinde adlandırılmaktadırlar. Çalışmamızda yaklaşımları sırasıyla ele alıp tek tek açıklayacağız. Literatürde gerçekleştirilen araştırmalar duygusal zekânın ana noktada iki model çerçevesinde şekillendiğini ortaya koymuştur. Bunlar; Karma Duygusal Zekâ Modeli ve Mayer ve Salovey, 1997 tarafından geliştirilen Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ Modeli olarak adlandırılmışlardır (Bar-On Modeli 1997, Goleman Modeli 1998, Cooper ve Sawaf Modeli).

Yeteneğin esas alındığı modelde duygusal zekâ sadece duygulardan ibaret değil gerçekliklerden de meydana gelmiştir düşüncesi çerçevesinde araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Mayer ve Salovey tarafından ortaya konulan bu modelde diğer

modele göre kapsam olarak daha dardır (Pehlivan, 2015, s. 34). Diğer model olan karma duygusal zekâ modelinde ise bireyin kabiliyetleri, davranışsal yaklaşımları ve bireysel tutum ve davranışları birlikte ele alınır ve daha geniş bir çerçevede ifade edilir.

Tablo 3’de görüldüğü üzere duygusal zekâ modelleri, modellerin tanımlamaları ve ana boyutları ifade edilmiştir.

Tablo-3: Duygusal Zekânın Boyutları

Mayer & Salovey	Bar- On	Goleman	Cooper & Sawaf
<u>Tanım</u> Duyguları ölçümleme, açıklama ve doğru olarak anlama kabiliyeti; duyguyla fikri kaynaştırmak, duyguları anlamak ve çözümlmek, duyguları denetim altında tutabilme hüneleridir.	<u>Tanım</u> Kişinin çevresinden kaynaklanan zorlama ve isteklerle başarılı bir biçimde mücadele edebilmesinde kişiye destek sağlayacak, bireysel, duygusal ve toplumsal uygunluk ve hüneler dizisidir.	<u>Tanım</u> Şahsımızın ve diğer bireylerin duygularını kavrama, şahsımızı güdüleme, özümüzdeki ve bağlarımızdaki duyguları iyi idame ettirebilme kabiliyetidir.	<u>Tanım</u> Duygusal zekâ, hislerin etkinliğini ve çabucak idrakini, insan enerjisi, bilgi birikimi, bağları ve tesirinin bir kaynağı olarak duyumsama, kavrama ve aktif bir yapıda kullanma kabiliyetidir.
<u>Ana Boyutları</u> 1. Hisleri idrak etme, ölçümleme ve belirtme 2. Duygulardan Faydalanma 3. Duyguyu kavrama ve kıyaslama 4. Duyguyu idare etme ve düzenleme	<u>Ana Boyutları</u> 1. Bireysel Hüneler * Duygusal şahsılık şuuru * Şahsına güven * Şahsına saygı * Şahsını ispat etme * Özgürlük 2. Bireylerarası hüneler * Kişiler arası bağlar * Toplumsal Bilinç * Duygudaşlık 3. Ahenklilik Boyutu * Sorun çözme * Reallik testi * Esneklik 4. Gerginlikle Mücadele Edebilme Boyutu * Gerginlik hoşgörüsü * Uyarım kontrolü 5. Yaygın Ruh Hali * Sevinç * Optimistlik	<u>Ana Boyutları</u> 1. Bireysel Yetkinlik * Özbilinç * Şahsını yönlendirebilme * Güdülenme 2. Toplumsal Yetkinlik * Duygudaşlık * Toplumsal hüneler	<u>Ana Boyutları</u> 1. Duyguları Bilmek * Duygusal doğruluk * Duygusal güç * Duygusal geri dönüt * Pratik önsezi 2. Duygusal Canlılık * Öz varlık * İtimat çemberi * Yapıcı memnuniyetsizlik * Uyumluluk ve revize etme 3. Duygusal Enginlik * Şahsi yetkinlik ve gaye * Adanmışlık * Güvenilirliği yaşamak * Hak olmadan tesir 4. Duygusal Alşimi * Sezgisel ilerleyiş * Düşünsel zaman devinimi * Fırsatı görebilmek * Geleceği meydana getirmek
<u>Model Tipi</u> Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ	<u>Model Tipi</u> Karma Duygusal Zekâ	<u>Model Tipi</u> Karma Duygusal Zekâ	<u>Model Tipi</u> Karma Duygusal Zekâ

Kaynak: Mayer vd., 2000, s. 401, Aktaran: Sudak, 2011, s. 16.

2.6.1. Yetenek Tabanlı Duygusal Zekâ Modeli

Bu model Mayer ve Salovey Modeli olarak da bilinmektedir. Modelde bireylerin duygusal olarak elde ettikleri bilgiyi işleyerek, sosyal çevreye uyum sağlayacak şekilde kullanmaya yönelik dönüştürme kabiliyetlerine odaklanılmaktadır (Mayer vd., 2001, s. 233).

Edizler'in anlatımıyla model "Duyguları hatasız biçimde idrak etme, değerlendirme ve açıklayabilme kabiliyeti; düşüncelere kılavuzluk yapacak biçimde duyguları çoğaltma ve kullanma kabiliyeti; duyguları veya duygusal haberleşmeyi anlama kabiliyeti ile duygusal ve aydın bir ilerlemeyi ortaya koymak için duyguları tertipleme ve açıklayabilme hünerini barındırır" (Edizler, 2010, s. 2792).

Kavram olarak duygusal zekâyı ilk kez ifade eden Mayer ve Salovey anlaşılabilir basit düzeylerden, daha fazla kurgulanmış karmaşık boyutlara doğru duygusal zekâyı ele almıştır. Mayer ve Salovey'in duygusal zekâ modelinin bölümleri şunlardır (Mayer vd., 2004, s. 197-215):

1. Duyguyu algılama, değerlendirme ve ifade etme,
2. Duyguyu kullanma,
3. Duyguları anlayarak onları kıyaslamak,
4. Duyguyu yönetme.

Bu modellemede birey tüm aşamalardan geçerek devamlılık arz eden bir gelişim süreci içerisinde olur. Bu gelişim sürecinde genellikle duygusal zekâ seviyesi ileri olan kişiler bu süreci duygusal zekâ seviyesi düşük kişilere nazaran daha hızlı ilerletmektedirler (Mayer vd., 2000, s. 288).

İlk boyutta birey kendinde var olan duyguları öncelikle algılar farkına varır akabinde ise algıladığı bu duygularını değerlendirerek dışsal çevreye duygularını ifade etmeye başlar. Bir başka ifadeyle aslında bireylerin bu algılama süreci bireyin kendisini ne kadar iyi tanıdığını yani ne kadar tutarlı davranışlar sergilediğini de ortaya koymaktadır (Yüksel, 2006, s. 22).

İkinci boyut olan duyguları kullanmada bireyin duyguları dikkat algısını tetikleyerek düşünme güdüsünü ortaya çıkarır. Bireyin içinde bulunduğu ruhsal manevi durumu bireyin algı düzeyini etkiler ve olaylara karşı bakış açısında farklılıklar meydana gelmesine neden olur. Duygularını etkin bir biçimde kullanabilen bireyler aynı zamanda iyi birer sorun çözücüdürler (Mayer vd., 2000, s. 288).

Üçüncü boyut olan Duyguları Anlayarak Onları Yargılama da ise birey kendi dışında kalan bireylerinde duyguları olduğunun farkındadır ve aynı anda hem kendi duygusunu hem de karşı duyguyu anlar, yorumlar ve kıyaslama yapar (Gürbüz ve Yüksel, 2008, s. 177).

Dördüncü ve son boyutta ise birey duygularını yönetebilme noktasında ilk üç boyutu sağlıklı bir biçimde özümsemiş olmalıdır. Çünkü yönetebilmek için önce kendimizi tanımalı, tanımlışlığımızı ifade edebilmeli bu sayede karşımızdaki duyguyu anlayarak kıyaslama yapabilmeliyiz. Ancak bu sayede duyguların üstesinden gelerek onları elde tutabilecek yetkinliğe sahip oluruz (Mayer vd., 2000, s. 269). Tablo 4' te görüleceği üzere dört boyuta sahip olan duygusal zekâya ait modelin zekâ ve kişilikle arasındaki bağ aşağıdaki haliyle aktarılmıştır.

Tablo-4: Dört Boyutlu Duygusal Zekâ Modelinin Zekâ ve Kişilikle İlişkisi

Duygusal Zekânın Boyutları	Duygusal Zekâ Ölçüsünün Tanımı	Duygusal Zekânın Kişilikle İlişkisi
1. Duyguyu Algılama, Değerlendirme ve İfade Etme	Duyguları simalarda, görsellerde tanıma kabiliyeti.	Akla bilgi girişine katkı sağlar.
2. Duyguyu Kullanmak	Duygusal veriyi kontrol altında tutabilme ve fikri geliştirebilmek için duygusal birikime kılavuzluk edebilme yeteneği.	Bilişsel misyonlarda duygusal bilgiden fayda sağlayabilmek adına düşüncüyü düzene koyar.
3. Duyguları Anlayarak Onları Kıyaslamak	Bağlar, bir duygudan diğer duyguya yönelimler ve duygular ile ilgili verilere ait duygusal veriyi değerlendirme kabiliyeti.	Duygular ve duygusal veriler hakkında soyut ölçümleme ve gerekçe ortaya koyabilme noktasıdır.
4. Duyguyu İdare Etmek	Duygusal bağları idare etme kabiliyeti.	Hoşnutsuzluk ortaya koyan hislere anlayışla yaklaşmak ve olumlu olmayan hislerin etkisini indirgeyerek, pozitif hislerin tesirini fazlaştırmaktır. Şahsının ve diğer bireylerin hislerini yönetmektir.

Kaynak: Otacıoğlu, 2009, s. 336.

Chowdhury (2015) ye göre (2006) bilim dünyası Mayer ve Salovey modeline yalın – akıcı ve anlaşılabilir olması, diğer modellere nazaran ölçüm yöntemlerinin yenilik ve kendinize özgülüğe sahip olması ve son olarak da uygulama yapıldığı saha çalışmaları sonucu elde edilen bulguları sistemli bir yapıda değerlendirmesidir. Hatta modelin birden fazla sahada gerek sosyal hayatta gerekse iş yaşamında uygulanması sonucu elde edilen çıktılar oldukça verimli olmuştur. Bu modellemede sonuç olarak birey kendi duygusuna ne kadar hakim olur ve anlamlandırabilirse karşı duyguyu da o denli iyi anlar ve kıyaslar bunun sonucunda da duyguyu yöneterek başarıya erişir (Chowdhury, 2015, s. 1).

2.6.2. Karma Duygusal Zekâ Modelleri

Bu model de kişinin yeterlilikleri, sosyal kabiliyetleri ve davranışsal durumları birbiri ile bağlantılıdır (Cobb ve Mayer, 2000, s. 14-15). Karma duygusal zekâ modellerinde üç yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Bunlar; Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf Modeli, Reuven Bar – On Modeli ve Daniel Goleman modelleridir.

2.6.2.1. Reuven Bar – On Modeli

1997 yılında açıklanan ve Bar-On tarafından geliştirilen modeldir. Bu modelde bireyin öz benliğinin farkına varması gibi akılsal kabiliyetleri ile bireysel hürriyet, öz benliğine karşı hürmet gibi bilinçsel kabiliyetler ile karıştırılmaması gereken bir modellemedir (Çakar ve Arbak, 2004, s. 37). Bu modelde duygusal zekâyı kişinin içsel özelliğine dayanmak ve burada anlam bulmaktadır (Gül vd., 2014, s. 33).

Bar-On Duygusal Zekâ Modelini ortaya koyarken temel noktada “Hayatta bireyler arasındaki başarı farklılıklarının sebebi nedir ve IQ seviyesinin başarıya direkt olarak etkisi söz konusu mudur?” sorusundan yola çıkarak bu soruya cevap arama çabası içerisinde bulunmuştur.

Bundan ötürü Bar-On modelleme yaparken zekâ ile ilgili bilişsel yapıyı değil bireyin özüne ait olup dışı vurum sergilediği duygusal, sosyal ve bireysel özelliklerini ölçmektedir (Campbel, 2016, s. 16). Tablo 5, Bar-On modelini göstermektedir.

Tablo-5: Bar-On Duygusal Zekâ Modeli

BİREYSEL	BİREYSEL FARKINDALIK VE BİREYSEL KABİLİYETLER
Benlik Saygısı	Bireyin kendini anlaması ve kendini olduğu gibi kabullenebilmesi
Duygusal Öz farkındalık	Kendi duygularını anlayabilen bir birey bunlarında farkındadır
Girişkenlik	Duyguları anlayıp kavrayabilen bir bireyin bunları akıcı bir üslupla çekinmeden karşı tarafa aktarabilmesi
Bağımsızlık	Kendini tanımak, farkındalık sahibi olmak ve kimseye bağımlı olmamak
Kendini Gerçekleştirme	Kendi yeterliliğinin farkında olarak bu yeterliliği gerçekleştirebilmek için çaba göstermek
KİŞİLERARASI	SOSYAL FARKINDALIK VE KİŞİLERARASI İLİŞKİLER
Empati	Kendini başka bireylerin yerine koyarak onları anlamaya çalışmak
Sosyal sorumluluk	Bireylere fayda sağlaması gerektiğinin bilincinde olmak
Kişilerarası ilişkiler	Bireyler ile onları anlayarak onlara fayda sağlayıcı ilişkiler geliştirebilmek ve onlarla olumlu etkileşim içerisinde bulunmak
STRES İDARESİ	DUYGUSAL İDARE VE DÜZEN
Strese dirayet	Duygularını yönetebilmek, aşırı tepkiler vermemek
Dürtü yönetimi	İçsel gerilimlerini kontrol altında tutabilmek
UYUM	DEĞİŞİM YÖNETİMİ
Gerçeklik	Dış dünyadaki gerçeklerle ilgili düşünce ve hisleri tarafsız bir biçimde gözlemlemek ve algılayabilmek
Esneklik	Karşılaşılan yeni gelişmelere ani tepkiler vermeden olumlu bir yaklaşım tavrı sergilemek, kendi oto kontrolünü sağlayabilmek
Problem çözme	Sonuca odaklı bir biçim sorunları ortadan kaldırabilmek
GENEL RUH HALİ	KİŞİSEL MOTİVASYON
İyimserlik	Hayata olumlu bakabilmek ve güzel yönlerini keşfetmek
Mutluluk	Yaşam içerisinde kendini, diğer bireyler olan paylaşımlarında mutlu hissetmek

Kaynak: Bar-On, 2006, s. 13-25.

Bar-On bu minvalde çalışmalarını gerçekleştirirken psikoloji alanında gerçekleştirilmiş araştırmalarda başarılı bireyleri incelemiştir. Bu inceleme sonrasında ise duygusal zekâ modeli ile ilgili beş boyut ortaya koymuştur (Yüksel, 2006, s. 25). Duygusal zekâyı geliştirmiş olduğu modelinde tanımlarken Bar – On; bireysel, bireylerarası, stres idaresi, adaptasyon ve yaygın ruh durumu olarak adlandırmıştır (Bar-On, 2006, s. 13).

Buraya kadar ifade edilenler özet bir biçimde açıklanmak istenirse “kişisel iletişim, bireyin kendini tanıması ve kendi iç yaşantısını anlamasını ve algılamasını hedeflemektedir” denilebilir. Kişilerarası iletişim ise bireyin dış dünyada olup bitenlerin farkına varması, dış çevreye karşı duyarlı olması, diğer bireyler ile onları merkeze alan bir yapıda diyaloglar geliştirebilmesini kapsayan davranışları içermektedir. Stres yönetimi boyutu bireyin karşılaştığı olumsuzluklar karşısında ani kararlar almadan bir nevi sorunu yumuşatarak olumsuz ilerleyebilecek süreci lehine çevirebilmesi kabiliyetini içermektedir. Uyum kavramı boyutunda birey kendi

dışında meydana gelen arzu ve istekler ile mücadele ederken esnekliği yumuşak bir tavır sergilemeyi sağlayabilmesi hususunda sahip olduğu yetenektir. Genel ruh hali olarak adlandırdığımız son boyutta ise hoşnutluk, iyi geçinme ve mutluluğu belirtmektedir (Gürbüz ve Yüksel, 2008, s. 177).

Bu yaklaşımı ortaya koyan Bar-On, 2000 yılında yeni bir düzenleme yaparak gerçekleştirdiği çalışma doğrultusunda öncesinde beş boyutta ele aldığı yetenekleri iki bölümde toplamıştır. İlk bölümde “duygusal ve toplumsal zekânın ana faktörleri, şahsilik hatırı, kendi duygularını tanıma, kendini anlatabilme, toplumsal bağlar, duygudaşlık kabiliyeti, sorun çözme, sübjektif ve objektif farkındalık, anlayışlılık, duygularına hâkim olabilme, strese karşı direnç” ikinci bölümde ise “duygusal ve sosyal zekâyı faaliyete başlatan önemli öğeler (sosyal mesuliyet, özgürlük, kendini ispat etme, iyimserlik ve mutlu olmak” tan oluşmaktadır (Aktaran: Yan, 2008, s. 19).

2.6.2.2. Cooper ve Sawaf Modeli

Reuven Bar – On modelinde de ele aldığımız üzere bu modelde karma bir model olarak anlamlandırılmıştır. Karma olmasının en büyük etmeni zihinsel kabiliyetlerimizin yanı sıra farklı kavramları da bu kabiliyetlerimiz ile ele almasından kaynaklamaktadır. Araştırmacılar bu modelde duygusal zekâyı takım – ekip ortamında ele almışlar ve duygusal zekânın liderlik ile olan bağıntısını incelemişlerdir.

Cooper ve Sawaf geliştirmiş olduğu bu modeli “Executive EQ” (1997) başlıklı eserinde ele almış ve dört boyutlu bir yapı da duygusal zekâyı anlamlandırmaya çalışmıştır. Bu boyutlar ise duygusal canlılık, duygular hakkında bilgi sahibi olmak, duygusal simya ve duygusal derinlik şeklinde tanımlanmışlardır (Aktaran: Schutte vd., 1998, s. 168).

İlk boyut olan “duygular hakkında bilgi sahibi olmak” bireyin öz benliğindeki kendine ait olan duygularının farkında olabilmesidir. Birey kendi duygularının farkına vararak duygularını öğrenebildiği sürece kendinde var olan potansiyeli yani mevcudiyeti keşfeder. Bireyin bu farkındalığa sahip olabilmesi ve bu sahip olduğu yetilerini yaşamına uyarlayabilmesi bu boyutta değerlendirilmektedir. Birey bu

sayede doğumundan bu güne denk gelen yetkinliğini kavrar (Cooper ve Sawaf, 2003, s. 3).

Cooper ve Sawaf, bireyin duyguları öğrenme boyutunu gerçekleştirebilmesi için aşağıdaki türden bir takım yeterliliklerinin olması gerektiğini vurgulamışlardır (Cooper ve Sawaf, 2003, s. 159):

- Duyguların yansız objektif bir şekilde ele alınması ve bu çerçevede yargılanması (duygusal dürüstlük).
- Bireyin yeterlilikleri ve duyguları arasında sağlıklı bir ilinti kurulabilmesi (duygusal enerji).
- Duyguların bireye aktardığı ve onda ortaya çıkardığı etkileşimlerin idrak edilmesi ve bu etkileşimlere - geri dönütlere bireyin uygun davranışlar ortaya koyabilmesi (duygusal geri bildirim).
- Duyguların ivedilikle hissedilebilmesi (pratik sezgi).

İkinci boyutu meydana getiren “duygusal canlılık”; bireyin farklı gelişebilecek, ortaya çıkabilecek durumlar karşısında hazır bulunuşluğa sahip olmasıdır. Zinde kelimesinden yola çıkılarak fiziksel olarak zindeliğe sahip bir birey nasıl sağlıklı bir yaşama sahipse, direnci ve çevresel etmenlere karşı olan duruşu daha sağlıklı ise duygusal zindelik de bireyin kalben ve aklen sağlıklı bir yaşam geçirmesinde etken bir koşuldur.

Üçüncü boyut olarak adlandırılan “duygusal derinlik” kişinin şahsına özgü yeterliliklerini ve hedeflerini tanıması ve bu doğrultuda bu amaçlara kendini adanması ve bu sayede de dış çevresinde yer alan bireyler üzerinde herhangi bir hak sahip olmasa da onların yaşamında etki meydana getirmesi şeklinde anlamlandırılmaktadır (Çakar ve Arbak, 2004, s. 39-41).

Dördüncü ve son boyut olan “duygusal simya” da ise simya kelimesinin anlamından yola çıkarak simyanın basit bir maddeyi daha değerli hale getirebilmek anlamı taşıdığı göz önüne alınırsa duygusal simyanın da iş yaşamında ve sosyal yaşamımızda duygularında değişebileceğini, hislerimizin bu değişkenliğe fırsat tanıyabileceğini açıklamaktadır (Cooper ve Sawaf, 2003, s. 285).

Cooper ve Sawaf modeli Tablo 6' daki gibidir.

Tablo-6: Cooper ve Sawaf'ın Duygusal Zekâ Modeli

BOYUTLAR	YETENEKLER
1. Duygular Hakkında Bilgi Sahibi Olmak	<ul style="list-style-type: none"> • Duygusal Doğruluk. • Duygusal Güç. • Duygusal Geri Dönüt. • Akılcı Algı.
2. Duygusal Canlılık	<ul style="list-style-type: none"> • Öz Benlik. • İtimat Çemberi. • Yapıcı Memnuniyetsizlik. • Anlayışlılık ve Revize Etme.
3. Duygusal Derinlik	<ul style="list-style-type: none"> • Özüne Mahsus Potansiyel ve Hedef. • İnanmışlık. • Doğru Olmak. • Yetki Sahibi Olmadan Uygulama.
4. Duygusal Simya	<ul style="list-style-type: none"> • Sezgili ilerleyiş. • İdeografik zaman değişimi • Fırsatı hissetmek. • Geleceği meydana getirmek.

Kaynak: Çakar ve Arbak, 2004, s. 42.

2.6.2.3 Daniel Goleman Modeli

Daniel Goleman ortaya koyduğu çalışmasında Mayer ve Salovey' e ait olan modeli çıkış noktası almış ve bu modeli daha da geliştirmiş ve duygusal zekânın bireyin kendinde var olan duygularını tanıması, karşısındaki bireylerin duygularını tanıyabilmesi, motivasyonunu sağlayabilmesi ve ikili ilişki ağı içinde gerçekleşen süreçlerde duyguların kontrolünü iyi bir biçimde yönetebilmesi olduğunu ifade etmiştir (Çakar ve Arbak, 2004, s. 41).

Bu modellemeden yola çıktığımızda diyebiliriz ki duygusal zekâ düzeyi ileri düzeyde olan bireylerin öz benliklerinin daha çok farkındadırlar. Bu bireylerde empati kurma yeteneği daha fazla geliştiği için çevrelerini daha iyi tanırlar ve daha doğru bir biçimde yargırlar. Liderlik vasfı olan ve bu yönü gelişmiş olan bireyler neye nasıl konsantrasyon sağlayabileceklerini de iyi bilirler. Ayrıca bu farkındalık sayesinde diğer bireylerin de gerek iş yaşamına gerekse sosyal yaşamına adaptasyon sürecini başarılı bir biçimde yürütebilecekleri için başarıya daha hızlı ulaşırlar (King ve Gardner, 2006, s. 188).

Goleman modellemesinde duygusal zekânın her zerresinde birden fazla duygusallık içermektedir. Goleman duygusal uygunlukların sadece doğuştan gelme kabiliyetler olmadığını bu yeteneklerden ileri düzeyde verim sağlayabilmek için üzerlerinde çalışılarak geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Dhani ve Sharma, 2016, s. 194).

Goleman, duygusal zekâyı şu başlıklarda anlamlandırmıştır (Goleman, 2001, s. 87); “Benlik Bilinci, Duygularına Yön Verebilme, Kendi Motivasyonunu Sağlamak, Empati, Sosyal İletişim”.

Benlik bilinci; bireyin kendi duygularının farkına varması bu sayede kendini tanıması, yaşamına anlam verebilmesi ve akabinde de güçlü bir özgüvene sahip olmasından oluşmaktadır (Yan, 2008, s. 21).

Duygularına Yön Verebilme; bireyin duyguları üzerindeki kontrol mekanizmasını sağlayarak yeniliklere kendini açabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin sevinçte, hüznünde veyahut herhangi bir durum karşısında aşırılıklara meyil vermeden kendini sınırlayabilmesidir (Pehlivan, 2015, s. 47).

Kendi Motivasyonunu Sağlamak; yaşanılması muhtemel sorunlar, kayıplar, mağlubiyetler gibi etmenler karşısında yılmadan yorulmadan mücadele azmi içerisinde olarak amacına ulaşabilmesi için bireyin çaba göstermesidir (Goleman, 2001, s. 87).

Empati; bireyin karşısındaki bireyin hislerini kavrayabilmesi ve bu hislerinde değerli olduğunun farkında olmasıdır. Bu sayede çevresindeki bireylere fayda sağlayabilirler. (Goleman, 2001, s. 87)

Sosyal İletişim; bireyler ile diyalog kurarak ikili ilişki geliştirip bu ilişki sürecini idare ettirebilmek şeklinde ifade edilmektedir (Varinli vd., 2009, s. 115).

2.7. Duygusal Zekâ Alanında Gerçekleştirilmiş Olan Araştırmalar

Bu alt başlıkta, Duygusal Zekâ üzerine gerçekleştirilmiş yayın ve araştırma örneklerine yer verilmiştir. Bu çalışmaları ele alırken araştırmalarda kullanılan

ölçekler, ilişki türleri, analiz yöntemleri, uygulamanın gerçekleştirildiği grup ve araştırma sonuçları elde edilen bulgulara göre irdelenerek aktarılmıştır:

- Ahmad, Bangash ve Khan (2009) tarafından ele alınan çalışmada, Pakistan’ da 80 kadın ve 80 erkekten oluşan kitleye Bar-on Duygusal Zekâ Ölçeği kullanılarak duygusal zekânın cinsiyetle herhangi bir ilişkisi olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen verilere T-Testi uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre ise araştırmaya katılan erkeklerin kadınlara oranla duygusal zekâ seviyelerinin daha ileri seviyeye sahip olduğu tespit edilmiştir (Ahmad vd., 2009).

- Akın (2004) tarafından ele alınan doktora tezinde, duygusal zekânın, işyerlerindeki yönetim erkinin, zamanlarının büyük bir parçasını ayırdıkları çalışanlar arasında meydana gelen çatışmalar alanındaki etkileri irdelenmiştir. Kayseri ilinde yer alan ve çalışan sayısı 50 birey ve daha fazlasını kapsayan işletmelerin yönetim erki bağlamında gerçekleştirilen çalışmada, yönetim erkinin duygusal zekâlarının alt kademe yöneticiler ile aralarında meydana gelen fikir çatışmalarının sonuca erdirilebilmesinde ne düzeyde etkili olduğu incelenmiştir. Araştırmada ulaşılabilen 59 işletme üzerine araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplayabilmek adına Bar-On duygusal zekâ ölçeği ile çatışma boyutunda da Rahim’in çatışma ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan çıktılar yönetim erkinin duygusal zekâları ile uzlaşma yönlü ve işbirliği içeren çatışmayı sonuçlandırmaya yönelik yöntemleri arasında olumlu yönde, kaçınmaya yönelik yöntemler ve etkinliklerini kullanma ile çekimser kalma yöntemleri arasında eksi yöne sahip bir ilişki tespiti gerçekleştirilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda yönetim erkinden duygusal zekâsı ileri düzeyde olanların alt kademe yöneticiler ile aralarında meydana gelen anlaşmazlıkları etkili bir biçimde sonuçlandırmaları ümit edilebilir (Akın, 2004).

- Baba ve Siddiqi (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Kuzey Hindistan'daki farklı üniversitelerde görev yapan 100 öğretim elemanı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çalışmada duygusal zekânın karar alma etkinliği ile ilişkisi incelenmiştir. Veriler Hyde ve arkadaşları tarafından geliştirilen (2002) Duygusal Zekâ Testi kullanılarak toplanmıştır. Ulaşılan verilere Pearson Korelasyon

analizi yöntemi uygulanmıştır. Sonuç olarak Duygusal Zekâ (EI) ile Karar verme arasında incelenen korelasyon pozitif – artı yönlü ($r = .871$) ve korelasyonun 0.01 seviyesinde de anlamlı olduğu tespit edilmiştir (Baba ve Siddiqi, 2002).

- Bağcı (2014) tarafından hazırlanan çalışmada, örgütsel vatandaşlık davranışının duygusal zekâ ile bağıntısı incelenmiştir. Bu amaçla 210 bankacılık sektörü çalışanı üzerinde anket yöntemine dayalı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Veri toplamak için iki standart anket kullanılmıştır. Bunlar; Basım ve Şeşen (2006) aracılığıyla geliştirilen Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Anketi ve diğeri de Wong ve Law (2002) aracılığıyla geliştirilen Duygusal Zekâ Anketidir. Değişkenler arasında ilişkiyi tespit edebilmeye yönelik korelasyon analizi uygulanmıştır. Uygulama nihayetinde elde edilen çıktılara göre araştırma da yer alan çalışanların Duygusal Zekâsının Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarındaki varyansın % 14'üne açıklama getirdiği saptanmış olup iki ölçekteki değişkenlerin birbiri ile anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bağcı, 2014).

- Baltacı ve Demir (2012) aracılığıyla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlkokul Öğretmenliği Anabilim Dalı birinci sınıf ile son sınıf öğrencilerinden oluşan 189 kadın ve 153 erkek olmak üzere toplamda 342 öğrenci üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. İlkokul aday öğretmenlerinin duygusal zekâ ile öfke ifade yöntemleri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırmada ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler toplanırken “Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği” ve “Kalıcı Öfke İfade Tarzı Ölçeği’nden” faydalanılmıştır. Çalışma da duygusal zekâ ve bireylerin öfkelerini gösterim biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarının değişkenleri ile ilgili bağıntıyı tespit edebilmek adına Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplaması yönteminden faydalanılmış ve daha sonra elde edilen veriler regresyon analizi yöntemlerinden olan hiyerarşik regresyon analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İncelemede, Duygusal zekânın empati ve bağımsızlık dışındaki diğer alt boyutların tamamıyla içe dönük öfkeyle negatif yönde anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Duygusal zekânın sosyal sorumluluk, esneklik, stres toleransı, özgünlük, dürtü kontrolü ile dışa dönük öfke ve empati alt boyutları arasında negatif yönlü anlam içeren ilişki ve stres

toleransı, dürtü kontrolü, özgünlük ve esnekliğin de kendi içlerinde pozitif yönlü anlam içeren ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bağımsızlık ve öz güven haricindeki duygusal zekâ alt boyutlarıyla öfke kontrolünün birbiri ile pozitif yönlü anlam içeren ilişkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir (Şahin Baltacı ve Demir, 2012).

- Bedi ve Bedi (2017) tarafında ele alınan çalışmada, Hindistan’ da bulunan özel ve kamusal sektörde faaliyette bulunan banka sektörü personeline yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada duygusal zekânın yaşam memnuniyeti ile olan ilişkisi incelenmiştir. Veri toplama yöntemi olarak Goleman Duygusal Zekâ Ölçeği (1996) ile Thomas M. Krapu ve arkadaşları tarafından geliştirilen Yaşam Memnuniyeti Anketi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara regresyon ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre özel sektörde ve kamusal sektörde faaliyette bulunan personelin duygusal zekâlarının hayat tatminine yönelik önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda duygusal zekâ seviyesinin iyi düzeyde olması bireylerin yaşamdan daha fazla haz almalarına, işlerinde daha hoşnut olmalarına ve çalışma ortamına yönelik daha olumlu tutum ve davranışlar sergilemelerine katkı sağlamaktadır (Bedi ve Bedi, 2017).

- Büyüker İşler ve Atilla (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, Dürtüsel Satın Alma Davranışı ile Duygusal Zekâ arasındaki ilişki ölçülmeye çalışılmış ve bu kapsamda Regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ölçeğini ise Wong ve Law aracılığıyla ortaya konulan Duygusal Zekâ Ölçeği (WLEIS, 2002) ile Verplanken ve Herabadi (2001) tarafından geliştirilen Dürtüsel Satın Alma Eğilimi Ölçeği oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Isparta ili İYAAŞ Park alışveriş merkezindeki 289 genç tüketici oluşturmuştur. Veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma nihayetinde ulaşılan bulgular kapsamında duygusal zekânın iki alt boyutu olan “başkalarının duygularını değerlendirme” ve “duyguların kullanılması” ile dürtüsel satın alma eğilimi değişkeninin anlam içeren bir bağıntıya sahip olduğu tespit edilmiştir (Büyüker İşler ve Atilla, 2013).

- Certel vd., (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, beden eğitimi öğretmeni adaylarının duygusal zekâ (EQ) seviyeleri ile eleştirel düşünme (CT) yönelimleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 40 kız ve 58 erkekten meydana gelen 98 öğrenci oluşturmuştur. Veri elde etmede Türkçeye uyarlaması Acar aracılığıyla gerçekleştirilen “Duygusal Zekâ Ölçeği (Bar-On EQ)”, Türkçeye uyarlaması Kökdemir aracılığıyla gerçekleştirilen “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği (CCTDI)” ve demografik veri elde edebilmeye yönelik bireysel bilgi formundan faydalanılmıştır. Veriler çözümlenirken eta kare (r^2), t-testi, anova, Pearson korelasyon katsayısı ve bağımsız gruplar kullanılmıştır. EQ seviyesi açısından yalnızca bireyler arası bağıntılar alt boyutunda kızların puanlarının ortalamalarının ileride olduğu ve aynı zamanda stres yönetiminde de erkeklere oranla başarı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin CT yönelimleri, analitiklik, sistematiklik, meraklılık, açık fikirlilik, kendine güven boyutlarında ve CCTDI toplam puanda cinsiyete göre farklılık görülmezken, doğruyu arama boyutunda kızların yararı doğrultusunda anlam içeren bir fark saptanmıştır. Öğretmen adaylarının duygusal zekâ seviyeleri ile CT yönelimlerinin orta seviyede pozitif yönlü ve anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Certel vd., 2011).

- Chowdhury (2017) tarafından yapılan araştırmada, duygusal zekânın tüketici ahlakı ile ilişkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini 500 Avustralyalı 500 tüketici oluşturmuştur. Bireylerden veriler toplanırken Wong ve Law (2002) aracılığıyla geliştirilip ortaya konulan Duygusal Zekâ Ölçeği ve Kişisel Ahlak Felsefesi Ölçeği (Forsyth 1980) kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara çoklu regresyon ve korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırmaya sonucuna göre ahlaki karar verme ve duygusal zekânın pozitif yöne sahip bir bağıntıya sahip olduğu saptanmıştır (Chowdhury, 2017).

- Çakar ve Arbak (2004) yılında gerçekleştirilen çalışmada, duygu-zekâ bağıntısının tarih içerisindeki değişimi dâhilinde duygusal zekâ kavramı tümleşik bir biçimde ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada kaynakça incelenmesi doğrultusunda ilk olarak zekâ, duygu kavramları bu kavramlara ilişkin bakış açıları ele alınmıştır. Akabinde EQ kavramını çeşitli bakış açıları doğrultusunda irdelemiş dört temel model, bu modelleri meydana getiren ana kavramlar, faraziyatlar, boyutlar

ve kullanılan ölçüm metotları kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın sonunda da duygusal zekânın bugünkü teşekküller açısından önemi ve duygu-zekâ ikileminin örgütsel etkilerine yönelik açıklamalar gerçekleştirilmiştir (Çakar ve Arbak, 2004).

- Çetinkaya ve Alparşlan (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, veri toplama yöntemi olarak Schutte ve arkadaşlarının ortaya koyduğu duygusal zekâ ölçeği ve Ersanlı ile Balcı'nın ortaya koymuş olduğu iletişim hünlerleri envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulundaki 193 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada duygusal zekânın iletişim becerilerine etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Toplanan verilere regresyon ve korelasyon analizleri uygulanarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuca göre empatik duyarlılık boyutu olan duygusal zekânın alt boyutunun iletişim hünlerleri üzerindeki tesirinin istatistiksel yönden anlam içeren düzeye sahip olduğu saptanmıştır (Çetinkaya ve Alparşlan, 2011).

- Dashdamirova (2019), yüksek lisans tezinde, duygusal zekânın girişimcilik niyetine etkisini inceleyerek duygusal zekâ ve girişimcilik niyetinin bazı demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmanın evrenini Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde 2018-2019 güz döneminde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Anket, Wong ve Law (2002) tarafından geliştirilen Duygusal Zekâ Ölçeği, Linan ve Chen (2009)'in Girişimcilik Niyeti Ölçeği kullanılarak hazırlanmıştır. Toplanan veriler SPSS ve AMOS paket programlarında anova, regresyon analizi, doğrulayıcı faktör analizi, korelasyon analizi ve t testi ile teste tabi tutulmuştur. Sonuçlara göre, girişimcilik niyeti duygusal zekâdan olumlu yönde etkilenmektedir. Demografik değişkenlere göre farklılıkları bulmak için yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre ise öğrencilerin duygusal zekâları cinsiyetleri ve öğrenim görülen sınıflar açısından kısmen farklılaşmakta, gelir durumu açısından ise farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin

girişimcilik niyetleri ise tüm demografik özellikler açısından farklılaşmaktadır (Dashdamirova, 2019).

- Delice ve Günbey (2013) gerçekleştirdikleri çalışmalarında, duygusal zekânın liderlik ile ilişkisini anlamak için Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği ile Stogdill'in Liderlik Davranışları Tanımlama Ölçeğini kullanarak bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Veriler elde edildikten sonra Pearson Product Moment korelasyon, bağımsız örneklem t-testi ve Çoklu Regresyon değerleri doğrultusunda sonuçlar incelenmiştir. Araştırma sonucunda anketlerin uygulandığı ve araştırmanın örneklemini oluşturan 113 polis liderlerinin liderlik davranışları ile duygusal zekâ seviyelerinin pozitif yönde, istatistikî açıdan anlama sahip ve kuvvetli bir bağıntıya sahip olduğu saptanmıştır (Delice ve Günbey, 2013).

- Ealias ve George (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, iş tatmini ile duygusal zekânın birbiri ile olan bağı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Hindistan'da faaliyet gösteren çok uluslu bir firmanın 208 çalışanı oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen veriler Daniel Goleman Duygusal Zekâ Ölçeği ve Herzberg İş Tatmini Testi kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bulgular Pearson Korelasyon Katsayısı, ANOVA ve T-testi aracılığıyla analize tabi tutulmuşlardır. Bilimsel araştırmanın nihayetinde duygusal zekânın iş tatmini ile ileri seviyede pozitif bir bağıntıya sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer yönden çalışma da elde edilen diğer bir sonuçta çalışan bireylerin terfi almasının iş tatmini ve duygusal zekâ düzeylerini etkilemediğini göstermiştir (Ealias ve George, 2012).

- Grisham vd., (2008)' in gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, Tasarruf Envanteri- Revize [SI-R; Frost ve arkadaşları, 2004], Tasarruf Eden Biliş Envanteri (SCI, Steketee ve ark., 2003) ölçeği ile Schutte tarafından geliştirilen Duygusal Zekâ Ölçeği (1998) kullanılarak elde edilen veriler yordamıyla stoklama bağımlılığının duygusal zekâ ve kişisel problemler ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın örneklemini araştırmaya kendi istekleri ile katılan gönüllü katılımcılar ve ABD de bulunan özel bir klinikten seçilen endişe ve duygusal durum rahatsızlığı olan 90 kişi üç grupta ele alınmış ve araştırma uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerden elde edilen verilere çoklu regresyon analizi,

ANOVA, Pearson korelasyon yöntemleri uygulanarak veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre duygusal zekâ düzeyi düşük olan bireylerin stoklama bağımlılığının ve endişe durumlarının daha yüksek olduğu sonucuna erişilmiştir (Grisham vd., 2008).

- Güllüce ve İşcan (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, duygusal zekâ ile mesleki tükenmişlik arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmada Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği ile Maslach Tükenmişlik Ölçeğinden faydalanılmıştır. Toplanan veriler Tek Yönlü Varyans Analizi, T testi ve Korelasyon analizi aracılığıyla açıklanmıştır. Araştırma da 68 işletmenin 122 yöneticisi üzerinde araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre duygusal zekâ ortalaması yüksek yönetici konumundaki bireylerin tükenmişlik yaşama oranlarının daha düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır (Güllüce ve İşcan, 2010).

- İnce vd., (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, performans düzeyleri ile duygusal zekâ düzeyleri incelenen hastane çalışanlarının; iş gören performansı ile duygusal zekâları arasındaki ilişkilerinin tespiti amaçlanmıştır. Farklı branşlarda çalışan 122 sağlık personeli kapsamında gerçekleştirilen çalışma Toros Devlet Hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Veriler elde edilirken 18 ifadeden meydana gelen Performans Ölçeği ve Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı 41 ifadeden meydana gelmiştir. Hipotezler bağlamında elde edilen verilere regresyon, korelasyon ve faktör analizleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre iş gören performansının duyguların değerlendirilmesi boyutu olan duygusal zekânın alt boyutuyla güçlü ve pozitif bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır (İnce vd., 2015).

- İşmen (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, algılanan sorun çözme hünéri ve duygusal zekâ arasındaki bağıntı irdelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Lisans ve Tezsiz Yüksek Lisans düzeyinde eğitim gören İstanbul Üniversitesinde okuyan 225 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama yönteminde duygusal zekâ ölçeği (Ergin, İşmen, Özabacı, 1999) EQ-NED ile sorun çözme envanteri (Heppner ve Petersen 1982) kullanılarak incelenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı yöntemi ile analize tabi

tutulmuştur. Çalışma sonucunda bireylerin problem çözme becerisi algıları duygusal zekâ seviyesi ile doğru orantılı olarak artmaktadır (İşmen, 2013).

- Kalfaoğlu (2017) yılında yazına aldığı yüksek lisans tezinde, girişimcilik eğilimi ile duygusal zekâ arasında ilişki var olup olmadığını araştırmış ve iki değişkenden duygusal zekâyı meydana getiren boyutların girişimcilik eğilimini meydana getiren boyutlar üzerindeki etkisini tespit etmeye çalışmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi (DEGA) bünyesinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında eğitim almaya hakkı elde eden 95 katılımcı araştırma örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama yöntemi olarak katılımcılara anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ajzen ve Fishbein aracılığıyla ortaya konulan Girişimcilik Ölçeği (1977) ile Reuven Bar-On aracılığıyla ortaya konulan Bar-On EQ ölçeğinden (1997) çalışmada veri elde etme aracı olarak faydalanılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre girişimcilik eğilimi boyutlarından kişisel norm boyutu ile duygusal zekânın alt boyutlarından olan stres yönetimi boyutunun istatistiki olarak anlam içeren bir ilişkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan girişimcilik eğilimi ölçeğinin tüm boyutlarının duygusal zekâ ölçeğinin tüm boyutlarıyla istatistiki açıdan anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Kalfaoğlu, 2017).

- Kidwell vd., (2008) tarafından gerçekleştirilen bilimsel çalışmada, duygusal zekâ ile tüketicilerin karar vermesi ile ilişkisi üzerine araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışma gerçekleştirilirken Tüketici Duygusal Zekâsı Ölçeği (CEIS) den yararlanılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmını ABD de ki tüketiciler oluşturmaktadır. Ulaşılan verilere regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışma sonucunda CEIS ölçeğinin güvenilirliği kanıtlanmış ve duygusal zekânın tüketicinin karar verme durumu üzerinde bilişsel zekâdan daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kidwell vd., 2008).

- Köksal ve İşmen Gazioğlu (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, karar verme stratejileri ve duygusal zekâ arasındaki bağ ele alınmıştır. Araştırmada veriler elde edilirken EQ-NED (Ergin, İşmen, Özabacı, 1999) duygusal zekâ ölçeği ile karar stratejileri ölçeğinden faydalanılmıştır. Ulaşılan veriler T testi ve Pearson Moment Korelasyon Katsayısı Tekniği aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın

örneklemine İstanbul’ daki 384 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın sonucuna göre mantıklı karar verme ve duygusal zekânın anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu ve duygusal zekâ ile bağımlı karar vermenin bir ilişkiye sahip olmadığı belirlenmiştir (Köksal ve İşmen Gazioğlu, 2007).

- Peter ve Krishnakumar (2010) tarafından ABD’de Southwestern Üniversitesi’nde 152 öğrenci üzerinde çalışma gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların duygusal zekâları ile dürtüsel satın alma ve özsaygı arasındaki ilişkileri irdelenmiştir. Çalışmada verilere ulaşabilmek adına Mayer Salovey Caruso Duygusal Zekâ Testi (MSCEIT, 2002) ile Tüketici Duygusal Zekâ Ölçeği (CEIS, 2008) kullanılmıştır. Ulaşılan verilere regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zekâ ile dürtüsel satın almanın negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu saptanırken duygusal zekâ ile öz saygının ise pozitif yönlü bir bağıntıya sahip olduğu tespit edilmiştir (Peter ve Krishnakumar, 2010).

- Seven (2019) yüksek lisans tezinde, tüketicilerin hedonik satın alma davranışı üzerinde duygusal zekâ boyutlarının etkisini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada duygusal zekâ ele alınırken alt boyutları kapsamında duyguların kullanımı, başkalarının duygularını değerlendirme, duyguların düzenlenmesi ve kendi duygularını değerlendirme boyutları olarak ifade edilmiştir. Araştırmanın örneklemine üniversite öğrencilerinden giyime yönelik alışverişi faaliyeti gerçekleştiren bireyler meydana getirmiştir. Verilere ulaşabilmek adına kolayda örnekleme tekniğinden faydalanılmıştır. Ulaşılan veriler Yapısal Eşitlik Modellemesiyle (YEM) analize tabi tutulmuştur. Ulaşılan verilerin analizinde Smart PLS 3.2.8 ve SPSS 23 paket programlarından faydalanılmıştır. Analizler neticesinde, kendi duygularını değerlendirme boyutunun negatif, başkalarının duygularını değerlendirme ve duyguların kullanımı boyutlarının pozitif, duyguların düzenlenmesi boyutunun ise tüketici bireylerin hedonik satın alma davranışı üzerine pozitif ya da negatif herhangi bir etkisinin bulunmadığı neticesine ulaşılmıştır (Seven, 2019).

- Sudak (2011) doktora tezinde kişilik tipleri, duygusal zekâ ve iş tatmini ile örgütsel vatandaşlık tutumları anlamlarından hareketle iş doyumunu, örgütsel vatandaşlık tutumları ve kişilik tiplerinin duygusal zekâdan etkilendiği görüşünü öne

sürmüş ve aralarındaki bağıntıları incelemiştir. Araştırma metodunda ise anketten faydalanmış ve kaynakça doğrultusunda ortaya konulan ifadeler, 2010-2011 yılları arasında Türkiye genelinde çalışan kamu ve vakıf üniversitelerinde görev alan akademisyenlere yöneltilmiştir. Ulaşılan veriler yapısal eşitlik modellemesi ile AMOS 16.00 Paket Programı aracılığıyla test edilmiştir. Analizlerin sonucunda sorumluluk, uyumluluk, deneyime açıklık, dışadönüklük, duygusal dengelilik alt boyutlarının meydana getirdiği kişilik tiplerinin, örgütsel vatandaşlık tutumu, iş tatmini ve duygusal zekâyı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Sudak, 2011).

- Türkmenoğlu Ulusu (2019) yüksek lisans tezinde, duygusal zekânın karar verme sürecinde duygulardan önemli derecede etkilendiğini ve bu adımdan başlayarak çalışan bireylerin malik oldukları duygusal zekâ seviyelerinin, karar alma yöntemleri üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma 200 çalışan birey üzerine uygulanmıştır. Anket aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Araştırmada Schutte ve arkadaşları (2001, akt. Tatar, vd., 2011, s. 327) tarafından geliştirilmiş olan daha sonra Austin ve arkadaşları (2004, akt. Tatar, vd., 2011, s. 327) tarafından düzenlenen “Modifies Schutte EI Scale” adlı duygusal zekâ ölçeği kullanılmıştır. Araştırma neticesinde duygusal zekâ ölçeğinin alt boyutu olan “mantıklı karar verme” stratejisi ve “iyimserlik” pozitif yönlü; “kararsızlık” ile “bağımlı karar vermenin” ise negatif yönlü bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Duygusal zekâ ölçeği alt boyutlarından “dürtüye dayalı karar verme”, “kararsızlık”, “duyguların değerlendirilmesi” ve “bağımlı karar verme” stratejisi arasında ise negatif yöne sahip anlam içeren bir ilişki tespit edilmiştir (Türkmenoğlu Ulusu, 2019).

- Varinli vd., (2009), satış performansı ve müşteri odaklılığı üzerinde duygusal zekânın etkisini incelemiştir. Yapısal Eşitlik Modeli ve ANOVA testi elde edilen verilere uygulanmıştır. Veri toplamada Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği (1998) ile Brown ve arkadaşlarının Müşteri Odaklılık Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın hedef kitlesini yerli ve yabancı ilaç şirketlerinde çalışan satış temsilcilerinden oluşan tesadüfi olarak seçilmiş 284 kişi meydana getirmiştir. Araştırma sonucunda duygusal zekânın müşteri odaklılığı üzerinde %41 etkisi olduğu ve duygusal zekâ seviyesi

artıkça satış performansının da doğru orantılı olarak arttığı tespit edilmiştir (Varinli vd., 2009).

- Wang (2015) tarafından ele alınan makalede, bir ekip ortamında duygusal zekânın (EI) etkileri araştırılmıştır. Araştırma bilgiye dayalı çeşitlilik, ekip duygusal zekâsı ile performans arasındaki ilişkiyi anlatacak şekilde kavramsallaştırılmıştır. Duygusal Zekânın ekip üyelerinin birbirlerini bilgilendirdiği süreç içerisinde ekip performans düzeyinin daha da arttığı ve bunun daha verimli bir çalışma ortamına katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. 47 ekipten oluşan bir laboratuvar çalışmasında, EI, bilgisel açıdan çeşitli ancak homojen olmayan durumdaki performansla olumlu bir şekilde ilişkilidir ve bu detaylandırma, bu ılımlı ilişkiye aracılık etmektedir. Sonuçlar, EI'yi ekip düzeyinde çalışmanın ve sınır koşullarının göz önünde bulundurulmasının önemine değinmektedir (Wang, 2015).

- Yan (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, dünden bugüne değin süre gelen duygu-zekâ bağıntısını, alandaki ilerlemeleri, ilerlemeler ve değişimler doğrultusunda meydana gelen EQ kavramı ve duygusal zekânın yönetim ve yönetim erki üzerinde ortaya koyduğu etkileri incelenmiştir. Veri toplama noktasında, Uşak'ta hizmet sektöründe işletmecilik faaliyetleri sergileyen firmaların yönetim erkine, anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Buradaki amaç duygusal zekânın yönetici konumundaki bireylerde meydana getirdiği etkileri tespit edebilmektir. Hizmet sektöründe işletmecilik yapan firmaların yönetim erkinin duygusal zekâ kabiliyetlerini tespit edebilme doğrultusunda, belge araştırması ve incelemesi yapılmış, bu kapsamda 34 ifadeden meydana gelen bir anket formu düzenlenmiştir. Veri elde edebilmek için yararlanılan anket, "Robert Cooper ve Ayman Sawaf" aracılığıyla geliştirilmiş EQ Haritası'ndan uyarlanmıştır. Ulaşılan veriler SPSS 11.5 programında analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre duygusal zekânın yöneticiler üzerinde olumlu etkiler meydana getirdiği görülmüştür (Yan, 2008).

- Yeniçeri vd., (2015) tarafından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenim gören 55 kadın ve 65 erkekten oluşan 120 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada duygusal zekâ ile empati eğilimi

arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmada veriler toplanırken ölçek olarak Bar-On EQ Ölçeği ve Dökmen tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinden faydalanılmıştır. Ulaşılan verilere T testi, Anova, Korelasyon testleri uygulanmıştır. Araştırmaya sonucuna göre öğrencilerin duygusal zekâ ölçeğinde yer alan alt boyutlar olan uyumluluk, stresle başa çıkabilme, bireylerarası beceri, bireysel beceri ve genel ruh halinin empati seviyelerinin pozitif yöne sahip anlam içeren ve orta seviyede korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir (Yeniçeri vd., 2015).

- Yılmaz Karabulutlu vd., (2011) birlikteliğiyle gerçekleştirilen çalışmada, problem çözme becerileri ve duygusal zekâ arasındaki bağ üzerine araştırma yapılmıştır. Çalışmada örneklem olarak Atatürk Üniversitesi Erzurum Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören 174 öğrenci belirlenmiştir. Araştırmada veriler toplanırken Schutte ve ark. (1998) birlikteliğinde ortaya konulan Austin ve ark. (2004) aracılığıyla düzenlenen Duygusal Zekâ Ölçeği'(DZÖ) ve Heppner ve Petersen (1982) çalışması neticesinde ortaya çıkan Problem Çözme Envanteri'nden faydalanılmıştır. Elde edebilen veriler T testi, Pearson Korelasyon analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucuna göre duygusal zekânın boyutlarının tamamının ve alt boyutlarının her birine ilişkin puan ortalamaları ile sorun çözme puan ortalamasının negatif yönlü istatistiksel olarak anlam içeren ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Ayrıca çalışmada yer alan öğrencilerin duygusal zekâ seviyelerinde gözlemlenen artışın problem çözme hünelerini de artırmaya yönelik olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir (Yılmaz Karabulutlu vd., 2011).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

Bu kısımda girişimci ve girişimcilik kavramları, girişimcilik eğiliminin tanımı ve kapsamı, girişimcilik eğilimini etkileyen unsurlar, girişimcilik eğilimine etki eden faktörler ve girişimcilik eğiliminin oluşumu ile ilgili modeller üzerinde durulmuştur.

3.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

Girişimci kelimesi latince kökenli “kavramak” kelimesi olarak tanımlanmaktadır ve “entre” kelimesinden türetilmiştir. İş yaşamı ile olan ilişkisini ise 1700’lü yıllarda Fransa da ki etkileşimlerde görmekteyiz. Bu bahsi geçen yüzyılda girişimci kelimesi ilk olarak tiyatral eserlerde güçlendirici ifade olabilme noktasında kullanılmıştır (Çelik, 2018, s. 11). Bu süreçten yaklaşık bir yüzyıl sonra ise yine Fransa da ekonomi alanında çalışan Richard Cantillon girişimciyi tanımlarken; “daha aşikâr olmamış bir değerle satabilmek adına üretim faktörlerini ve hizmetlerini günümüzde satın almaya yönelen ve üretim girdileri ile üretim faaliyetleri sergileyen birey” şeklinde ifade etmiştir. Günümüz yüzyılına geldiğimizde ise girişimci birden fazla tanımlaması yapılmış, farklı bakış açılarıyla ele alınmış ve farklı kulvarlarda alanında yazınsal ve bilimsel çalışmalar yapılmış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Çetin, 1996, s. 29).

Silver (1983)’ın tanımlamasına göre ise “eldeki yeterlikler noktasında planlama yaparak işi organize eden, ekibini programlayıp işe adaptasyonunu sağlayabilen ve iş sonucunda elde edilen çıktıları fayda sağlayabilecek şekilde satışa sunarak kâr elde edebilme kabiliyetini ortaya koyan kişidir” şeklinde ifade dilmiştir.

Günümüz yüzyılına geldiğimizde ise girişimci kendi işini kurabilmek, kendi fikirlerini – hayallerini gerçekleştirebilmek adına teşebbüste bulunan müteşebbis olarak tanımlanmaktadır. Girişimci girişim faaliyetlerini farklı alanlarda gerçekleştirebilmektedir. Örneğin iş dünyasında ya da sosyal hayatta denilebilir. Girişimci risk almayı sever çünkü bu risk sonucunda başarıya ulaşabileceği, kazanç elde edebileceği düşüncesine hakimdir. Girişimcilik bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreye, yaşamsal koşullara ve maddi-manevi yeterliliklerine göre değişkenlik

gösterebilmektedir. Girişimciliğin tanımlamasını genelleyecek olursak değerler oluşturan, kazanç elde edebilme hususunda siyasi, ekonomik vb. bilimsel alanlarda atılımlarda bulunan, farklı iş fikirlerine sahip ya da var olan iş fikirlerini daha gelişmiş ya da farklılaşmış tarzlarda sunabilen ve sonuçta ürün ya da hizmet ortaya koyabilen faaliyetler bütünüdür.

Geçmiş yıllardan bu yana dönemselsel olarak girişimcilik kavramı irdelendiğinde Tablo 7’ deki gibi genel bir sıralamaya ulaşılabilir.

Tablo-7: Girişimcilik Kavramının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi ve Kullanımı

<i>Dönem</i>	<i>Girişimcilik Kavramının Kullanımı</i>
Ortaçağ Devri	“Büyük hacme sahip üretime yönelik projeler bu devirde yer almıştır. Bu devirde girişimcinin üstlendiği bir risk bulunmamasıyla birlikte, yalnızca kendisine verilen imkânları değerlendiren ve sürecin yönetimini sağlayan kişi olarak ifade edilmiştir”.
17. Yüzyıl	“Kamuyla anlaşmış olan ve bu anlaşma doğrultusunda ürün veyahut hizmet satışı gerçekleştirecek kârın da zararında sahipliğini kabul eden kişi olarak tanımlanmaktadır”.
Cantillon (1725)	“Bu devirde girişimci, riski sahiplenen birey şeklinde ifade edilmektedir”.
Beaudeau (1797)	“Riziko sahibi, organizasyon kurgusunu yapabilen, süreç yönetimini gerçekleştirebilen kişi şeklinde ifade edilmektedir”.
Baptiste Say (1803)	“İş için ortaya konulan yatırım tutarından, işi yapmakla sorumlu girişimcinin kazancını ayrı tutmuştur”.
Walker (1876)	“Kaynakları bulup bu kaynaklar üzerinden kazanç sağlayanlar ile kabiliyetlerinden dolayı kazanç sağlayanları belirlemiştir”.
Knight (1921)	“Riziko ve belirsizlik kavramları ayrı ayrı ele alarak tanımlanmıştır”.
Schumpeter (1934)	“Yenilik ortaya koyan yenilikçi fikirler meydana getiren kişi olarak tanımlanmıştır”.
Mcclelland (1961)	“Orta seviyede rizikoya sahip faal birey olarak tanımlanmaktadır”.
Drucker (1964)	“Olanaklardan en iyi derecede fayda çıkarımında bulunan kişidir”.
Shapero (1975)	“Girişimde bulunan, risk alabilen, sosyo-ekonomik sistemi kurgulayabilen ve kaybetme rizikosunun bilincinde olan bireydir”.
Vesper (1980)	“Psikologlar, ekonomi ile ilgilenenler, müteşebbisler, bilim insanları ve siyasetçiler her biri de farklı bir bakış açısıyla anlamlandırmışlardır”.
Pinchot (1983)	“İşletme yapısında yer alan kişilerin girişimciliği iç girişimcilik olarak tanımlanmıştır”.
Hisrich (1985)	“Sosyal, ekonomik rizikolarla birlikte bireysel doyum sahibi olma ve bu gaye ile emek sarf ederek, çaba göstererek yeni bir iş ortaya koymak olarak ifade edilmiştir”.

Kaynak: Hisrich ve Peters, 1985, s. 11; Aktaran: Altuntaş, 2016, s. 7.

Günümüz yüzyılında bir girişimciden beklenen bazı sorumluluklar yerine getirmesi gereken bir takım nicelikler bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Şimşek ve Çelik, 2018, s. 25-26, Titiz, 1994, s. 3-15):

- Yenilik içeren ürün ve hizmetler ortaya koymak ya da var olanlara değerler katarak fayda sağlayabilmek.
- Var olan iş fikirlerini ya da girişimci düşüncelerini uygulamada farklı yöntem ve teknikler geliştirebilme kabiliyetine sahip olmak.

- Yeni ekipler – takımlar kurarak nitelikli üretim ve/veya satış süreçleri meydana getirebilmek.
- Yeni satış kanallarına ulaşabilmek.
- Üretim ve satış sürecinde verimliliği sağlayabilmek adına yeni referanslara erişebilmek.

Ülkemiz tarihi açısından girişimcilik ayrı ayrı dört devirde açıklanabilir. Bunlar; Cumhuriyet ilanı öncesi, Cumhuriyet ilanı sonrası ilk yıllar, 1950 – 1980 yılları arası ve 1980 yılı sonrası süreçlerdir. Cumhuriyet ilanı öncesinde, Selçuklu ve Osmanlı Devleti olmak üzere iki ayrı süreçte girişimciliği ele alabiliriz. Selçuklu Devletinde Ahi Teşkilatı girişimcilik kapsamında dikkat çeken esnaf oluşumu olarak öne çıkmaktadır. Ancak Endüstri Devrimi ile ortaya çıkan makineleşme ve insan gücünün geri planda kalması sonucu bireysel emeğe dayalı Ahilik Teşkilatı yapısının bu değişimlere oryantasyonunu zorlaştırmıştır. Osmanlı Devleti devrinde ise genellikle girişimci faaliyetleri gerçekleştirenler yerel halktan olmayan yabancı bireyler olmuştur. Bunun sonucunda yerli ve milli üretim süreci gelişim göstermekte zorlanmış ve bundan dolayı da Türk girişimci birey mevcudunda azalma gerçekleşmiştir. Bu devirde İttihat ve Terakki tarafından Türk ve Müslüman müteşebbislere yönelik destekleyici hizmetlerin ortaya çıkmasına yönelik uygulanan etkinlikler ve alınan tedbirler yerli girişimcileri koruma amaçlı bir hamle şeklinde ifade edilmelidir (TÜSİAD, 1987, s. 7; Çelik, 2018, s. 21).

Cumhuriyet ilanından sonra Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından gerçekleştirilen hamlelerin amacı bağımsızlık mücadelemiz ile birlikte diğer yandan da girişimci bireylerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaya yönelik ilerlemiştir. Bu kapsamda Cumhuriyetimizin ilanı öncesi gerçekleşen ve İzmir’de düzenlenen ayrıca İktisat Kongrelerinin de ilki olan I. İktisat Kongresinde ulaşılmak istenen amaçlardan biri de Türk vatandaşını girişimciliğe yönlendirmektir (Sali, 1998, s. 35).

Bu süreç kapsamında Arap ülkelerinden, Kırım’dan, Makedonya’dan ve Asya içlerinden göç edenler birlikteliklerinde maddi – manevi birikimlerini Türkiye coğrafyasına taşımışlardır. Hali hazırda kullanılan modern tarım makinelerinin imal

edilmesinde, Kırım coğrafyasından göç eden Tatar Türklerinin yanlarında gelen pulluk ve orak makinelerinin etkisi gözlenmektedir (TÜSİAD, 1987, s. 8).

Dünya da 1929 yılında baş gösteren ekonomik kriz, yalnızca Avrupa ülkelerini ve ABD yi etkilemekle kalmamış ülkemizde de devlet tarafından uygulanacak olan müdahaleci yaklaşımın zeminini oluşturmuştur. Merinos, Sümerbank, Etibank, vb. yapıların faaliyetlerine başlaması bu süreç dahilinde açıklanabilir (Sali, 1998, s. 35).

1950-1980 yılları arasında girişimciliğin desteklenebilmesine yönelik yapısal faaliyetler meydana getirilmiştir. 1970’li yıllarda yapılan değerlendirmeye göre ise Türk müteşebbisler, kısmi olarak yükseköğrenim almış kişiler olup alışlagelmiş tüccar düşünce yapısından kurtulma çabasındadırlar. Üretme azimleri temeli oluştururken ticari girişimin diğer yönleri olan faydalılık, yönetim düşüncesi, kalite ve hesaplı ücret kriterleri göz ardı edilmekteydi (TÜSİAD, 1987, s. 9).

1980 sonrası dönem olan 1990’lı yıllarda, ülkemizde girişimcilik bazlı oldukça iyi niyetli gelişmeler gözlemlenmiştir. Bu sürece bağlı olarak gelişen piyasa koşullarında Türklerin başarıya ulaşabilecekleri düşüncesi hâkim olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda 5 Nisan 1994 tarihinde yaşanan ekonomik çıkmazdan kurtularak bu krizin geride bırakılması Anadolu coğrafyasında hayat bulan girişimci varlığının, “kuvveden fiile çıkmış” olmasının gerçekliğini yansıtmaktadır (Sali, 1998, s. 35-37; Çelik, 2018, s. 22).

Proses devam edip günümüze doğru yol aldıkça ülkemizde ve dünyada yaşsal olarak genç bireyler tarafından iş insanlığı ve girişimcilik oldukça fazla rağbet gören iş kolları ola gelmektedir. Ülkemiz bağlamında sosyal yapıda kişiler tarafından rağbet gören bu seçimin sonucunda olumlu olmayan etkilerin meydana gelerek genç girişimcilere girişimci faaliyetlerin yalnızca maddi çıkar için yapılmaması gerektiği, yenilikler ortaya koyarak sosyal çevreye yararlı olunmasının da amaçlanması gerekliliği açık ve net bir biçimde ifade edilmelidir. Diğer yandan ülkemiz genelinde yaşamsal faaliyetlerini sürdüren ve girişimci özellikler kendisinde haiz olan bireylerimiz yeterli derecede ekonomik imkânlara erişemediklerinden müteşebbiste bulunamamaktadırlar ve bundan ötürü kabiliyetlerini özgün bir biçimde ortaya

koyamamaktadırlar. Buradan hareketle denilebilir ki girişimci faaliyetin hedefine ulaşabilmesi noktasında yalnızca girişimci niteliklere değil aynı zamanda iş fikrini gerçekleştirebilecek ekonomik imkânlarla da erişilmiş olması lüzumdur (Çelik ve Akgemci, 2010, s. 25).

2000'li yılların devamında globalleşmenin de etkisiyle hızla gelişim yaşayan teknoloji ve bu kapsamda hızlı bilgiye erişmeye imkân tanıyan internet uluslararası iş hacmi olan firmaların güç kazanmasına etken olmuştur. Ticari faaliyetlerde mesafelerin artık yok denecek kadar azalması, bilgisel paylaşımın gün be gün artış göstermesi ve bilgiye ulaşmanın etkinliğinin artması, hangi ölçüğe sahip olursa olsun ticari faaliyette bulunan işletmelerin gerek kendi gerekse sektör esaslı sunulan teşviklerden fayda sağlayarak yabancı pazar faaliyetlerine adım atmasına imkân sunmuştur. İnternetin ve iletişimin gelişmesini kendi faydaları doğrultusunda etkin olarak kullanabilen KOBİ'lerimizin sayısı gün be gün artmaya devam etmektedir. Çeşitli kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ve farklı kamu kurumlarının sağladığı destekler ile girişimciliğin önü açılmaya devam etmektedir. İşletmelerin kurumsallaşmaya artık önem vermeleri ve işletme yönetim anlayışlarında profesyonel mantık ile hareket etmeleri geleceğe doğru daha emin adımlar atmalarını sağlamaktadır. 2007-2013 yılları arasını kapsayan ve 9. Kalkınma Planı olarak adlandırılan süreçte hedeflenen amaçlar doğrultusunda ticari alanlardaki ilerleme ve büyüme düzeylerinin birbirine yakın olmasını sağlayabilmek için girişimci ve yenilikçi teşebbüslere sağlanan desteklemeler olumlu çıktılar meydana getirmiştir (Çelik, 2018, s. 23).

3.2. Girişimcilik Eğiliminin Kavramı ve Kapsamı

Geçmişten günümüze tartışıla gelmiş en önemli konulardan biri de girişimciliğin bireyin varlığının başladığı andan itibaren mi yoksa yaşamsal faaliyetlerin bir bütünü olarak mı meydana geldiğidir (Lepoutre vd., 2010, s. 5)

Çalışmanın bu bölümünde girişimcilik eğilimi ile ilgili olarak tanımlamalar ve kavramın modelleri çerçevesinde bilgiler yer almıştır. Ayrıca girişimcilik eğilimine etki eden etmenler ele alınıp, girişimcilik eğitimi ile aralarındaki ilişkiler de belirtilmiştir.

Girişimcilik eğiliminin daha iyi kavranabilmesi için öncelikle girişimcilik kavramını ve bu kavramın meydana getirdiği hal, tutum ve davranışların ele alınması gereklidir (Fitzsimmons ve Douglas, 2011, s. 431).

Girişimcinin hedeflerini ortaya koyabilmek adına ortaya koyduğu iş planlarına, iş modellerine yön gösterici olan ve bu süreçlerin idamesini sağlayan kavram girişimcilik eğilimi olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda girişimcilik eğilimi kavramını daha iyi irdeleyebilmek ve anlamlandırabilmek adına modeller geliştirilmiştir.

Girişimcilik eğiliminin oluşumunu kavrayabilmek ve anlamlandırabilmek için girişimciliği anlamlandırmak gereklidir. Diğer bir yandan gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar bize göstermektedir ki girişimcilik eğilimi bireyin istekliliğinin ve yapabilme yönündeki mücadele azminin bir işlevidir (Krueger, 1993, s. 321).

Bu görüşün devamında gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar ışığında ise bu iki kavram arasındaki ilişki ağının daha karmaşık ve kapsamlı bir yapıya ait olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.

Girişimcilik eğilimi ilk başta ele alındığında girişimci bireylerin meydana getirdiği ya da getireceği ekibin, oluşumun biçimini ve hareket alanının belirlemek adına; deneyim, ilgiden yola çıkabilmeyi sağlayan yeni bir idea olarak ifade edilmiştir. Fakat girişimcilik denince akla yeni bir girişim meydana getirmekten öte var olan bir faaliyeti daha da ileriye taşıyabilmek adına ona değerler katmakta akla gelmelidir.

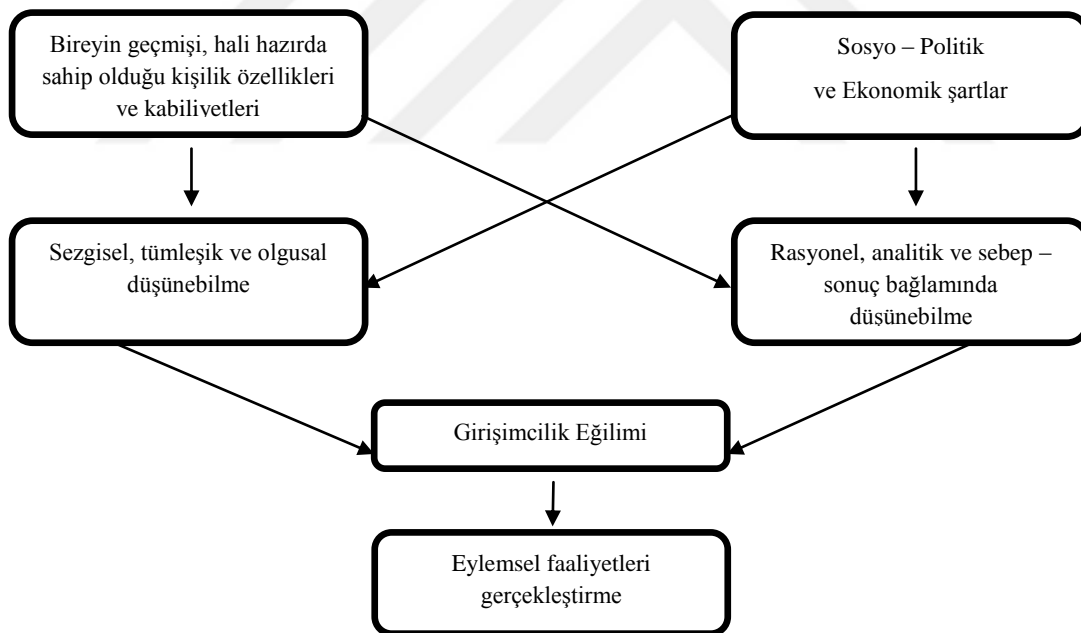
Katz ve Gartner (1986) gerçekleştirdikleri araştırmalarında girişimcilik eğiliminin hem iç hem dış yönleri olduğunu vurgulamışlardır. İç yönler bu araştırmada bireyin deneyimini, kabiliyetlerini, yeterliklerini tanımlarken; dış yönler de bireyin yani girişimcinin kontrolü dışında gelişen ve müdahalede bulunması imkânsız olan ekonomik hareketlenmeler, piyasalara yasal müdahalede bulunulma ve ekonomik değişkenlerdir. Bu bakış açısına göre denilebilir ki iç ve dış yönler girişimciliğin meydana gelmesindeki koşulları oluşturmaktadır.

Girişimcilik eğilimi kavramı, çok yönlü ve tümden düşünme ile yapısal bütünlüğüne daha da derinlik katmıştır. Buradan hareketle denilebilir ki girişimcilik eğilimi yeni bir iş kurabilmek için eyleme geçme ya da var olan bir işi geliştirebilmek için harekete geçmek olarak tanımlanabilmektedir (Boyd ve Vozikis, 1994, s. 65-66).

Girişimcilik eğilimi süreci girişimci olarak tanımlanan bireyin talepleri, arzuları, yaşamsal normları ve inancı ile başlangıç gösterir. Aşağıdaki şekilde de görüleceği üzere girişimsel faaliyete destekte bulunan öncü ve içsel davranışlar belirtilmektedir.

Şekil 2, girişimsel niyet modeline yöneliktir. Şekil 3 ise girişimsel niyet – yön modeline ilişkindir.

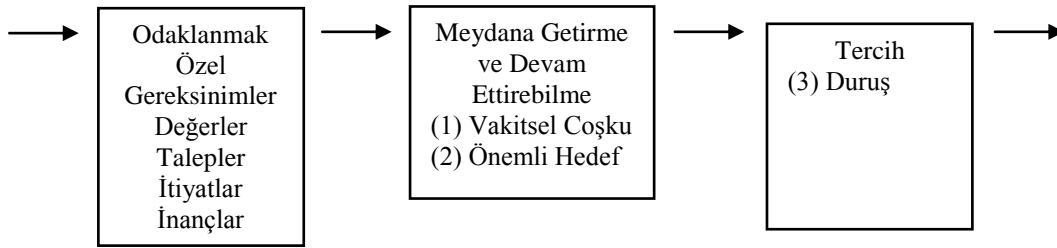
Şekil-2: Girişimsel Niyet Modeli

Kaynak: Bird, 1988, s. 444.

Bireyin girişimciliğe yönelip yönlenemeyeceği bireyde meydana gelen yaşantısal izler, içinde bulunduğu çevre, düşünsel kabiliyeti, algı düzeyi ve harekete geçebilme yetisi ile şekillenmektedir.

Şekil-3: Girişimsel Niyet - Yön Modeli

Kaynak: Bird, 1988, s. 445.

Şekilde görüldüğü üzere girişimsel niyet – yön modeli; odaklanmak, meydana getirme ve devam ettirebilme ile tercih olmak üzere üç ana başlıkta şekillenmektedir.

3.3. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Unsurlar

Alanda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar ele alındığında girişimcilik eğilimi kavramı incelenirken kavram üzerinde etkisi olan unsurlar çalışmalarda çoğunlukla ele alınmıştır. “Girişimcilik Faaliyeti Modeli” Shapero ve Sokol (1982) ve Ajzen (1981) tarafından ele alınan “Planlanmış Davranışlar Teorisi Modeli” alandaki bilinen temel modelleri oluşturmaktadır (Ekici, 2016, s. 22). Alanda gerçekleştirilen çalışmalar, temeli bağlamında girişimcilik eğilimini etkisi altına alan birden fazla öge karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda demografik, sosyal çevresel ve teknolojik unsurlar olmak üzere dört ana başlık altında bölümlendirilmişlerdir.

3.3.1. Demografik Unsurlar

Demografik unsurlar ana başlığı çerçevesinde girişimcilik eğilimini etkileyen alt unsurlar eğitim düzeyi, iş tecrübesi, cinsiyet, gelir ve yaş olmak üzere beş farklı başlıkta ele alınmaktadır.

Yaşamsal çerçevede bireyler her yaş döneminde farklı etkileşimlere maruz kalmaktadırlar. Bu etkileşimler neticesinde de düşünce sistemleri farklı düşünceleri benimseyebilmekte veyahut var olan düşünceleri ise bu etkileşimler neticesinde değişiklik gösterebilmektedirler. Girişimcilik eğilimi alanında gerçekleştirilen araştırmalar yaş düzeyi ile bireylerde gözlemlenen girişimcilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki ağı olduğunu ortaya koymaktadır. Genellikle 20’li yaşlar da

bireylerin girişimcilik alanında faaliyet göstermeye başladıkları gözlemlenmektedir. Erken yaşlarda bireylerin girişimcilik eğilimine daha çok yönlendirmelerinin nedeni ise araştırmalarda bu yaşlardaki bireylerin risk alabilme eğilimine daha çok yatkın olmaları ve isteklerinin, taleplerinin bu yaşlarda daha belirgin duygularla ortaya çıkması olduğu şeklinde açıklanmaktadır (Mirza ve Dağdeviren, 2016, s. 90).

Cinsiyet kavramı ve girişimcilik eğilimi ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalarda da cinsiyet farklılığının girişimcilik eğilimini etkilediği ortaya çıkmıştır. Toplumsal yapımızda kadınlardan ziyade erkeklerin egemen olduğu bir iş dünyası yapısı karşımıza çıkmaktadır bunun ana nedeni ise ata-erkek, erkek egemen bir aile yapısı düşüncesi ile yetiştirilmiş olmamızdır (Erdurur, 2012, s. 20). Yıllar geçtikçe artık günümüzde geçmişe oranla kadınlar iş dünyasında daha çok söz sahibi olmaktadır. Bunun en önemli etkenlerinden biri de devlet destekli açılan işletmelerde kadın girişimcilere sağlanan destekler ve bireylerin teknolojik gelişmeler ve araştırmacı faaliyetleri neticesinde istedikleri bilgiye kolay erişebilmeleri sayesinde daha çok özgüven elde etmeleri neticesinde iş hayatına yönelmelerinden kaynaklanmaktadır.

Eğitim düzeyinde gözlemlenen farklılıklar da girişimcilik eğilimini doğrudan etkisi altına almaktadır. Çünkü eğitim düzeyinde gözlemlenen farklılıklar ve düzeyin artması neticesinde bireyler daha kolay araştırmalar gerçekleştirebilmekte, istedikleri bilgiye daha kolay erişebilmekte, teknolojik değişim ve gelişmelere daha kolayca uyum sağlayabilmekte ve bu sayede rekabet edilebilirlik noktasında avantaj elde etmektedirler. Diğer yandan bilgiye erişim kolaylaşmış olsa da bu bilginin de işlenerek kullanılabilir hale gelebilmesi için eğitim düzeyinin ileri seviyede olması gerektiği yadsınamaz bir gerçekliktir. Eğitim seviyesinde gözlemlenen yükselme bilgisel dağarcığın artmasına da katkı sağladığı için eğitim düzeyi yüksek bireylerin iş hayatında fırsatları sezebilme ve bu fırsatları değerlendirerek aktif olarak iş hayatına aktarabilmede eğitim düzeyi bireylere fayda sağlamaktadır (Rigley ve Rönnqvist, 2010, s. 12).

Gelir düzeyi de girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkileyen diğer bir unsurdur. Gelir durumu iyi olan bireyler, girişimcilik faaliyetlerinde daha kolay risk alabilmektedirler. Diğer yandan ise maddi imkânları geniş olmayan ve atılım gücü

sınırlı olan bireyler, çoğu zaman girişimcilik eğilimi gösterememekte ve fikirleri sadece teorikte kalmakta ve pratiğe yönelememektedirler. Ekonomi olmadan girişim olmazsa olmaz değildir ama sürecin daha verimli gerçekleşebilmesi için de ekonomik düzey olgusunun iyi olması gerektiği bir gerçekliktir (Çevik, 2006, s. 44).

İş tecrübesi, deneyim de girişimcilik eğilimini olumlu düzeyde etkilemekte ve girişimsel faaliyetlerin başarıya ulaşabilmesinde fayda sağlamaktadır. Öncesinde girişimsel faaliyet ile ilgili deneyim, tecrübe sahibi olan bireyler işin devamlılığı sürecinde muhtemel ortaya çıkabilecek riskleri daha öncesinden hesaplarlar ve riskleri göz önüne alarak girişimsel faaliyetlerini daha da artırabilmektedirler.

3.3.2. Sosyal Unsurlar

Girişimcilik eğilimini etkileyen sosyal unsurlar inanç, kültür, rol modeller ve aile olarak dört alt başlıkta incelenmektedir.

Aile bir bireyin yaşama dair ilk edinimleri elde ettiği, yaşamını şekillendiren benlik yapısına kavuşabilmesi noktasında tetikleyici unsur olan kısacası gelecek yaşamı noktasında kişiydin yaşamsal temel faaliyetlerini elde ettiği ve toplumsal değerleri yönlendiren en küçük yapı taşıdır. Bireylerin girişimcilik faaliyetlerini etkileyen önemli bir unsurdur. Aile tarafından bireylere tanınan ve kendilerini ifade etmelerinde onlara kolaylık sağlayan, özgüvenlerini elde edebilmeleri için onlara fırsatlar veren ve onların destekçisi olan ve ailedeki bireylerin yaşamsal faaliyetlerinde gösterdikleri olumlu etkileşim bireyin girişimcilik eğilimini doğrudan etkilemektedir (Aytaç ve İlhan, 2007, s. 107).

Kültür de girişimcilik eğilimi üzerinde doğrudan etki eden bir unsur olarak literatürdeki yerini almıştır. Kültürel birikim toplumların yıllar içerisinde karşılaştıkları etkileşimler maruz kaldıkları değişimler ve yaşantısal faaliyetleri sonucu oluşur ve toplumların değerini medyana getirmektedir. Bu değerler bireylerin yaşamlarına da yön verirken diğer yandan onların hayata bakış açılarını ve mücadeleci ruhlarının da gelişmelerine fayda sağlamaktadır. Bireyler ait oldukları toplumların kültürel yapılarına göre yaşamlarına yön verirler. Bundan dolayıdır ki kültürel etkileşimin yoğun olduğu, kültürel değerlerin fazlalıkla meydana geldiği ve

bireysel zenginliklere, fikri gelişmişliklere katkı sağladığı toplumlarda girişimcilik eğilimi de oldukça fazladır ve bu yapıya sahip olan toplumlarda girişimci birey sayısı da artış göstermektedir (Çarıkçı ve Koyuncu, 2010, s. 7).

İnanç yapısı da girişimcilik eğilimini etkileyen sosyal unsurlar arasında yer bulmaktadır. Çünkü bireyin içinde yaşadığı toplumun sahip olduğu inanç yapısının özellikleri bireylerin yaşama bakış açısını ve kişilik özelliklerinin gelişmesinde etkilidir. Bu gelişimin en önemli etkeni de bireyin duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilmesinden kaynaklanmaktadır (Altnay ve Wang, 2011, s. 677).

Rol model kavramı ise girişimcilik eğiliminde bir bireyin kendisine örnek aldığı veya fikir ve düşüncelerinden etkilendiği kişilerden kaynaklanan etkileşimler sonucu ortaya çıkan olguları açıklar. Birey girişimciliğe atılım da bulunurken rol model aldığı bireylerin tecrübe ve deneyimlerinden faydalanabilir ve onların başarı hikâyelerinden esinlenerek daha başarılı bir girişimcilik faaliyeti ortaya koyabilir. Diğer yönden rol model aldığı bireylerin başarısızlıkları da girişimci için gerçekliği göz ardı edilemeyecek bir hayat kaynağıdır.

3.3.3. Çevresel Unsurlar

Sosyal bir birey olan insan çevresi ile devamlılık arz eden bir etkileşim süreci içerisindedir. Girişimcilik faaliyeti içerisinde bulunmak isteyen birey yaşadığı çevrede meydana gelen değişikliklerin de etkisine maruz kalmaktadır. Çevresel unsurların ortaya koyduğu etkileşimler, gerçeklikler ve etkileşimler bireyin girişimcilik eğilimini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Çevresel unsurların girişimciliği tetiklediği ortamlar da girişimci bireylerin sayısı da gün ben gün artış göstermektedir (Cansız, 2007, s. 42).

3.3.4. Teknolojik Unsurlar

Bilgiye kolay erişim, farklı iş fikirlerine erişebilme kolaylığı ve iş fikirlerinin uygulanabilirliği hususunda rol model olan birikimlere ve kişilere olan erişimin hızlanması, bireyin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilemektedir. Çünkü birey bu süreç sayesinde kendi gelişimini hızla artırabilir ve olumlu yönde değişim süreci içerisine girebilir. Pandemi sürecinde de dijitalleşmenin hızlı bir ilerleme kaydetmesi

de kendini yenileyemeyen ve değişim sürecine adaptasyon sağlamayan bireylerin pazardaki yerini koruyamayarak kaybolmalarına neden olmaktadır. Bundan dolayı sektörel olarak sürdürülebilirliğini sağlamak isteyen girişimciler bu değişime karşı duyarsız kalmamalıdır. Bilgi teknolojileri ağına adapte olan bireyler ticari olarak masraflarını daha da minimize ederek, kendi gelişimlerine de olumlu katkılar sağlayarak süreç içerisinde pazar taleplerini hızlıca karşılayabileceklerdir (Yardımcıoğlu ve Ay, 2008, s. 307).

3.4. Girişimcilik Eğilimine Etki Eden Faktörler

Girişimciliğe yönelmede tesiri olan unsurlar üzerine yapılan çeşitli çalışmalar mevcuttur. En bilinen haliyle Ajzen (1991) ve Shapero (1982) başta olmak üzere çoğu araştırmacı bu faktörleri belirleyebilmek adına farklı modellemeler gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmalar sonucunda ise faktörler ana başlıklarıyla ele alındığında sosyo-kültürel etkiler, demografik faktörler ve kişilik özellikleri olarak üç temel de adlandırılmışlardır (Peng vd., 2012, s. 96).

3.4.1. Kişilik Özellikleri

Disiplinler arası yaklaşımlar irdelenirken kişilik kavramının ayrı bir disiplin parçası olarak 1930'lu yıllardan sonra ele alınması neticesinde kişilik kavramının gelişim gösterdiği söylenebilir (Yelboğa, 2006, s. 198). Farklı akademik çalışma gruplarının her biri de farklı bir yaklaşımla kişilik kavramını tanımlamaya çalıştıkları için üzerinde hem fikir olunan bir tanıma ulaşmak ve anlamlandırmak oldukça güçtür. Genel anlamda kişilik, bireyin doğuştan gelen kalıtsal özelliklerinin yaşadığı çevre ile etkileşimi sonucu ortaya çıkan davranış bütünlüğü olarak adlandırılabilir. Her bireyi birey yapan unsurlar içerisinde her bireye özgü kişilik özellikleri belirleyici rol oynamaktadır (Özsoy ve Yıldız, 2013, s. 2-3). Kişilik özellikleri ise başlıca sorumluluk üstlenme yönelimi, kontrol odağı, farklılık ortaya koyabilme, özgüven duyma, belirsizliğe karşı hoşgörüle başarma ihtiyacı bireylerin girişimcilik noktasında kabiliyetlerinin belirleyen ve ortaya çıkmasında fayda sağlayan başlıca unsurlar olarak araştırmalarda yer bulmuştur (Solmaz vd., 2014, s. 41).

3.4.1.1. Başarma İhtiyacı

Başarı dürtüsü içinde bulunan bireylerin, başarıya erişebilmek için büyük bir şevk ve istekle çalıştıkları ve bu sayede de girişimciliğe doğru adım attıkları genel kabul görmüş bir kanıdır. Bu doğrultuda girişimcilik ve başarma ihtiyacı temelinde ele alınan bilimsel çalışmalarda iki kavram arasındaki etki bilim insanları tarafından açıkça belirtilmiştir. Denilebilir ki girişimci olup başarıya ihtiyaç duyan bireyler başarıya sahip olabilmek için harekete geçerler ve bu hususta girişimci özelliği bünyesinde barındırmayan bireylerden ayrışır. Çünkü girişimci birey isteklidir, talepkârdır. Bu şevk ve isteği de girişimcide motivasyon kaynağı meydana getirir. Girişimci ve başarmak isteyen birey risk alır, zorluklara karşı mücadeleciler olur ve faaliyete geçtiklerinde girişim eylemini gerçekleştirmiş olurlar (Koh, 1996, s. 14).

3.4.1.2. Kontrol Odağı

Başarıya ulaşmak için çaba sarf eden girişimci amacına ulaşabilmek istiyorsa hedefine odaklanmalı ve bu süreci yönetebilmek için planlı bir çalışma gerçekleştirmeli ve tüm faaliyetleri kontrolü altında tutabilmelidir. Bunun için bir bakış açısına sahip olmalıdır (Solmaz vd., 2014, s. 43). Kontrol odağı dâhili ve haricî olacak şekilde iki grupta incelenmektedir. İçsel kontrol odağına sahip bireylerde yaşamsal faaliyetlerin ilerleyişine hakim olabildiklerine dair bir inanç varken, dışsal kontrol odağını bünyesinde barındıran bireyler ise kader ve kısmet gibi unsurların yaşamın ilerleyişine olan etkilerine inanç duyarlar (Koh, 1996, s. 14).

3.4.1.3. Risk Alma Eğilimi

Risk olgusu, girişimciliğe adım atan bireylerin her birinde var olan kiminde az, kiminde ise daha fazla gözlemlenen bir ortak özelliktir. Bireyin risk bağlamında ki göstermiş olduğu tutum ve davranışlar risk alma eğilimi ve risk algısı olarak iki başlıkta irdelenmektedir. Risk algısı, net olmayan durumlarda sürecin yönetilebilmesinde riskin seviyesini ve kontrol sürecini ortaya koymaktadır. Risk alma eğilimi ise nihai kararı verecek bireyin risk alabilmeye yönelik meylini ifade etmektedir (Karabey, 2013, s. 146). Risk akıllıca alındığı takdirde her daim başarıyı da beraberinde getirmektedir. Fakat riskin düzeyi ve kabul edilebilirliği de göz önüne alınması gereken bir gerçekliktir. Girişimciliğin doğası da risk alabilirliği ortaya

koyduğu için girişimcilik faaliyeti içerisinde bulunan bireyler girişimci olmayan bireylere göre bu doğrultuda risk alabilmeye daha yönelmiş bir kişilik yapısına sahiptirler (Norton ve More, 2006, s. 224).

Diğer yandan girişimcilerin risk alabilme sürecinde diğer bireylere nazaran daha aktif rol almalarının nedeni ise süreç yönetimini daha başarılı sürdürebilmelerinden kaynakladığı olduğu görüşü araştırmalarda hakim düşünce olarak ortaya çıkmıştır.

3.4.1.4. Belirsizliğe Karşı Tolerans

Yeteri kadar bilgi sahibi olunmayan bir durum karşısında nasıl bir tutum ve davranış izlenmesi gerektiğinin tespit edilememesi, belirsizlik kavramını doğurmaktadır. Belirsizliğe karşı tolerans ise böyle bir durumla karşılaşıldığında bu sürece karşı bir cevap ve çözüm üretebilmeyi ifade etmektedir. Hızlı karar verebilme yeteneğine sahip bireylerde bu özellik gelişmiştir ve bu da girişimci bireyin diğer bireylerden ayrışarak farkındalık oluşturmasında belirleyici bir unsur olmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar ele alındığında Stogdill ve diğerleri (1965) yönetici konumundaki bireylerin de birbirinden ayrışarak seçilebilmeleri hususunda belirsizliğe karşı toleransın ayırt edici bir kişilik özelliği olduğunu ifade etmişlerdir (Teoh ve Foo, 1997, s. 72).

Girişimcilerin yeni teşebbüslerinin meydana gelmesi sürecinde ürün veya hizmet sunumunda iş fikrinin pazarda kabul görmesi süreci sancılı olabilir. Muhtemel yaşanılması öngörülemez riskler, iş fikrini başarısızlığa sürükleyebilir. Böyle durumlarda tolerans sahibi olunmalı ve süreç sağlıklı biçimde yönetilmelidir (Wu vd., 2007, s. 930).

3.4.1.5. Yenilikçi Olma

Girişimci bireyler, her daim yeni bir iş fikri bulmakta güçlük yaşayabilirler. Burada önemli olan husus, yeni fikirler ortaya koyabilmekten çok var olan fikirleri yeni formlarda sunabilmektir. Bu kapsamda gerçekleştirilen araştırmalar girişimcilere yeni olanaklar sunabilir. Bilimsel araştırmaların genelinde de girişimci olan bireylerin olmayanlara göre daha fazla yeniliğe açık ve yenilikçi eylem ve

düşünceler ortaya koyan bireyler olduklarını göstermektedir. Girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinin sürdürülebilmesinde yenilik, inovasyon önemli bir unsurdur. Değişimi ve başarıyı beraberinde getirmektedir. Girişimcilik ve yenilikçilik kavramları literatürde Schumpeter'den itibaren birlikte ele alınmakta ve ifade edilmektedir. Girişimcilerin toplumda farkındalık oluşturmada ki en önemli unsurlardan biri olarak yenilikçilik, halen önemini korumaya devam etmektedir (Öztaş vd., 2017, s. 4367).

3.4.1.6. Kendine Güven Duymak

Girişimcinin faaliyete geçtiği her alanda başarıya ulaşabilmesi için öncelikle kendine güven duyması gerekir. Çünkü bir bireyin kendisine güven duygusu gelişmemişse birey yapacağı işlerden olumlu bir sonuç alıp alamayacağı hususunda tereddüte düşer ve bu durum bireyin yeni girişimlerde bulunmasında veyahut mevcut işini daha ileriye götürmesinde ona engel olur. Bazı araştırmalarda, bireyler kendine güven duymayı kadercilik anlayışına dayandırmışlardır. Kirschner (1994) kabul gören bu görüşe göre bireyin kendini bilerek topluma kabul ettirebilmesi kaderin haricinde sonradan da gerçekleşebilir. Girişimci bireyin kendine güven duyabilmesi için önce kendini tanıması, akabinde yeterliliklerinin farkında olması son olarak da girişimde bulunduğu iş konusuna hâkim olabilmesi gerekir. Çünkü birey hakim olmadığı bir süreç konusunda güven duygusu geliştiremez (Cansız, 2007, s. 60).

Hedefleri belirli olan ve kendini iyi tanıyan bir birey farkındalık oluşturacak ve başarıya erişecektir. Güven duygusu yeterli kaynaklar olmasa da var olan kaynakları daha etkin kullanabilme yetisini de yanında getirmektedir (Bozkurt ve Erdurur, 2013, s. 61).

3.5. Girişimcilik Eğiliminin Oluşumu ile İlgili Modeller

Girişimciliğin açıklanmasına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda birden fazla model ortaya çıkmıştır ve bu modeller bağlamında girişimcilik literatürdeki yerini almıştır. Modellerden günümüzde en fazla öne çıkanlar ise tarihsel kronolojiye göre ele aldığımızda; Girişimsel Eylem Modeli (Shapero 1982), Planlanmış Davranış Teorisi (Ajzen 1991), Girişimsel Tutum Oryantasyonu

(Robinson 1991), Eğilimsel Temel Modeli (Krueger ve Carsrud 1993), Girişimsel Potansiyel Modeli (Krueger ve Brazeal 1994) ve Davidsson Modelidir (Davidsson 1995). Literatürdeki bu modeller bağlamında ise girişimcilik eğilimi alanında en çok kabul gören model ise Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisidir (1991). Günümüze kadar yapılan çalışmalar bağlamında ele alındığında ise girişimcilik eğilimi ile ilgili modellerin genelinin çıkış noktasının Ajzen'in "Planlanmış Davranış Teorisi" ve Bandura'nın "Sosyal Öğrenme Teorisi" olduğu söylenilebilir (Sánchez, 2011, s. 240).

3.5.1. Girişimsel Eylem Modeli

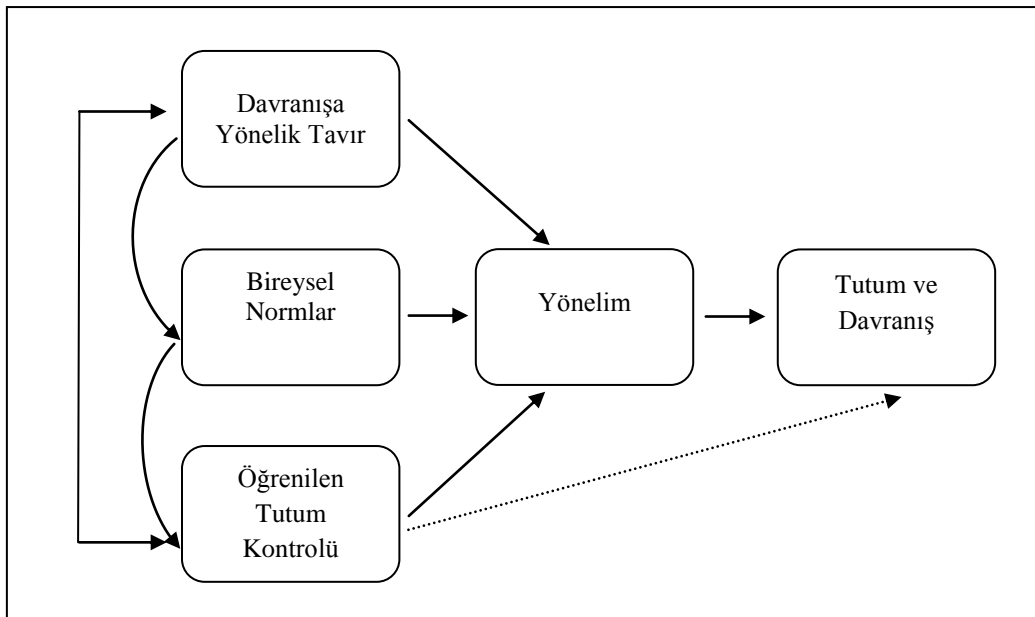
Albert Shapero ve Lisa Sokol tarafından geliştirilmiş modeldir. Modelde araştırmacılar girişimlik üzerine etki eden faktörler üzerine yoğunlaşmışlardır. Araştırmacıların yaklaşımına göre girişimcilik bireyin yaşadığı çevresi ve elde ettiği deneyimlerinin bir bütün olması neticesinde davranış kazanımı olarak ortaya çıkması sonucu oluşmaktadır (Elfving vd., 2009, s. 24). Modelin yapısında şu öğeler yer almıştır; "Eyleme atılma durumu; Algılanan arzu edilebilirlik; Algılanan yapılabilirlik" (Özdemir, 2010, s. 144).

Algılanan Arzu Edilebilirlik; yabancı kaynaklar, öz yeterlilik, bireyin kendi bünyesinden kaynaklanan etkilerinden dolayı girişimde bulunulacak işe adım atabilmek için talebin düzeyidir. Algılanan yapılabilirlik; girişimci bireyin hali hazırda değerlendirilebilir materyalleri kullanabilme – değerlendirebilme alanındaki kabiliyeti ile girişimde bulunabilme hususunda kendini tanımasıdır. Eyleme Atılma Durumunda ise; girişimci kendi inisiyatifi neticesinde uygulamaya koyduğu veya koyacağı davranışlarını ortaya koyan yönelme meylindeydir.

3.5.2. Planlanmış Davranış Teorisi

Bu teori de davranışların meydana gelebilmesi için gerekli olan kabiliyet ve yeterliliklere sahip olunmadığı takdirde davranışın meydana gelemeyeceği betimlemesidir. Planlanmış Davranış Teorisinde girişimcilik eğilimini ortaya koyan üç temel faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; davranışa yönelik tutum, kişisel normlar ve öğrenilen davranış kontrolüdür. Şekil 4, bu teoriye ilişkindir.

Şekil-4: Planlanmış Davranış Teorisi

Kaynak: Ajzen, 1991, s. 182.

Davranışa Yönelik Tutum; bireyin sergilediği davranışının nasıl değerlendirildiği ile ilgilidir. Davranışlar pozitif yada negatif olarak ele alınabilir. Tutum araçları bireyin davranışlarındaki farklılaşmanın çoğunluğunun nedenidir. Girişimci bireylerin iş fikirlerini eylem dönüştürerek iş yeri açma eğilimleri yine bireylerin girişimcilik eğilimlerine karşı olan tutumlarına göre şekillenmektedir. Davranışa yönelik tutumlar biçimlenirken bireyin içinde bulunduğu toplumun yaşantısal etkileri bireyin davranışlarında kontrol sistemi sağlamaktadır. Kişisel Normlar; girişimci bireyin girişimciliğe yönelik davranışını yapıp yapmama hususundaki toplumsal etkiyi tanımlayan toplumsal bir etmendir. Bu normlar bireyin girişimcilik eyleminin belirlenmesi yönünde bireylere özgü şahsına münhasır haklarından ve değerlerinden oluşmaktadır. Ek olarak bireyin içinde var olduğu toplumun gelenek – görenekleri, yaşayış biçimleri gibi etmenlerde normların oluşmasına etken unsurlardır. Kişisel normlar bireylere yol gösterici unsurlar olarak da karşımıza çıkmaktadırlar. Çünkü bireyi birey yapan değerler bireyin yaşamının şekillenmesinde rol üstlenmektedir (Ayar, 2019, s. 45).

Öğrenilen davranış kontrolü; girişimcilik eğiliminde bulunan bireyin davranışının kolay ya da zor olarak tespit edilmesini, sorunları, deneyimleri ve

karşılaşılabilmesi muhtemel zorlukları tanımlamaktadır. Kontrol kelimesi sözlük anlamına göre bireyin davranış sergilemesi hususunda daha titiz ve düşünerek hareket etmesini ifade etmektedir. Bu kontrol süreci de bireyin performansını etkisi altına alarak süreci kolaylaştırabilir veya zorlaştırabilir. Ayrıca öğrenilen davranış kontrolü girişimcilik fırsatının nasıl idrak edildiğini ve idrak edilen fırsatın yönetim sürecini de tanımlamaktadır. Bu süreçte bireyin kazanımına yönelik bir fayda unsur oluşmuşsa ve bireyin öz benliği ile örtüşme gösteriyorsa girişimciler niyet ve tutumlarını ortaya koyan davranışlar sergileyeceklerdir. Hedeflenen nihayete ulaştırılacak olan davranışlar seçilmeli ve ulaşılmak istenmeyen ya da karşılaşılmak istenmeyen nihayetlere yönelim sağlayacak eylemlere karşı da duruş sergilenmelidir. Buradan denilebilir ki ulaşılmak istenen, hedeflenen amaç için inancımızı tetikleyecek davranışlar, tasarruflar seçilmelidir (Ajzen, 1991, s. 183).

3.5.3. Girişimsel Tutum Oryantasyonu

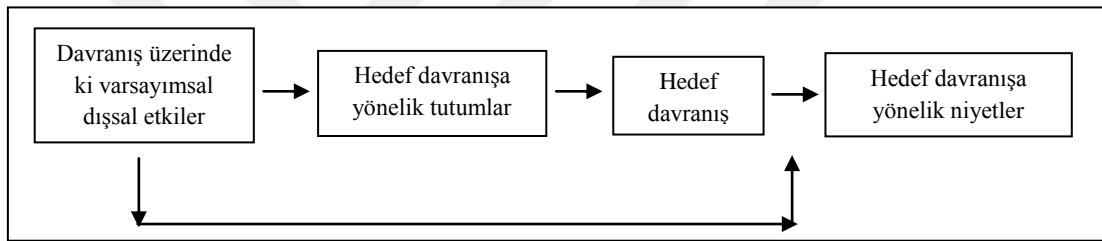
Robinson (1991) tarafından geliştirilen ayrıca Stimpson, Huefner ve Hunt eliyle de ele alınarak üzerine çalışmalar gerçekleştirilen Girişimsel Tutum Oryantasyonu Modeli girişimcilik ile ilgili tahminler yürüterek görüşler ortaya koyabilme noktasında faydalanılan bilinen ilk ölçeler arasında yer almıştır. Modele göre tutumlar karşısında bireyin oto kontrol ve özüne göstermiş olduğu saygı irdelenerek girişimci bireyin tutum ve davranışları açıklanmaya çalışılmıştır. Bireyin sergilediği her tutumun aslında ortaya çıkışına neden olan bir unsur bulunmaktadır. Tutum ise bu objeler karşısında bireyin pozitif ya da negatif olarak ortaya koyduğu tepkilerdir. Bu kapsamda girişimcilik faaliyetleri alanında değişkenler incelenirken bireylerin bazı kişisel faktörlerinin onları diğer bireylerden farklı kıldığı ortaya konulmuştur. Bu kapsamda dört unsur belirlenmiştir (Erkan, 2014, s. 16). Bunlardan ilki başarıdır. Başarı; faaliyete geçirilen girişimsel eylemin ilerlemesi sürecinde elde edilen gözle görülür ölçülebilir çıktılarını anlatmaktadır. İkinci unsur yaratıcılıktır. Yaratıcılık; girişimcilik kapsamında ki eylemlerin bireye özgü katılan değerler ve farklılıklar neticesinde yeni bir yapıya bürünmesidir. Üçüncü unsur bireysel kontroldür. Bireysel kontrol de; girişimci bireyin işi ile ilgili işin üzerindeki hakimiyetinin nasıl anlamlandırıldığı ile ilgilidir. Dördüncü unsur ise öz saygıdır. Öz

Saygı; bireyin iş faaliyetlerine olan yetkinliği ve işi yapabilirlik algısı ile ilgilidir (Kalfaoğlu, 2019, s. 92).

3.5.4. Temel Eğilim Modeli

Model 1993 yılında Krueger ve Carsrud tarafından ortaya konulmuştur. Girişimci bireyin davranışı, bireyin inandığı değerleri ve idrak düzeyini ortaya koyan tutumuna bağlıdır. Bireyin özünde ki onu davranışa yönlendiren ilgisi, hassasiyeti ve yönelimi onun davranışında değişiklik meydana getirir. Buradan hareketle denilebilir ki inanç ve davranış sonuçları sezilebilir kılar (Krueger ve Carsrud, 1993, s. 315). Şekil 5, bu modele yönelik geliştirilmiştir.

Şekil-5: Temel Eğitim Modeli

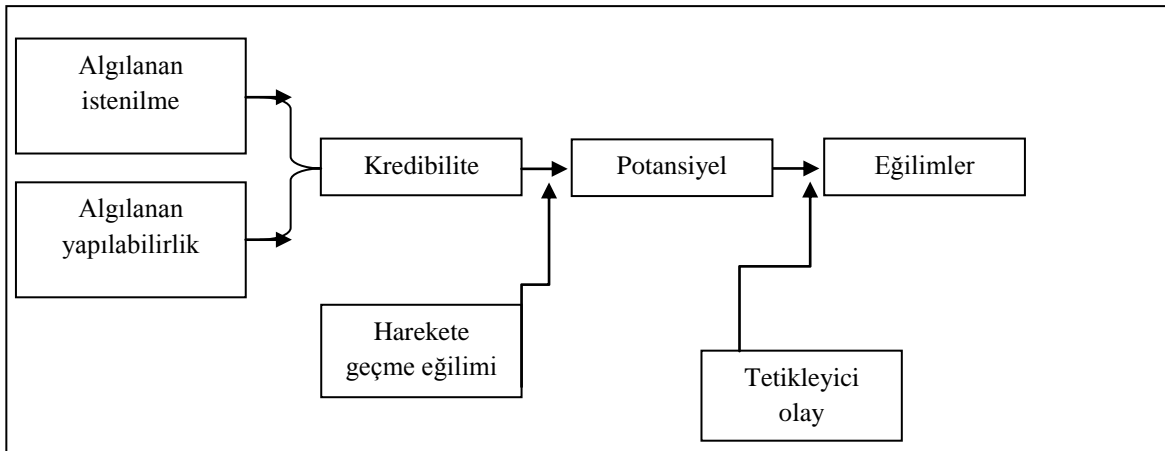

Kaynak: Krueger ve Carsrud, 1993, s. 317.

Bireylerin kendilerine özgü, onları kendileri yapan özellikleri, kabiliyetleri onların dışardan kaynaklanan etkileşimler ile birlikte yönelim ve tutumlarını belirli bir düzen içerisinde ele alır ve düzenler. Burada denilebilir ki dışarıdan kaynaklanan oluşumların bireylerde meydana getirdiği değişimler doğrudan değil dolaylı olarak şekillenmektedir (Sarri vd., 2017, s. 16).

3.5.5. Girişimsel Potansiyel Modeli

Krueger ve Brazeal tarafından (1994) geliştirilen bu modelin çıkış noktası Shapero'nun ortaya koymuş olduğu Girişimsel Eylem Modeli'ni temel almaktadır. Bu modelde isteklilik, idrak edilen uygulanabilirlik eylemi gerçekleştirmek için faaliyete başlama yönelimi unsurları ileri çıkmaktadır. Model de girişimciliği meydana getirmek adına eyleme yönelme problemine rağmen, isteklilik ve öngörülen hissedilen gerçekleştirilebilirliği daha da ileri düzeye taşıyabilmek adına belirli kurallar ortaya konulması zorunluluğu ifade edilmiştir (Krueger ve Brazeal, 1994, s. 95). Şekil 6, girişimsel potansiyel modelini göstermektedir.

Şekil-6: Girişimsel Potansiyel Modeli

Kaynak: Krueger ve Carsrud, 1994, s. 95.

Buradan hareketle denilebilir ki girişimcilik isteklilik ve yapılabirliğe ihtiyaç duymakta ve bu ihtiyaç sonrasında ortaya çıkan unsurlar bireyim tutum ve davranışlarında etki meydana getirmektedir. Fakat süreç kapsamında bu unsurları harekete geçirecek bir faktör yok ise gerçekleştirilmesi öngörülen işe ilişkin istek ve arzu olsa dahi, faaliyet müspet bir neticeye ulaşamayabilir (Moghavvemi vd., 2013, s. 248).

3.5.6. Davidsson Modeli

Davidsson tarafından (1995) ortaya konulan bu model aslında diğer ortaya konulan modellerin bir araya getirilerek derlenmesi sonucu ortaya çıkarılmıştır. Bu modelde girişimcilik bireyin ortaya koyduğu yapmayı hedeflediği ve bu doğrultuda ortaya koyduğu faaliyetleri sonucu meydana gelen bir prosestir. Bu proses buluş ve uygulanabilirlik şeklinde iki alt başlıkta irdelenebilmektedir. Burada proses belirli bir adımla değil birbirine yönelik ve birbiri ile ilişki içindedir (Davidsson, 2005, s. 8).

3.6. Girişimcilik Eğilimi Alanında Gerçekleştirilen Araştırmalar

Bu başlık adı altında, girişimcilik eğilimi üzerine gerçekleştirilmiş yayın ve araştırmalara örnekler verilmiştir. Bu bilimsel çalışmaları ele alırken araştırmalarda kullanılan ölçekler, ilişki türleri, analiz yöntemleri, uygulamanın gerçekleştirildiği grup ve araştırma sonuçları elde edilen bulgulara göre irdelenmiştir.

- Aksel ve Bağcı (2016), bir devlet üniversitesinde yer alan iktisadi ve idari bilimler fakültesinin bünyesindeki değişik bölümlerde okuyan öğrencilerin girişimciliğe yönelik meyillerini farklı unsurlar doğrultusunda incelemiştir. Araştırma kapsamında veri toplayabilmek adına kolayda örnekleme yöntemi aracılığıyla tespit edilen 240 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmada katılımcıların girişimcilik kapsamındaki düzeylerini tespit edebilmek adına “Girişimcilik Ölçeği” (Yılmaz ve Sünbül, 2009) uygulamaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların girişimcilik düzeylerini tespit etmede betimleyici istatistikî verilerden; farklı faktörler kapsamında değişkenlikleri ifade edebilmek adına bağımsız grup t-testi ve tek yönlü ANOVA analizleri gerçekleştirilmiştir. Sonuçta katılımcıların girişimcilik eğilimine haiz oldukları neticesine ulaşılmıştır. Diğer yandan erkeklerin kızlara ve 24-26 yaş aralığındaki katılımcıların da diğer gruplarda yer alan katılımcılara göre girişimcilik eğilimlerinin ileri düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik dersini almış olmak ve bölüm unsurları doğrultusunda da katılımcılar arasında anlam içeren bir ayrılık tespit edilememiştir (Aksel ve Bağcı, 2016).

- Atabay ve Alamur (2016) tarafından hazırlanan çalışmada, işletme ve muhasebe eğitimi gerçekleştirilen Meslek Yüksekokulları kapsamında bulunan Pazarlama, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, İşletme Yönetimi, Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı, Sigortacılık, Lojistik, Bankacılık ve Dış Ticaret alanlarında eğitim alan bireylerin girişimciliğe yönelik eğilimlerinin tespit edilmesi ve bu eğilimlerinin demografik unsurlar doğrultusunda farklılaşp farklılaşmadığının saptanması amaçlanmıştır. Amaç doğrultusunda Balıkesir Üniversitesinde okuyan öğrenciler nezdinde anket gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan veriler analiz edilerek çıktılar üzerine tartışılmıştır. Verilere ulaşabilmek adına Börü (2006) aracılığıyla ortaya çıkarılan ve Doğan (2013) tarafından gerçekleştirilen uygulama sonrasında ki faktör analizi neticesinde ulaşılan 7 faktör ve 30 ifadeden meydana gelen Girişimcilik Eğilimine yönelik ölçek ve demografik bilgi formundan faydalanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemiyle seçilerek araştırmaya dâhil edilen 1.369 öğrenciden elde edilen veriler araştırmaya dâhil olan katılımcıların şahıslarını rekabet edebilecek düzeyde hissettikleri ve sorumluluklarının bilincinde olduklarını, amaçlarına ulaşabilme yolunda mücadele azim ve istikrarına haiz olduklarına olan

inançlarını göstermiştir. Çalışmada yer alan kadınlar erkeklere oranla yeni bir iş meydana getirme noktasında çok daha ileri düzeyde sorunla karşılaşmaktadırlar (Atabay ve Alamur, 2016).

- Awwad ve Ali (2012), yönetim erkinde bulunan bireylerin duygusal zekâsı, örgütsel koşulları ve iş alanların yaratıcılığının sınai küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'ler) girişimcilik yönelimi üzerindeki tesirini incelemiştir. Ürdün'deki endüstriyel KOBİ'lerin sahibi-yöneticilerinden veri toplamak için nicel bir anket metodolojisi benimsenerek veriler derlenmiştir. Ürdün'deki üç sanayi sitesinde bulunan 418 KOBİ'den 317 yöneticiden oluşan bir örneklem kullanılmıştır. Veriler, çeşitli faktörler arasındaki etkileşimleri belirlemek için AMOS 16.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre yönetim erkinin duygusal zekâsının, örgütsel iklimin ve iş alanların yaratıcılığının sınai KOBİ'lerin girişimci yönelimi üzerinde doğrudan olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yöneticilerin duygusal zekâlarının örgüt iklimi üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi olduğu sonucu da ortaya çıkmıştır. Ayrıca örgütsel iklim, çalışanların farklılıklar ortaya koyabilme kabiliyeti alanında da doğrudan olumlu bir etki içerdiği sonucuna erişilmiştir (Awwad ve Ali, 2012).

- Balaban ve Özdemir (2008), girişimcilerin nitelikleri ve girişimcilik eğitimi hususuna eğilerek, eğilimi etkisi altına alan faktörleri tespit etmişler ve eğitimin eğilime etkisini ortaya koymaya gayret göstermişlerdir. Neticede, girişimcilik eğitiminin eğilime olumlu etkilerinin bulunduğu ifade edilmiştir (Balaban ve Özdemir, 2008).

- Bayram (2014) yüksek lisans tezinde, girişimcilik eğitimlerine katılanların almış oldukları girişimciliğe yönelik eğitimlerinin girişimcilik eğilimini nasıl etkisi altına aldığını incelemiştir. Çalışma doğrultusunda; 2014 yılının farklı devrelerinde İstanbul ili genelinde düzenlenen KOSGEB akreditasyonuna sahip uygulamalı girişimcilik eğitimlerine dâhil olan katılımcıların meydana getirdiği evrenden rastgele belirlenen 255 bireye anket gerçekleştirilmiştir. Anket oluşturulurken iki ölçekten faydalanılmıştır. Elde edilen verilere tek yönlü Anova testi, Scheffe testi ve t-testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon, etki ise

regresyon analizi yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın neticesinde girişimci adaylarından eğitim alanların eğitime karşı bakış açılarının ileri düzeye sahip olduğu ayrıca genel kabul gören girişimcilik eğilimlerinin orta seviyede; ancak girişimciliğe yönelik isteklilik olarak adlandırılan eğilimin alt boyutunun seviyesinin ise çok daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Eğitime yönelik tavrın girişimcilik eğilimini etkilediği ancak eğitimlerin eğilimleri ortaya koymada yalnızca heveslilik seviyesinde kaldığı belirlenmiştir. Eğilimin ortaya çıkmasında eğitimin yalnız başına yeterlilik göstermediği saptanmıştır. Bu husus girişimciliğe yönelik gerçekleştirilen eğitimlerin revize edilerek yenilenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Bayram, 2014).

- Çarıkçı ve Koyuncu (2010), bireylerin kültürel nitelikleri ile girişimcilik eğilimlerinin ilişkisini kültürün şahsılık ve birliktelikçilik yönü doğrultusunda irdelemişlerdir. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ne bağlı bir yüksekokul ve bir de meslek yüksekokulunda öğrenim gören katılımcıların şahsılık ve birliktelikçilik yönü doğrultusunda kültürel niteliklerinin tespit edilmesi ve girişimcilik eğilimlerinin belirlenebilmesi adına anket uygulaması yapılarak veriler elde edilmiştir. Verilere faktör, korelasyon ve regresyon analizi ile ANOVA testi ve bağımsız gruplar T testi uygulanarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak şahsılık ve birliktelikçiliğin değişik yönleri ile istatistikî açıdan bağıntılı olduğu görüşüne varılmıştır (Çarıkçı ve Koyuncu, 2010).

- Damar (2015), Selçuk Üniversitesi'nde ve Sannio da yükseköğrenim öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ve girişimci kişilik özelliklerini araştırıp, girişimcilik eğilimine girişimci kişilik özelliklerinin etkisini incelemiştir. Ayrıca öne çıkan demografik niteliklerin bu değişkenler üzerine etkisi incelenmektedir. Bu doğrultuda Sannio Üniversitesi (Benevento) ve Selçuk Üniversitesi'nde İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Fen ve Hukuk Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler çalışmanın örneklemini meydana getirmektedir. Araştırma kapsamında bu bölümlerde bulunan öğrencileri kapsayan bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan verilerin analizi neticesinde, belirsizlik toleransı, duygusallık, anne-babanın mesleği, yenilikçilik, başarı isteği, aile, öğrenim görülen bölüm, kontrol odağı ve

cinsiyetin İtalyan ve Türk öğrencilerinin girişimciliğe yönelik eğilimini etkisi altına aldığı ortaya konulmuştur (Damar, 2015).

- Efe (2019), girişimciliğin önemi, üniversitelerin girişimci adayları yetiştirmede ki konumlarını ve eğitim ve toplumsal cinsiyetin girişimci olmayı etkileyen faktörleri ele almıştır. Araştırmanın birinci ve ikinci bölümü araştırmayı kapsayan literatürden son bölümü ise veri toplamaya yönelik gerçekleştirilen uygulama bölümünden meydana gelmiştir. Araştırmanın amacı eril-dişil niteliklerin ve işletme eğitiminin girişimcilik eğilimiyle olan bağıntısını irdelemeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda araştırmanın evrenini oluşturan Trakya Üniversitesinde İİBF. İşletme bölümünde okuyan 406 öğrenciye anket uygulanmıştır. Uygulama sonucu elde edilen anketlerden 399 tanesinin analize dâhil edilmesi uygun bulunmuştur. Ulaşılan verilerin analizi neticesinde değişkenler arasındaki ilişki ortaya konulmuştur (Efe, 2019).

- Ekici ve Turan (2017) araştırmasında, algılanan davranışsal kontrol, sosyal norm ve kişisel tutum ile girişimcilik eğitiminin bireylerin girişimcilik eğilimlerine dair etki içerip içermediğini araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde işletme bölümünde 3. ve 4.sınıfta okuyan ve girişimcilik eğitimi alan öğrenciler meydana getirmektedir. Araştırma sonucuna göre katılımcıların girişimcilik eğilimlerinde en ileri düzeyde pozitif etkiyi algılanan davranışsal kontrollerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan yine girişimcilik eğitiminin ve kişisel tutumun da katılımcıların girişimcilik eğilimleri üzerinde pozitif yönlü anlam içeren bir etki meydana getirdiği tespit edilmiştir. Sosyal normun ise istatistikî bağlamda anlam içeren bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir (Ekici ve Turan, 2017).

- Fayolle ve Gailly (2015) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin eğilimlerine dair kısa programların tatmin edici düzeyde etkiye sahip olmadığı, orta vadeli programların girişimciliği olumlu olarak etkilediği tespit edilmiştir (Fayolle ve Gailly, 2015).

- İncik Yalçın ve Uzun (2017) tarafından hazırlanan makalede, girişimciliğe yönelik üniversite öğrencilerinin anlamalarını ifade etmeye yönelik bir ölçek geliştirmek hedeflenmiştir. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ve Pedagojik Formasyon Programı'nda öğrenim gören üçüncü sınıf öğrencilerinden 555 birey araştırmanın örneklemini meydana getirmiştir. Veri elde etmede faydalanılan ölçeğin madde analizi araştırmaları korelasyona dayalı analizle yapılmış ve madde-ölçek korelasyonları Pearson korelasyon katsayısı ile test edilmiştir. Ulaşılan veriler den elde edilen sonuçlar bağlamında Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulaması yapılmış olup sonrasında 31 ifadeden oluşan ve altı boyut içeren bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Altı alt boyutun meydana getirdiği toplam varyans %53.32 olarak ölçülmüştür. Ölçeğin son hali girişimcilik ile ilgili herhangi bir bilgi birikimi olmayan 96 öğrenciye yönelik uygulanmıştır. Uygulaması yapılan T-testinden elde edilen sonuca göre girişimcilik alanında eğitim alan bireyin girişimcilik alanında eğitim almayan birey ile arasında anlam içeren bir farklılık tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan çıktılar neticesinde Bireysel Girişimcilik Algı Ölçeği vasıtasıyla ulaşılan puanların geçerliği ile güvenilirliğine ilişkin deliller ortaya koymuştur (İncik Yalçın ve Uzun, 2017).

- Khadhraoui vd., (2016), girişimci yönelimin yan şirketlerin performansı ve müşteri memnuniyeti üzerindeki etkisini ve ağ yeteneklerinin girişimci yönelim-performans ilişkisi üzerindeki moderatör etkisini incelemiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki, Walter'ın (2006) anketi ile ölçülmüştür. Anket Tunus yan şirketlerinin 56 yöneticisine yöneltilmiş ve araştırma değişkenleri 19.00 SPSS ve Smart PLS kullanarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, girişimcilik yöneliminin performans ve müşteri memnuniyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bulgular, ağ yeteneklerinin girişimci yönelim-performans ilişkisi üzerinde herhangi bir düzenleyici etkisinin olmadığını göstermiştir (Khadhraoui vd., 2016).

- Lee ve Peterson (2000), Lumpkin ve Dess'in girişimcilik yönelimi (EO) kavramsallaştırmasına dayalı bir makale hazırlamışlardır. Çalışmada ortaya konulan girişimcilik modeli kültürel bir yapıya sahiptir. Bir çevrenin bağımsız, mücadeleci,

farklılıklar ortaya koyan, risk alabilen, öncü olarak agresif ve inisiyatif sahibi firmalar ve girişimci bireyler meydana getirme yöneliminin kültürel esasa bağlı olacağı görüşü savunulmuştur. Ekonomik rol kültürü ve girişimci yönelimin (EO) bağının sunumunda görevli siyasi / hukuki ve toplumsal etmenlerin de dikkate alınması gerektiği çalışmada aktarılmıştır. Yaygın olarak, sadece bilinen kültürel eğilimlere haiz ülkelerin gücü yüksek bir EO oluşturacağı ve bunun sonucunda da girişimcilik ve küresel mücadele gücü deneyimleyeceği ifade edilmektedir. Spesifik ülke örnekleri tartışılmıştır (Lee ve Peterson, 2000).

- Rençber (2019) yüksek lisans tezinde, iktisat alanında önem arz eden bir konumu olan girişimciliğin, birlikteliğinde etik gereksinimini de getirdiğini ifade etmiştir. Araştırmada Trakya Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin girişimciğe yönelik yaklaşım tarzları ve etik hususundaki bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada örnekleme üniversite kapsamında yer alan ve tesadüfi olarak seçimi gerçekleştirilen 5 meslek yüksekokulunda ve 5 fakültede okuyan 559 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında anket uygulaması yöntemine başvurulmuştur. Ulaşılan veriler SPSS programından faydalanılarak analiz edilmiş betimsel istatistikler değerlemeye tabi tutulmuş ve ifadelere verilen yanıtlara T - testi uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda iki yıllık bölümde okuyan bireylerin dört yıllık bölümde okuyan bireylere göre girişimcilik eğilimine yatkınlık gösterdiği ve etik tavır doğrultusunda daha hassas bir yapıya sahip oldukları sonucuna erişilmiştir (Rençber, 2019).

- Salik ve Kaygın (2016), demografik faktörler yönünden üniversitede okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini incelemiştir. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde okuyan öğrenciler araştırma evrenini oluşturmuştur. Veri elde edebilmek adına 231 öğrenciye anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan verilere varyans analizi ve T - testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların girişimcilik eğilimine haiz oldukları tespit edilmiştir. Diğer yandan demografik faktörlerden bazılarının emsal olarak erkeklerin kızlara oranla yeniliğe yatkınlıklarının daha fazla olduğu ve bu hususta özgüvenlerinin tam olduğu saptanmıştır (Salik ve Kaygın, 2016).

- Sözcän (2019) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, bireysel niteliklerin girişimcilik eğilimine etkisi olup olmadığının tespiti amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Sakarya Üniversitesi'nde sosyal bilimlere yönelik eğitim alan İşletme ve İktisat Bölümü öğrencileri ile Endüstri, Makine ve Bilgisayar Mühendisliği Bölümü gibi teknik bilimler alanında eğitim alan öğrencileri kapsayan 362 kişi araştırmanın örneklemini meydana getirmiştir. Veri toplamaya yönelik bu bireylere anket uygulaması gerçekleştirilmiş olup elde edilen veriler SPSS 24.0 programı yardımıyla analiz edilmiştir. Kişilik özellikleriyle girişimcilik eğiliminin bağıntısının tespitine yönelik gerçekleştirilen analizler sonucu kişiliğin dışadönüklük, özdisiplin ve tecrübeye açıklık unsurları ile girişimcilik eğiliminin pozitif yöne sahip anlam içeren bir ilişkisi tespit edilmiştir. Girişimcilik eğilimi ile duygusal dengesizlik boyutunun negatif yönde anlam içeren bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Yumuşak başlılık boyutunun kişilik ile girişimcilik eğiliminin ise istatistikî yönden anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Girişimcilik eğiliminin demografik değişkenlere (cinsiyet, üniversite eğitimi, girişimcilik eğitimi, ailenin meslek durumu, girişimcilik faaliyeti) göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaya yönelik yapılan analizler sonucu, erkeklerin kadınlara oranla girişimcilik eğilimlerinin daha ileri seviyeye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyal bilimler alanına yönelik eğitim alanlar ile teknik bilimler alanına yönelik eğitim alan katılımcılar nezdinde girişimcilik eğilimleri arasında herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Kişilik nitelikleri ele alındığında ise sosyal bilimler alanında eğitim alanların dışadönüklük, özdisiplin boyutu ve mütevazılık derecelerinin teknik bilimler alanında eğitim gören öğrencilere göre ileri düzeye sahip olduğu neticesine erişilmiştir. Kişiliğin duygusal tutarsızlık ve tecrübeyi kabul edebilirlik boyutlarında ise iki değişken arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Girişimcilik eğitimi alan katılımcılar ile almayan katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ailenin meslek durumunun da katılımcıların girişimcilik eğilimlerini farklılaşdırmadığı ortaya çıkmıştır. Son olarak da girişimcilik alanında faaliyette yer alan katılımcıların girişimciliğe yönelik eğilimlerinin faal bir işletmecilikte bulunmayanlardan oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sözcän, 2019).

- Uluköy vd. (2013), KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimlerine katılım sağlayan bireylerin girişimcilik niteliklerini hesaplayabilmek ve bu eğitimlerin katılımcı bireylerde girişimcilik potansiyelini açık edip etmediğinin analizini yaparak çözüme yönelik tavsiyelerde bulunmayı hedeflemişlerdir. Araştırma kapsamında hazırlanan anket formuna güvenilirlik analizi uygulanmış analiz sonucunda ulaşılan veriler tahlil edilerek çözüm tavsiyeleri sunulmuştur. Çalışmanın neticesinde KOSGEB tarafından verilen girişimcilik eğitiminin bireylerde girişimcilik şuurunu meydana getirmede faydalı olduğu ancak pratikte bu girişimcilik eğitiminin başarıya katkısının oldukça geri seviyede bulunduğu sonucuna varılmıştır (Uluköy vd., 2013).

- Vural (2018) araştırmasında, girişimciliğe yönelik örgün eğitimin verildiği bölümleri, dersleri ve eğitim faaliyetlerini, görüşme ve dokümanları kontrol etme, mülakat ve belge inceleme yöntemleri kullanarak tespit etmiştir. İşletme Yönetimi Programına sahip bulunan bir meslek yüksek okulunda araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan değerlendirme de İşletme Yönetimi Programının 183 ünden 162 sinde, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programının 41 inden 23'ünde, Lojistik Programının 32 sinden 20'sinde ve Dış Ticaret Programının 43 ünden 23'ünde girişimcilik eğitime yönelik dersin mevcutta var olduğu tespit edilmiştir. Farklı adlarla yönergede kendine yer bulan girişimciliğe yönelik verilen derslerin kapsamı araştırıldığında ise genellikle teorik ve bilgilendirme doğrultusunda olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen çıktılar MYO'nın girişimcilik eğitime ehemmiyetle yaklaştığını ifade etmiştir. Fakat girişimcilik derslerinin artırılarak devam etmesi ile aynı zamanda uygulama yapmaya yönelik daha çok fırsat sunulması girişimci faaliyetlerin gelişerek, değişerek ve büyüyerek çoğalmasına imkân tanıyacaktır (Vural, 2018).

- Wiklund ve Shepherd (2003) tarafından ele alınan çalışmada, girişimcilik eğiliminin bir ticari işletmenin organizasyon yapısının önemli bir parçası olduğu öne sürülmüştür. Bilgiye dayalı elde edilen kaynakların ve çıktılarının işletmenin proformasına direkt olarak etki ettiği ve girişimcilik eğiliminin bu etkileşim sürecinde gelişime yönelik olumlu bir süreç ortaya koyduğu belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, girişimcilik eğiliminin bilgi esasına dayanan çıktılar ile performans

arasında pozitif ilişkinin olumlu yönde arttığı ve girişimcilik eğiliminin bir işletmenin yapısının kaynaklarını en verimli bir biçimde kullanımını sağladığı ortaya çıkmıştır (Wiklund ve Shepherd, 2003).

- Yüzüak (2010) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde, yükseköğretimde okuyan kızların girişimcilik eğilimini etkisi altına alan faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda girişimcilik eğilimini etkisi altına alan girişimcilik eğitimi incelenirken kişisel norm, varsayılan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum unsurları kapsamında üç boyuttan oluşan bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın neticesinde bireyin en yakını olan ailesinin girişimci bir birey barındırması, ebeveynlerin eğitilmiş ve yeniliklere açık olması ve girişimciliğe yönelik alınan eğitimi girişimcilik eğilimini etkilemektedir. Diğer yandan varsayılan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum olarak adlandırılan girişimcilik eğilimi öğelerinin girişimcilik eğitiminin etkisi altında kaldığı tespit edilmiştir (Yüzüak, 2010).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KOSGEB DESTEĞİ ALAN BİREYLERİN DUYGUSAL ZEKÂ ALGILARININ GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Bu bölümde araştırmanın problemi, soruları, amacı ve önemi, konu ile ilgili önceki çalışmalar, araştırmanın hipotezleri ve modeli, araştırmanın yöntemi, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmanın varsayımları, araştırmada kullanılan ölçekler, bulgular ile hipotezlerin test edilmesi ve bunların çıktıları ifade edilmiştir.

4.1. Araştırmanın Problemi, Soruları, Amacı ve Önemi

İçinde bulunulan yüz yılda bireylerin iş dünyasında daha aktif rol alabilmeleri ve farklı fikirleri ile girişimcilik faaliyetlerini ortaya koyabilmeleri hususunda onların girişimci faaliyetler sergileyebilmelerinin önünü açmaya yönelik kamusal destekler gün geçtikçe daha da artış göstererek büyümektedir. Sürecin devamında bireylerin girişimci faaliyetlere yönelmesindeki ana etkenin ne olduğu konusu ise üzerinde araştırma yapılması gereken bir problem haline gelmiştir. Diğer yandan problemin çözümüne yönelik gerçekleştirilen araştırma doğrultusunda “KOSGEB desteğinden faydalanan kişilerin duygusal zekâya yönelik algılarının girişimcilik eğilimleri üzerine etkisi var mıdır?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Bu araştırma, KOSGEB aracılığıyla ve girişimcilere özel sunulan desteklerden faydalanan bireylerin duygusal zekâ algılarına yönelik değişkenlerin girişimcilik eğilimi algıları üzerine olan etkisini ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini 2010 – 2018 yılları arasında Afyonkarahisar ilinde KOSGEB desteklerinden faydalanan girişimciler ile Girişimciliği Geliştirme Destek Programından (2019) faydalanan girişimciler oluşturmuştur. Bu girişimcilerden 272’si tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiye ülkemizde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar temelinde bir genelleme yapıldığında görülmektedir ki bu alanda daha yeni yeni çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu sebepten dolayıdır ki bu çalışma sayesinde literatüre olumlu katkı sağlama hedeflenmiştir. Çalışma alandaki boşluğa katkı sağlayıp, yeni fikirlerin

meydana gelmesi ve alanda gerçekleştirilebilecek farklı ve yeni çalışmalara kaynak teşkil edebilecek olması önemli görülmüştür. Bu çalışma KOSGEB desteğinden faydalanan, iş yeri açmadan önce girişimcilik eğitimi alan ve girişimci unvanı taşıyan bireyler bağlamında yapılmıştır. Bunun nedeni özellikle girişimcilik kapsamında sürecin tam anlamıyla içerisinde olan ve girişimciliği yaşayan ve işlerinin her noktasında girişimciliği uygulayabilen bireyler ile çalışarak daha gerçekçi somut sonuçlar elde etmek içindir. Cinsiyetlerine, yaşadıkları bölgeye ve iş fikirlerindeki farklılıklara göre almış olduğu destekler farklılaşan girişimcilerin duygusal zekâ algılarının girişimcilik eğilimlerini etkileyeceği düşünülmektedir. Araştırma bu farklılıkları ortaya koyarak düzeylerini tespit etmeye yönelik olduğu için de alanda önem arz etmektedir.

4.2. Konu ile İlgili Önceki Çalışmalar

Burada duygusal zekâ ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmalara yer verilmiştir:

- Alkış ve Akpınar (2019), Adıyaman Üniversitesi'nde eğitim müfredatı kapsamında girişimcilik dersi alan öğrencilerin duygusal zekâları ile girişimcilik eğilimlerini ölçmeye çalışmışlardır. Bu doğrultuda hazır edilen anketler aracılığıyla elde edilen verilerin analizleri sonucunda demografik bilgileri içeren bazı değişkenlerden dolayı duygusal zekâ ile girişimcilik eğilimlerinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Buna ek olarak duygusal zekâ ve girişimcilik eğiliminin pozitif bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır.

- Ceyhan vd., (2020), “Duygusal Zekâ ile Girişimcilik Eğilimi Arasında Öz Yeterliliğin Aracılık Rolü”nü açıklamaya çalışmışlardır. Lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ve öz yeterlilikleri üzerinde Duygusal zekânın nasıl bir etki içerdiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Örgün ve ikinci öğretim düzeyindeki öğrenciler üzere girişimcilik açısından potansiyeli olduğu düşünülen Çukurova Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde okuyanlar araştırma evrenini oluşturmuştur. Araştırma kapsamında oluşturulan model PLS-SEM yöntemi aracılığıyla teste tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda duygusal zekânın, girişimcilik eğilimi ve öz yeterlilik algısı üzerinde etkiye sahip

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hatta öz yeterliliğın girişimcilik eğilimini de etkilediği tespit edilmiştir. Duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimine öz yeterliliğın aracılık ettiği uygulanan aracılık testi neticesinde saptanmıştır.

- Çakır (2015) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışmasıdır. İstanbul'daki çeşitli üniversitelerde sosyal bilimler alanında yüksek lisans ve lisans okuyan öğrencilere yönelik gerçekleştirilmiştir. Veri toplamaya yönelik hazırlanan anket formu 95 öğeden ve üç bölümden oluşmuştur (proaktiflik, duygusal zekâ (EQ) ve girişimcilik eğilimi). Ayrıca bunlar arasındaki ilişkiler kısmi olarak girişimcilik eğitimi ve demografik özellikler ile anlamlı moderatör ilişki göstermişlerdir. Bulunan sonuçlar, literatürün de doğrultusunda tartışılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler üzerinde karar alıcı ve eğitim uygulamalarının etkilerinin girişimcilik davranışlarının desteklediği ve arttırdığı tespit edilmiştir.

- Deveci (2018), öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve duygusal zekâ düzeylerinin birbiri ile olan ilişkisini ölçmeyi hedeflemiştir. Araştırmada “Duygusal Zekânın Girişimcilik Eğilimine Etkisi” yapısal eşitlik modeli temel alınarak ölçülmüştür. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 206 öğrenci araştırma evrenini meydana getirmiştir. Araştırma neticesinde duygusal zekânın ve alt boyutlarının girişimcilik eğilimi ile arasında ilişki ve duygusal zekânın girişimcilik eğilimine etkisi bulunmuştur.

- Durak (2018), öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin, duygusal zekâ düzeyleri ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkisini belirleyebilmek adına İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kapsamında Pamukkale Üniversitesi'nde çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin girişimcilik niyeti ile duygusal zekâ seviyelerinin pozitif ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Hamidianpour vd., (2015) araştırmada duygusal zekâ ve örgütsel iklimin çalışan üretkenliği ve yöneticiler arasında girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Buşehr'deki 345 KOBİ arasından 181 yöneticiden oluşan bir örneklem seçilmiştir. Kavramsal model, duygusal zekâ, çalışan yaratıcılığı, örgütsel iklim ve

girişimcilik eğilimi ile ilgili teorik çalışmalara dayalı olarak araştırma kapsamı belirlenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan anket aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Veriler yapısal eşitlik modellemesi ve AMOS Yazılımı kullanılarak, hipotezler test edilmiş ve örgüt iklimi ile çalışan bireylerin yaratıcılıkları üzerinde duygusal zekânın olumlu bir etki içerdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte örgüt ikliminin çalışan yaratıcılığını, çalışan yaratıcılığının da girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

- Kalfaoğlu (2017) yüksek lisans tezinde, duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi arasında var olabilecek ilişkiyi incelemiş ve duygusal zekâ olgusunu meydana getiren değişkenlerin girişimcilik eğilimini meydana getiren değişkenler üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Üç bölümde ele alınan araştırmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi (DEGA) kapsamında 2016-2017 eğitim-öğretim yılında eğitim alma hakkı elde eden 95 birey oluşturmuştur. Araştırmanın amacı yönünde değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon analizi ile tespit edilirken; etki ise regresyon analizi uygulaması sonrası ortaya konulmuştur. Araştırmanın ilk bölümünde duygusal zekâyı tanımlayan kuramsal çerçeve ifade edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle duygu ve zekâ kavramlarının tanımlarına yer verilmiş, tarihsel olarak gelişimleri incelenmiş ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koyan klasik ve modern yaklaşımlara değinilmiştir. İkinci bölümde, girişimcilik eğilimini tanımlayan kuramsal çerçeve alt başlıklarıyla ifade edilmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise duygusal zekâ ve girişimcilik eğiliminin ilişkisi incelenmiştir. Bu aşamada DEGA katılımcılarına uygulanan anket verileri analiz edilmiş ve araştırma hipotezleri test edilmiştir. Analizlerin sonucunda yalnızca duygusal zekânın alt boyutlarından olan stres yönetimi boyutu ve girişimcilik eğiliminin alt boyutlarından kişisel norm boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Duygusal zekâyâ ait ölçeğin diğer alt boyutları (şartlara ve çevreye uyum, kişiler arası ilişkiler, genel ruh hali ve kişisel farkındalık) ile girişimcilik eğilimi ölçeğinin diğer alt boyutları (varsayılan davranış kontrolü ve davranışa yönelik tutum) istatistiksel olarak anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik eğilimindeki değişmeler üzerine yapılan analizlerden regresyon analizi

sonucu elde edilen çıktılar ele alındığında ise girişimciliğin %80,9'u duygusal zekâ boyutlarının kapsamı dışında yer alan değişkenlere bağlıdır.

- Ngah vd., (2016), Endonezya ve Malezya da yer alan iki farklı üniversitenin öğrencilerine Duygusal Zekâ (EI) ve Girişimci Eğilimi üzerine karşılaştırmalı bir çalışma yapmıştır. Öğrenciler arasında EI ve EO test puanlarının ne ölçüde farklılık gösterdiği araştırılmıştır. EI, iki farklı üniversitenin öğrencileri arasında farklı puanlar ortaya koymuştur. EI ve EO toplu olarak ele alındığında Endonezyalı katılımcıların Girişimcilik Eğilimi üzerine etkisini olduğu tespit edilmiştir. Diğer yönden Malezyalı öğrenciler için sadece EO önemli olarak ölçülmüştür.

- Pachulia ve Henderson (2009), İsveç'te küçük, yüksek teknoloji firmalarına liderlik eden işletme sahibi ve yöneticileri arasında, “Duygusal Zekâ ve Girişimci Eğilimi Arasındaki İlişkiyi” incelemiştir. Araştırmada katılımcılara EISDI (Duygusal Zekâ) aracı ve Covin & Slevin (1989) Girişimci Yönelim (girişimci/stratejik duruş) aracını içeren bir anket e-posta ile gönderilmiştir. İsveç yüksek teknoloji endüstrisindeki küçük, genç firmaların sahibi-yöneticileri olarak tanımlanan 35 katılımcıdan oluşan bir örneklemden yanıtlar toplanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde ampirik bir analiz yapılarak, küresel EI ve küresel EO ile EI ve EO faktörleri arasındaki korelasyonları incelenmiştir. Araştırma sonucunda çalışmanın hipotezleri reddedilmiştir. İşletme sahibi yöneticinin EI' sinin küçük firmalarda EO' yu tahmin etmek için kullanılamayacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, işletme sahibi-yöneticinin duygusal zekâsının hiçbir parçasının küçük firmalardaki EQ boyutlarıyla anlamlı veya güçlü bir şekilde ilişkili olmadığı tespit edilmiştir.

- Pradhan ve Nath (2012), “Girişimci Yönelim ve Duygusal Zekâ Algısı: Hindistan'ın Geleceği Tekno-Yöneticileri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı konu çerçevesinde araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada Hindistan Teknoloji Enstitüsü (IIT) Kharagpur'un farklı mühendislik ve yönetim bölümlerinden rastgele seçilen 301 öğrenciden (geleceğin tekno-yöneticileri) oluşan bir örneklem üzerinde duygusal zekâ ile girişimcilik eğilimi arasında bağıntı incelenmiştir. Araştırma sonucu elde edilen veriler, duygusal zekâ ile girişimcilik eğilimi değişkeninin pozitif yönlü anlam içeren bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Regresyon analizine göre

duygusal zekânın girişimci yönelimi tahmin etmede önemli katkısının olduğu ortaya koyulmuştur.

- Yüce ve Meriç (2017), girişimcilik eğilimi ile duygusal zekâ arasında olan etkileşimin derecesini belirleyebilmek için yoğun bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın örneklemi Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan bireylerden girişimcilik üzerine ders alan ve almakta olanlardan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre kişisel farkındalık ve şartlara ve çevreye uyum boyutları ile girişimcilik eğilimi pozitif yönde ilişki içermektedir. Diğer yandan kişilerarası ilişkiler boyutunun girişimcilik eğilimi ile arasında herhangi bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

Literatür bölümünde kapsamlı bir şekilde incelenmiş olan duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki üzerine alanda araştırmalar ortaya konulmaya devam etmektedir. Günümüzde her geçen gün önemi artarak devam eden duygusal zekânın bu yükselişi araştırmacıların dikkatini çekmiş ve bu doğrultuda farklı faktörlerle ilişkinin ve etkinin incelenmesine imkân tanımıştır (Yüce ve Meriç, 2017, s. 435).

Hayatın farklı noktalarında temas halinde olunan duygusal zekâ gerek iş hayatında gerekse sosyal çevreyle olan iletişimde bireye olumlu veya olumsuz dönütler sağlamaktadır. Goleman (1998)'a göre bir bireyin duygusal zekâsının ileri seviyede olması bu bireyin girişimci özelliklerini etkilemekte ve girişimcilik özelliği tetiklenen bireyin de iş hayatında başarıya doğru ilerleyeceğini ifade etmektedir. Bireylerin duygusal zekâ seviyelerinin artması sayesinde dışarıda diğer bireyler ile aralarındaki iletişim daha güçlü olacaktır, çünkü karşılarındaki bireyleri anlama ve yorumlama yetenekleri duygusal zekâ sayesinde gelişmektedir. Bu gelişme diğer yönden duygusal zekâ sahibi bireyin girişimcilik eğilimini tetikleyerek işe adım atma, bireyleri işe ortak etme, kendini ifade etme ve farkındalık oluşturma gibi özelliklerinin de ortaya çıkmasına olanak sağlayacaktır (Acar ve Uslu, 2018: 19). Son yıllarda gerçekleştirilen araştırmalarda bireylerin girişimcilik eğilimleri üzerinde duygusal zekâ düzeylerinin etkisine dair çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Girişimcilik

eğilimi ile duygusal zekâ arasında var olan ilişkiyi açıklamaya yönelik yapılmış olan çeşitli çalışmalar literatürde kendine yer bulmuştur. Bu anlamda gerçekleştirilen araştırmanın da literatüre katkı sağlayabilmesi amaçlanmıştır.

İlgili literatür doğrultusunda gerçekleştirilen farklı bilimsel çalışmalar da ele alındığı şekliyle değişkenler kapsamında gerçekleştirilen araştırmalardan elde edilen bulgular çalışmanın temelini oluşturmuş olup, duygusal zekâ algısının alt boyutlarıyla birlikte girişimcilik eğilimi üzerine etkisini test edebilmek amacıyla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur:

H₁: KOSGEB desteği alan bireylerin duygusal zekâ algılarının girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.

H_{1a}: KOSGEB desteği alan bireylerin kendi duygularını değerlendirmelerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde anlamlı ve pozitif yönde etkisi vardır.

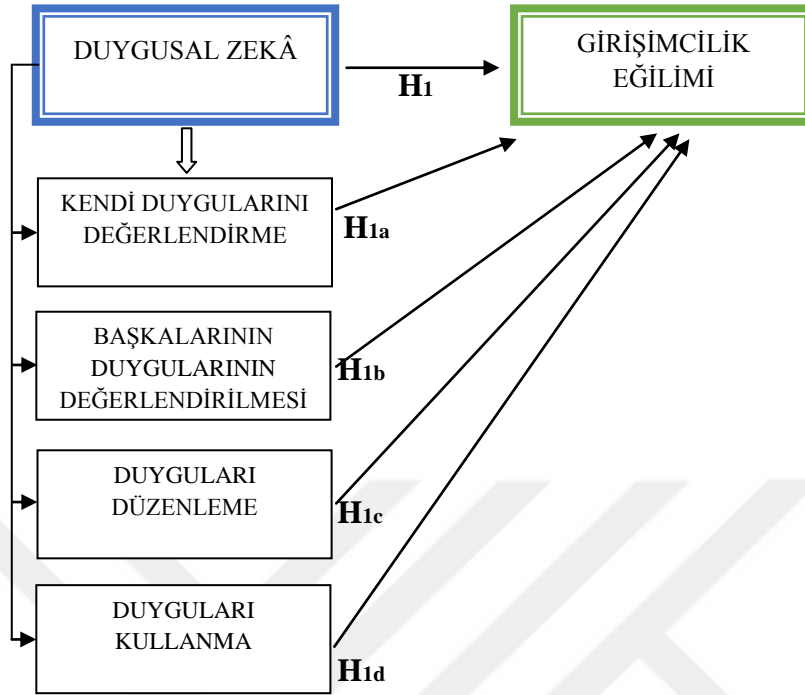
H_{1b}: KOSGEB desteği alan bireylerin başkalarının duygularını değerlendirmelerinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.

H_{1c}: KOSGEB desteği alan bireylerin duygularını düzenlemelerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.

H_{1d}: KOSGEB desteği alan bireylerin duygularını kullanmalarının girişimcilik eğilimleri üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.

Araştırmada duygusal zekâ algısını oluşturan boyutların girişimcilik eğilimine etkisi olup olmadığını tespit etmek amacıyla “Regresyon Analizinden” faydalanılmış ve analiz sonucuna göre duygusal zekânın alt boyutlarıyla girişimcilik eğilimini hangi derecede ve hangi yönde etkilediği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Şekil-7: Araştırmanın Modeli

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada verileri elde edebilmeye yönelik anket yönteminden faydalanılmıştır. Çalışma doğrultusunda ihtiyaç duyulan verilere yüz yüze görüşülerek ulaşılmıştır. Bireyler ile karşılıklı görüşülerek verilerin elde edildiği yüz yüze anket yönteminde, katılımcıların doğru cevaplar verme olasılığını artırması ve anketin cevaplanma oranını artırması nedeniyle özellikle tercih edilmiştir. Çalışmada tarama yöntemi (survey) kullanılarak daha önce hazırlanmış olan ve geçerlik - güvenilirliğe sahip olan ölçekler ile elde edilen veriler doğrultusunda araştırma konusunda sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu tekniğin araştırmada kullanılmasının nedeni daha fazla nicel veri toplayabilmeye ve daha fazla örnekleme ulaşılabilmeye imkân sağlamasındandır. Ayrıca elde edilen verilerin genellenebilir olması, araştırma konusu kapsamında gerçekleştirilecek olan farklı çalışmalarla kıyas yapmaya imkân vermesi ve güncellenebilir olmasından da bu yöntemin uygulanmasında etken olmuştur.

Afyonkarahisar ilindeki destekten faydalanan girişimcilere dağıtılan 272 adet anketin 272 adedi tam veri içermektedir. Tam veri içeren anketlerin tamamı SPSS

22.0 istatistiki veri analizi programından faydalanılarak analize tabi tutulmuşlardır. Katılımcılardan elde edilen veriler şahıslara özgü olduğu için gizlilik esaslı gözetilerek değerlendirilmiştir.

4.5. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2010 – 2018 yılları arasında Afyonkarahisar ilinde bu destekten faydalanan girişimciler ile Girişimciliği Geliştirme Destek Programından (2019) faydalanan ve girişimcilik desteklerinden faydalanan 935 girişimci oluşturmaktadır. KOSGEB Afyonkarahisar Müdürlüğü'nden elde edilen veriler kapsamında evren oluşturulmuştur. Belirlenen bu evrene ilişkin sağlıklı ve kesin bir örneklem rakamına ulaşabilmek adına 935 olarak kabul edilen ana kütle sayısı (evren) %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile aşağıdaki formül kullanılarak hesaplamaya tabi tutulmuş ve örneklem boyutu 272 olarak hesaplanmıştır.

$$n = \frac{Nt^2 pq}{d^2 (N-1) + t^2 pq}$$

Evren doğrultusunda ulaşılan örneklem sayısına göre evrenden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 272 girişimci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

4.6. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma ile ilgili varsayımlar ve sınırlılıklar doğrultusunda aşağıda belirtilen hususlar ön plana çıkmaktadır:

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

- Araştırma için seçilmesi öngörülen örneklemin evreni temsil ettiği,
- Uygulanması öngörülen anketteki ifadelerin kolaylıkla anlaşılacağı ve samimi içten cevaplar alınabileceği,
- Katılımcıların ankette yer alan ifadeleri yalın ve açık bir biçimde kolayca anlaşılacağından dolayı gerçekçi cevaplar verebileceği,
- Duygusal zekânın girişimcilik eğilimini etkileyebileceği.

Araştırmanın sınırlılıkları ise aşağıdaki gibidir:

- Afyonkarahisar ilinde KOSGEB desteğinden faydalanan girişimciler kapsamında gerçekleştirilecek olması,
- Araştırma kapsamında kullanılacak ölçekler ve bu kapsamda kullanılması ön görülen anket ve anketteki ifadeler ile araştırma gerçekleştirilecek olması,
- Elde edilecek verilerin sadece girişimci bireylerin ankette yer alan ifadelere verecekleri cevaplardan oluşacak olması.

4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırma verilerinin toplanmasında Ek 1’ de verilen anket formu katılımcılara uygulanmıştır. Verileri elde edebilmek adına oluşturulan anket formu üç bölümden meydana gelmektedir. Bu formun ilk bölümünde ankete katılım sağlayan bireylerin demografik özelliklerini belirleyebilmek adına ifadeler yer alırken, ikinci bölümde duygusal zekâyı ve alt boyutlarını, üçüncü yani son bölümdeyse girişimcilik eğilimini ölçmeyi amaçlayan ifadeler bulunmaktadır.

Anket formunun birinci bölümünde araştırmaya katılım sağlayan bireylerin demografik özelliklerini belirleyebilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formu; katılımcının cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği, mesleki tecrübesi, katılımcı girişimcinin kaç yıldır faaliyet gösterdiği, faaliyet alanı, faaliyette bulunduğu ana sektörü, desteklerden faydalanıp faydalanmadığı, faydalandı ise hangi destekten faydalandığını belirlemeye yönelik ifadeleri içermektedir.

Anket formunun ikinci bölümünde duygusal zekâ ile ilgili ifadeler bağlamında verileri elde edebilmek adına Wong ve Law (2002) tarafından geliştirilen, araştırmacıların geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yaptığı “Wong ve Law Duygusal Zekâ Ölçeği” kullanılmıştır (Wong ve Law, 2002). Ölçek temelini Mayer ve Salovey (1997)’in duygusal zekâ tanımından almaktadır. Ülkemizde ise; Sudak tarafından 2011 yılında yayınlanan “Kişilik Tipleri Duygusal Zekâ İş Tatmini Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinde kullanılmıştır. Wong ve Law (2002) ‘Duygusal Zekâ Ölçeği’ 4 boyuttan ve her boyutta 4 alt madde olmak üzere toplamda 16 ifadeden oluşmaktadır. Bu boyutlar

ilk olarak kendi duygularını değerlendirme boyutu (1. 2. 3. ve 4. ifadeler), daha sonra sırasıyla başkalarının duygularının değerlendirilmesi boyutu (5. 6. 7. ve 8. ifadeler), duyguları düzenleme boyutu (9. 10. 11. ve 12. ifadeler) ve son olarak da duyguları kullanma (13. 14. 15. ve 16. ifadeler) boyutlarıdır. Ölçek 5’li Likert tipinde bir yapıya sahiptir. Ölçekte yer alan ifadelere verilecek cevaplar 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir.

Anket formunun üçüncü bölümünde ise girişimcilik eğilimi ile ilgili verileri elde edebilmek adına Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen, araştırmacıların geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yaptığı “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi” adlı çalışmada geliştirilen ölçekten yararlanılmıştır. Ölçek ülkemizde ise Çakır tarafından 2015 yılında tamamlanan “The Moderating Role of Entrepreneurial Education, Gender, and Age on the Relationship Between Proactivity, Emotional Intelligence (Eq) And Entrepreneurial Orientation” başlıklı yüksek lisans tezinde kullanılmıştır. Ölçek tek boyuttan ve 36 ifadeden oluşmuştur. Ölçek 5’li Likert tipinde bir yapıya sahiptir. Ölçekte yer alan ifadelere verilecek cevaplar 1-Hiçbir Zaman, 2-Nadiren, 3-Bazen, 4-Sık Sık, 5-Çok Sık şeklinde belirlenmiştir.

4.8. Bulgular

Duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin analiz edilerek faktör yüklerinin belirlenebilmesi için gerçekleştirilen anket çalışmasında hem duygusal zekâ hem de girişimcilik eğilimi kavramlarını etkisi altına alan unsurları belirlemek amacıyla alan yazındaki çalışmalardan faydalanılmıştır. Bu kapsamda duygusal zekâ ile ilgili olarak 16 ifadeden oluşan 5’li likert tipi; girişimcilik eğilimi ile ilgili de 36 ifadeden meydana gelen yine 5’li likert tipindeki ölçekten faydalanılmıştır. Duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi ölçeklerinin alt boyutlarını tespit etmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Elde edilen verilerin faktör analizine tabi tutulmaya uygunluğunu tespit edebilmek için ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi yapılmıştır.

4.8.1. Demografik Bulgular

Araştırma doğrultusunda çalışmaya dâhil olan katılımcılardan elde edilen demografik bilgilere yönelik ifadeler frekans analizine tabi tutulmuştur. Frekans analizi neticesinde ortaya çıkan veriler aşağıdadır. Tablo 8, demografik değişkenleri içeren frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir.

Tablo-8: Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Demografik Özellikler	Frekans	%
<u>Cinsiyetiniz</u>		
Erkek	181	66,5
Kadın	91	33,5
<u>Yaşınız</u>		
18-24 yaş arası	21	7,7
25-34 yaş arası	106	39,0
35-44 yaş arası	112	41,2
45-54 yaş arası	28	10,3
55 yaş ve üzeri	5	1,8
<u>Eğitim Durumunuz</u>		
İlköğretim	47	17,3
Lise/Orta Öğretim	111	40,8
Ön Lisans	46	16,9
Lisans	50	18,4
Yüksek Lisans	17	6,3
Doktora	1	0,4
<u>Mesleğiniz</u>		
Esnaf	204	75,0
Sanatkar	9	3,3
Sanayici	59	21,7
<u>Mesleki Tecrübeniz</u>		
0-1 yıl arası	1	0,4
2-5 yıl arası	76	27,9
6-10 yıl arası	138	50,7
11-19 yıl arası	29	10,7
20 yıl ve üzeri	28	10,3
<u>İşletmenizin Kaç Yıldır Faaliyet Göstermektedir</u>		
0-1 yıl arası	10	3,7
2-5 yıl arası	182	66,9
6-10 yıl arası	78	28,7
11-19 yıl arası	2	0,7
<u>İşletmenizin Faaliyet Alanı</u>		
Hizmet Sektörü	183	67,3
İmalat Sektörü	89	32,7
<u>İşletmenizin Türü</u>		
Basit Usule Tabi Şahıs İşletmesi	27	9,9
Gelir Vergisine Tabi Şahıs İşletmesi	187	68,8
Limited Şirket	57	21,0
Anonim Şirket	1	0,4
<u>İşletmenizin Faaliyette Bulunduğu Ana Sektör</u>		
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	12	4,4
İmalat	79	29,0
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	1	0,4
İnşaat	3	1,1
Toptan Ve Perakende Ticaret	28	10,3
Ulaştırma Ve Depolama	9	3,3
Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	41	15,1
Bilgi Ve İletişim	14	5,1
Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	8	2,9
Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	21	7,7
İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri	14	5,1
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme Ve Spor	12	4,4
Diğer Hizmet Faaliyetleri	30	11,0

<u>KOSGEB Desteklerinden Faydalandınız mı?</u>		
Evet	272	100,0
<u>KOSGEB'in Hangi Desteğinden/Desteklerinden faydalandınız?</u>		
Girişimcilik Destek Programı (2010 – 2018)	230	84,6
Girişimciliği Geliştirme Destek Programı (2019)	42	15,4
<u>TOPLAM</u>	272	100

Araştırma kapsamında örneklemelerden elde edilen demografik özellikler tanımlandığında; araştırmaya katılan bireylerin %66,5' ini erkeklerin (181 kişi); %33,5' ini kadınların (91 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların %7,7' sini 18-24 yaş arası (21 kişi); %39' unu 25-34 yaş arası (106 kişi); %41,2' sini 35-44 yaş arası (112 kişi); %10,3' ünü 45-54 yaş arası (28 kişi); %1,8' ini 55 yaş ve üzeri (5 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumu düzeyleri ele alındığında ise %17,3' ünü ilköğretim (47 kişi); %40,8' ini Lise/Orta Öğretim (111 kişi); %16,9' unu ön lisans (46 kişi); %18,4' ünü lisans (50 kişi); %6,3' ünü yüksek lisans (17 kişi); %0,4' ünü doktora (1 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların meslekleri irdelendiğinde %75' ini esnaf (204 kişi); %3,3' ünü sanatkâr (9 kişi); %21,7' sini sanayici (59 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların mesleki tecrübeleri incelendiğinde % 0,4' ünü 0-1 yıl arası (1 kişi); %27,9' unu 2-5 yıl arası (76 kişi); %50,7' sini 6-10 yıl arası (138 kişi); %10,7' sini 11-19 yıl arası (29 kişi); %10,3' ünü 20 yıl ve üzeri (28 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılım sağlayanların işletmelerinin kaç yıldır faaliyet gösterdikleri ifadeye verdikleri cevaplarına göre katılımcıların % 3,7' sini 0-1 yıl arası (10 kişi); %66,9' unu 2-5 yıl arası (182 kişi); %28,7' sini 6-10 yıl arası (78 kişi); %0,7' sini 11-19 yıl arası (2 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların işletmelerinin faaliyet alanları ele alındığında %67,3' ünü hizmet sektörü (183 kişi); %32,7' sini imalat sektörü (89 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların işletmelerinin türünün %9,9'unu basit usule tabi şahıs işletmesi (27 kişi); %68,8'ini Gelir Vergisine Tabi Şahıs İşletmesi (187 kişi); %21' ini Limited Şirket (57 kişi); %0,4' ünü Anonim Şirket (1 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların işletmelerinin faaliyette bulunduğu ana sektörlerine göre %4,4' ünü Madencilik ve Taş Ocakçılığı (12 kişi); %29' unu İmalat (79 kişi); %0,4' ünü Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri (1 kişi); %1,1' ini inşaat (3 kişi); %10,3' ünü Toptan ve Perakende Ticaret (28 kişi); %3,3' ünü Ulaştırma ve Depolama (9 kişi); %15,1' ini Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri (41 kişi); %5,1' ini Bilgi ve İletişim (14 kişi); %2,9' unu Finans ve Sigorta Faaliyetleri (8 kişi); %7,7' sini Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler (21 kişi); %5,1' ini İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri (14 kişi); %4,4' ünü Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor (12 kişi); %11' ini Diğer Hizmet Faaliyetleri (30 kişi) oluşturduğu görülmektedir.

Katılımcıların tamamı (272 kişi) desteklerden faydalandınız mı ifadesine evet cevabını vermiştir.

Katılımcıların "KOSGEB'in Hangi Desteğinden/Desteklerinden faydalandınız?" ifadesine %84,6' sı Girişimcilik Destek Programı (2010 – 2018) (230 kişi); %15,4' ü Girişimciliği Geliştirme Destek Programı (2019) (42 kişi) cevabını vermişlerdir.

4.8.2. Duygusal Zekâ Kavramına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizleri

Duygusal zekâ ölçeğinin faktör yüklerini hesaplayabilmek adına "Açıklayıcı Faktör Analizi" gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi değerleri incelendiğinde, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri Duygusal Zekâ Ölçeği için genel olarak 0,938 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 sonucu elde edilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ölçeğin yapısının dört boyutlu hali doğrulanmıştır. Duygusal Zekâ Ölçeğinin alt boyutları bağlamında gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizlerine göre ise Kendi Duygularını Değerlendirme (DZ.KDD) boyutunda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri 0,835 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 sonucuna ulaşılmıştır.

Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi (DZ.BDD) boyutunda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri 0,850 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 sonucuna ulaşılmıştır. Duyguları Düzenleme (DZ.DD) boyutunda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri 0,835 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 sonucuna ulaşılmıştır. Duyguları Kullanma (DZ.DK) boyutunda KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri 0,804 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 sonucuna ulaşılmıştır. KMO değerinin 0,60 dan yüksek bir değere sahip olması ve Bartlett değerinin 0.05 den küçük bir değere sahip olması sonucunda açıklayıcı faktör analizinde uygunluk saptanmıştır (Özdemir, 2010). Kendi Duygularını Değerlendirme (DZ.KDD) faktörü toplam varyansın %82,740'ını; Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi (DZ.BDD) faktörü toplam varyansın %81,405'ini; Duyguları Düzenleme (DZ.DD) faktörü toplam varyansın %79,334'ünü; Duyguları Kullanma (DZ.DK) faktörü toplam varyansın %78,400'ünü açıklamaktadır. Direct Oblimin yöntemiyle döndürülen matrise Tablo 13. e göre, kendi duygularını değerlendirme faktöründe 1, 2, 3, 4 numaralı; başkalarının duygularının değerlendirilmesi faktöründe 5, 6, 7, 8 numaralı; duyguları düzenleme faktöründe 9, 10, 11, 12 numaralı; duyguları kullanma faktöründe 13, 14, 15, 16 numaralı ifadeler bulunmaktadır. Mevzubahis dört faktör varyansın toplamının %73,24'üne açıklık getirmektedir.

Duygusal zekâ ile ilgili güvenilirlik düzeyini belirleyebilmek adına katılımcılardan elde edilen verilere göre duygusal zekâ ölçeğinin güvenilirlik değerlerini ele aldığımızda; Duygusal Zekâ Ölçeği için genel olarak $\alpha=0,938$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutları olan kendi duygularını değerlendirme boyutu (DZ.KDD) ölçek güvenilirlik değeri $\alpha=,930$; başkalarının duygularının değerlendirilmesi boyutu (DZ.BDD) ölçek güvenilirlik değeri $\alpha=,924$; duyguları düzenleme boyutu (DZ.DD) ölçek güvenilirlik değeri $\alpha=,913$; duyguları kullanma (DZ.DK) ölçek güvenilirlik değeri $\alpha=,908$ olarak ortaya çıkmaktadır.

Gerçekleştirilen analizler neticesinde duygusal zekâ ölçeğinin boyutları kapsamında Cronbach Alpha katsayısı değerleri $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında yer aldığından dolayı ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek olarak hesaplanmıştır.

Tablo 9 da duygusal zekâ ölçeğinde bulunan ifadeler ve ifadelere ait faktör yükleri verilmiştir.

Tablo-9: Duygusal Zekâ Ölçeğinde Yer Alan İfadeler ve İlgili Faktör Yükleri

Faktör 1: Kendi Duygularını Değerlendirme (DZ.KDD) (Açıklanan Varyans: 82,740; Cronbach's Alpha: ,930)	Faktör Yükleri
DZ.KDD.1 (Hissettiğim duyguların sebebinin farkındayım.)	,863
DZ.KDD.2 (Duygularımı anlama konusunda iyiyim.)	,851
DZ.KDD.3 (Gerçekten ne hissettiğimi anlarım.)	,859
DZ.KDD.4 (Mutlu muyum, değil miyim daima anlarım.)	,894
Faktör 2: Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi (DZ.BDD) (Açıklanan Varyans: 81,405; Cronbach's Alpha: ,924)	
DZ.BDD.1 (Arkadaşımın duygularını onların davranışlarından anlarım.)	,805
DZ.BDD.2 (Bşkalarının duyguları konusunda iyi bir gözlemciyim.)	,867
DZ.BDD.3 (Bşkalarının duyguları ve hislerine karşı duyarlıyım.)	,883
DZ.BDD.4 (Etrafımdaki insanların duygularını anlama konusunda iyiyim.)	,779
Faktör 3: Duyguları Düzenleme (DZ.DD) (Açıklanan Varyans: 79,334; Cronbach's Alpha: ,913)	
DZ.DD.1 (Daima, kendi amaçlarımı belirlerim ve onlara ulaşmak için en iyisini yapmaya çalışırım.)	,859
DZ.DD.2 (Kendime daima yetenekli bir kişi olduğumu söylerim.)	,874
DZ.DD.3 (Kendini motive edebilen bir kişiyim.)	,847
DZ.DD.4 (En iyisini yapmak için kendimi daima cesaretlendiririm.)	,831
Faktör 4: Duyguları Kullanma (DZ.DK) (Açıklanan Varyans: 78,400; Cronbach's Alpha: ,908)	
DZ.DK.1 (Öfkemi kontrol edebilirim ve zorlukları rasyonel bir şekilde ele alırım.)	,872
DZ.DK.2 (Duygularımı kontrol etme konusunda oldukça yetenekliyim.)	,846
DZ.DK.3 (Çok kızgın olduğum zamanlarda, her zaman çabucak sakinleşirim.)	,821
DZ.DK.4 (Duygularımı kontrolde iyiyim.)	,808
Duygusal Zekâ KMO Değeri: ,938; Bartlett Test Değeri: ,000 Genel Varyans: 73,244	
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi; Döndürme Yöntemi: Direct Oblimin Döndürmesi	

4.8.3. Girişimcilik Eğilimi Kavramına İlişkin Faktör ve Güvenilirlik Analizleri

Girişimcilik eğilimi ölçeğinde yer alan faktör yüklerini hesaplayabilmek adına “Açıklayıcı Faktör Analizi” gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen açıklayıcı faktör analizi değerlerine bakıldığında; Girişimcilik Eğilimi Ölçeği için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem yeterlilik değeri 0,899 ve Bartlett Testi Önem değeri 0,000 olarak hesaplanmıştır. KMO değerinin 0,60 dan yüksek bir değere sahip olması ve Bartlett değerinin 0.05 den küçük bir değere sahip olması sonucunda açıklayıcı faktör analizinde uygunluk saptanmıştır (Özdemir, 2010). Gerçekleştirilen analiz sonucunda ölçeğin tek boyutlu yapıya sahip olduğu doğrulanmıştır. Bu boyut varyansın toplamının %72,97'sine açıklama getirmektedir.

Tablo-10: Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinde Yer Alan İfadeler ve İlgili Faktör Yükleri

Faktör 1: Girişimcilik Eğilimi (GE) (Açıklanan Varyans: 72,974; Cronbach's Alpha: ,934)		Faktör Yükleri
GE1	(İşimde geçmiş performansımın daha iyi olabilmek için daha çok çaba harcamaya çalışırım.)	0,850
GE2	(Görevimin son derece zor olduğu zamanlarda elimden gelenin en iyisini yaparım.)	0,791
GE3	(İstediğim şeyi elde ettiğim zaman bunun sebebini genellikle kendi yeteneklerim olduğu düşünürüm.)	0,821
GE4	(İşlerimde kendi kararlarım etkilidir.)	0,701
GE5	(Kendi işimi kurabilirim.)	0,739
GE6	(İşten zorunlu olarak ayrılırsam işle ilgili kendime seçenekler oluşturabilirim.)	0,674
GE7	(Zor durumlarda seçenekler oluşturabilirim.)	0,702
GE8	(Farklı insanlarla dostluklar kurabilirim.)	0,571
GE9	(Denemediklerimi denemekten çekinmem.)	0,717
GE10	(Kendimde farklı işler yapabilecek enerjiyi hissedirim.)	0,792
GE11	(Arkadaşlarıma değişik iş projelerden söz ederim.)	0,680
GE12	(Yeteneklerimi uygulayabilecek alanlar oluştururum.)	0,624
GE13	(Arkadaşlarımdan gelen bazı projelere katılmaktan çekinmem)	0,665
GE14	(Hayatımı dış etkenlere bırakmam)	0,667
GE15	(Kararlarımla hayatımı şekillendirebileceğimi düşünüyorum.)	0,692
GE16	(Risk almaktan çekinmem)	0,809
GE17	(Geleceği görerek ona dönük hazırlıklar yapabiliyorum.)	0,623
GE18	(Yeni bir şeyleri denememe imkân veren projeler üzerinde çalışmayı severim.)	0,715
GE19	(Eski fikirlere ve uygulamalara meydan okumayı ve daha iyilerini araştırmayı severim.)	0,729
GE20	(Yeni bir perspektiften bakmama imkân sağlayan proje ve işlerle uğraşırım.)	0,697
GE21	(Geçmişte başkaları tarafından kullanılmamış yeni yöntemlerle çalışmayı denerim.)	0,851
GE22	(Yeterli çabayla, her türlü sorunu ortadan kaldırebiliriz.)	0,872
GE23	(Yaptığım planları yürütebileceğimden çoğunlukla eminimdir.)	0,775
GE24	(Yeni bir durum ve uygulamaya adapte olmakta sorun yaşamam.)	0,656
GE25	(Üzerinde çalıştığım bir konuda hata yapmaktan çekinmem.)	0,689
GE26	(Her işin bir riski vardır. İşimde her türlü riski göze alabilirim.)	0,767
GE27	(Başarıyı sağlayacak uygun yöntem ve tekniklerin arayışı içerisindeyimdir.)	0,685
GE28	(Karşıma çıkan fırsatları değerlendirebilirim.)	0,650
GE29	(Elimdeki kaynakları bir araya getirerek verimliliğe dönüştürebilirim.)	0,841
GE30	(İşimde ve çalışmalarımın ortaya çıkan değişimlere açıgımdır.)	0,812
GE31	(İşimi severek ve azimle yaparım.)	0,693
GE32	(İşimde yaratıcılık yönüm güçlüdür.)	0,695
GE33	(İşimi gerçekleştirirken, herhangi bir ekip ya da kişiyle çalışabilirim.)	0,721
GE34	(Bir işte ya da uygulamada liderliği ele almaktan çekinmem.)	0,788
GE35	(İş konusunda gelecekle ilgili etkili kararlar alabilirim.)	0,712
GE36	(Farklı işlere yönelik motivasyonum ve eğilimlerim güçlüdür.)	0,804
Duygusal Zekâ KMO Değeri: ,899; Bartlett Test Değeri: ,000 Genel Varyans: 72,974		
Çıkarım Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi; Döndürme Yöntemi: Direct Oblimin Döndürmesi		

Girişimcilik eğilimi ile ilgili güvenilirlik düzeyini belirleyebilmek adına katılımcılardan elde edilen verilere göre girişimcilik eğilimi ölçeğinin güvenilirlik analizi değerini ele aldığımızda ise $\alpha=0,934$ olarak hesaplanmıştır. Yapılan analizler neticesinde girişimcilik eğilimi ölçeğinin boyutları kapsamında Cronbach Alpha katsayısı değeri $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında yer aldığından ölçek yüksek derecede güvenilirliğe sahip bir ölçek olarak hesaplanmıştır. Tablo 10 da girişimcilik eğilimi ölçeğinde yer alan ifadeler ve ilgili faktör yükleri verilmiştir.

Bu bölümde, değerlendirilmeye alınan 272 anketin, SPSS 22.0 veri analizi programı aracılığıyla gerçekleştirilen analizleri sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulguların değerlendirilmesine yer verilmektedir. Faktör analizi neticesinde tespit edilen ve güvenilirlikleri teste tabi tutulan faktör değişkenlerinin bu süreçten sonraki yapılacak olan testlerde kullanılabilir olması ihtimalinden dolayı bu değişkenlerin dağılımının normallik gösterip göstermediği araştırılmıştır.

SPSS 22.0 programı aracılığıyla verilerin analizi gerçekleştirilmeden önce programa kodlaması yapılan veriler bağlamında kayıp veri, hatalı veri olup olmadığını görebilmek adına veri temizliği ve kontrolü gerçekleştirilerek hatalı giriş yapılan veriler düzeltilmiştir. Bu veri temizliği sonrasında kayıp veri ve hatalı giriş yapılan herhangi bir veri olmadığı gözlemlendikten sonra verilerin standart sapma değerleri “Compute Variable” yöntemi ile hesaplanmıştır. Buradaki amaç ,00 değerine sahip olan herhangi bir anket (veri seti) olup olmadığı kontrol edilmesidir. Buradan hareketle standart sapması ,00 olan verilerin analizlerden çıkarılması ve daha nicel bir hesaplama yapılmak istenilmiştir. Fakat verilerden standart sapması ,00 olan herhangi bir veri seti olmadığı için elde edilen 272 anketin tamamı da analize dahil edilmiştir. Analizler öncesi verilerin dağılımlarının normalliklerine bakılmıştır. Buradaki amaç parametrik olan ya da parametrik olmayan testlerden hangilerinin uygulamaya dâhil edilmesi gerektiğini tespit edebilmektir. Normallik testi öncesi dört boyutlu bir yapıya sahip olduğu için Duygusal Zekâ ölçeği alt boyutları bağlamında ilgili ifadeler doğrultusunda ortalama değerleri alınmış yine aynı şekilde Girişimcilik Eğilimi ölçeğinin de tek boyutlu yapısına verilen değerlerin ortalaması alınmış ve sonrasında normallik testi yapılmıştır. Aşağıda, her bir

faktörün normallik testi sonuçları tablo şeklinde gösterilmektedir. Normallik testi sonrası elde edilen istatistiksel verilere göre ölçeklerin (alt boyutlarıyla beraber) değerlerinin +1.5 ile -1.5 aralığında bulunduğu tespit edildiği için verilerin dağılımının normal olduğu görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2013). Dağılımın normal olduğunun tespiti sonrası parametrik testlerin yapılması kararlaştırılmıştır.

Tablo-11: Normallik Testi (Skewness ve Kurtosis Değerleri)

	Boyutlar	Skewness ve Kurtosis Değerleri
Duygusal Zekâ Ölçeği	Kendi Duygularını Değerlendirme (DZ.KDD)	Skewness -1,289 Kurtosis 1,051
	Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi (DZ.BDD)	Skewness -1,177 Kurtosis ,734
	Duyguları Düzenleme (DZ.DD)	Skewness -1,180 Kurtosis 1,011
	Duyguları Kullanma (DZ.DK)	Skewness -1,206 Kurtosis ,857
Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	Girişimcilik Eğilimi (GE)	Skewness -,121 Kurtosis ,654

Tablo-12: Normallik Testi (Shapiro-Wilk Değerleri)

	Kolmogorov-Smirnov (a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Kendi Duygularını Değerlendirme (DZ.KDD)	,175	272	,000	,853	272	,000
Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi (DZ.BDD)	,157	272	,000	,859	272	,000
Duyguları Düzenleme (DZ.DD)	,159	272	,000	,882	272	,000
Duyguları Kullanma (DZ.DK)	,186	272	,000	,867	272	,000
Girişimcilik Eğilimi (GE)	,060	272	,000	,989	272	,005

4.8.4. Duygusal Zekâ Algularının Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Regresyon analizi, değişken unsurlar arasındaki neden-sonuç ilişkisini tespit etmeye olanak sağlayan bir yöntemdir. Bu analizde, duygusal zekâ algısının boyutlarının girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu

amaç doğrultusunda, girişimcilik eğilimi bağımlı değişken, duygusal zekâ ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır.

Çoklu regresyonun ikili regresyondan farklı bağımlı değişken üzerinde birden fazla bağımsız değişkenin toplu olarak etkisinin araştırılmasıdır (Gürbüz ve Şahin, 2017, s. 275). Bu çalışmada, duygusal zekâ algısının girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi açıklanmak istenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, girişimcilik eğiliminin bağımlı, duygusal zekânın ve alt boyutlarının bağımsız değişken olduğu çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir.

4.8.4.1. Duygusal Zekâ Algılarının Girişimcilik Eğilimine Etkisi

Model özeti tablosunda R^2 sütununda yer alan değerlerden bağımsız değişken olarak “duygusal zekâ” bağımlı değişken olarak “girişimcilik eğilimi” değişkenine ait varyansın yaklaşık % 29,0 oranında açıklama getirdiği, diğer bir tabirle girişimcilik eğilimi değişkeninin % 29,0 oranında duygusal zekâ algısına bağlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Model Özeti (a,b)

Model	R	R^2	Düzeltilmiş Kareler Toplamı	Tahmini Standart Hata
1	,538(a)	,290	,287	,31788

a. Bağımsız Değişkenler: Duygusal Zekâ

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan ANOVA tablosunun Sig. sütununda yer alan değer ise mevzubahis değişkenler arasında yer alan ilişkinin $p=0,00 < 0,05$ seviyesinde istatistiki açıdan anlam içerdiği görülmektedir. Tablodaki ilişki denklem ile gösterilecek olur ise;

$F(1,270) = 110,136 (p < 0,05)$ denklemi oluşturulabilir.

ANOVA (a,b)

Model		Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
1	Regression	11,129	1	11,129	110,136	,000 ^b
	Residual	27,283	270	0,101		
	Total	38,412	271			

a. Bağımsız Değişkenler: Duygusal Zekâ

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan Katsayı tablosundaysa regresyon denklemi için kullanılmış olan regresyon katsayıları ve bunların anlamlılık seviyeleri gösterilmektedir. Bu modelde girişimcilik eğilimi ve duygusal zekâ arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmaktadır.

Girişimcilik Eğilimine ilişkin regresyon modelinin alabileceği değerler aşağıda yer alan formül ile gösterilmektedir:

$$\text{Girişimcilik Eğilimi} = 3,025 + 0,207 \text{ Duygusal Zekâ}$$

Katsayılar (a)

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	3,025	,078		38,580	,000
	Duygusal Zekâ	,0207	,020	,538	10,495	,000

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Tablodaki katsayılar göz önüne alındığında, girişimcilik eğilimi üzerinde duygusal zekânın pozitif yönde etki içerdiği görülmektedir. Bu durumda H_1 hipotezi kabul edilmiştir ($\beta=0,538$; $p<0,05$).

4.8.4.2. Kendi Duygularını Değerlendirme Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi

Model Özeti (a,b)

Model	R	R ²	Düzeltilmiş Kareler Toplamı	Tahmini Standart Hata
1	,494(a)	,245	,242	,32784

a. Bağımsız Değişkenler: Kendi Duygularını Değerlendirme

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Model özeti tablosunda R² sütunundaki değerlerden bağımsız değişken olarak “duygusal zekâ alt boyutlarından kendi duygularını değerlendirme” bağımlı değişken olarak da “girişimcilik eğilimi” değişkenine ait varyansın yaklaşık % 24,5 i oranında açıklama getirdiği, diğer bir ifade ile girişimcilik eğilimi değişkeninin % 24,5 oranında duygusal zekâ alt boyutlarından kendi duygularını değerlendirme algısına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Aşağıda yer alan ANOVA tablosunun Sig. sütununda bulunan değer ise mevzubahis değişkenler arasında yer alan ilişkinin $p=0,00 < 0,05$ seviyesinde istatistiki açıdan anlam içerdiğini göstermektedir. Tabloda yer alan ilişki denklem ile gösterilecek olur ise;

$F(1,270) = 87,392$ ($p < 0,05$) denklemi kurulabilir.

ANOVA (a,b)

Model	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.	
1	Regression	9,393	1	9,393	87,392	,000 ^b
	Residual	29,020	270	0,107		
	Total	38,412	271			

a. Bağımsız Değişkenler: Kendi Duygularını Değerlendirme

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Girişimcilik eğilimine ilişkin regresyon modelinin alabileceği değerler aşağıdaki formül ile gösterilmektedir:

$$\text{Girişimcilik Eğilimi} = 3,122 + 0,181 \text{ Kendi Duygularını Değerlendirme}$$

Katsayılar (a)

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	3,122	,078		40,268	,000
	Kendi Duygularını Değerlendirme	,0181	,019	,494	9,348	,000

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Yukarıda yer alan katsayı tablosu regresyon denklemi için kullanılmış olan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Bu modelde girişimcilik eğilimiyle duygusal zekânın alt boyutlarından olan kendi duygularını değerlendirme boyutu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmaktadır.

Tablodaki katsayılar göz önüne alındığında, girişimcilik eğilimi üzerinde duygusal zekânın alt boyutu olan kendi duygularını değerlendirme boyutunun pozitif yönde etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda H_{1a} hipotezi kabul edilmiştir ($\beta = 0,494$; $p < 0,05$).

4.8.4.3. Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi

Model özeti tablosunda R^2 sütunundaki değerlerden bağımsız değişken olarak “duygusal zekâ alt boyutlarından başkalarının duygularının değerlendirilmesi” bağımlı değişken olarak ta “girişimcilik eğilimi” değişkenine ait varyansın yaklaşık % 23,1 oranında açıklama ortaya koyduğu, diğer bir anlatım ile girişimcilik eğilimi değişkeninin % 23,1 oranında duygusal zekâ alt boyutlarından başkalarının duygularının değerlendirilmesi algısına bağlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Model Özeti (a,b)

Model	R	R ²	Düzeltilmiş Kareler Toplamı	Tahmini Standart Hata
1	,481(a)	,231	,228	,33075

a. Bağımsız Değişkenler: Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

ANOVA (a,b)

Model	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.	
1	Regression	8,876	1	8,876	81,142	,000 ^b
	Residual	29,536	270	0,109		
	Total	38,412	271			

a. Bağımsız Değişkenler: Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Yukarıda yer alan ANOVA tablosunun Sig. sütununda bulunan değer ise söz konusu değişkenler arasında yer alan ilişkinin $p=0,00 < 0,05$ seviyesinde istatistiki açıdan anlam içerdiği görülmüştür. Tablodaki ilişki denklem ile gösterilecek olur ise;

$F(1,270) = 81,142$ ($p < 0,05$) denklemi oluşturulabilir.

Aşağıda yer alan katsayı tablosu ise regresyon denklemi için kullanılmış olan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Bu modelde girişimcilik eğilimi ve duygusal zekânın başkalarının duygularının değerlendirilmesi alt boyutu arasında yer alan ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmaktadır.

Girişimcilik Eğilimine ilişkin regresyon modelinin alabileceği değerler aşağıdaki formül ile gösterilmektedir:

Girişimcilik Eğilimi = 3,161 + 0,170 Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi

Katsayılar (a)

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	3,161	,076		41,553	,000
	Başkalarının Duygularının Değerlendirilmesi	,0170	,019	,481	9,008	,000

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Tablodaki katsayılar göz önüne alındığında, girişimcilik eğilimi üzerinde duygusal zekânın alt boyutu olan başkalarının duygularının değerlendirilmesi boyutunun pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda H_{1b} hipotezi kabul edilmiştir ($\beta=0,481$; $p<0,05$).

4.8.4.4. Duygularını Düzenleme Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi

Model özeti tablosunda R^2 sütunundaki değerlerden bağımsız değişken olarak “duygusal zekâ alt boyutlarından duygularını düzenleme” bağımlı değişken olarak ta “girişimcilik eğilimi” değişkenine ait varyansın yaklaşık % 27,4 oranında açıkladığı, diğer bir anlatım ile girişimcilik eğilimi değişkeninin % 27,4 oranında duygusal zekâ alt boyutlarından duygularını düzenleme algısına bağlı olduğu görülmektedir.

Model Özeti (a,b)

Model	R	R^2	Düzeltilmiş Kareler Toplamı	Tahmini Standart Hata
1	,524(a)	,274	,272	,32127

a. Bağımsız Değişkenler: Duygularını Düzenleme

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan ANOVA tablosunun Sig. sütununda bulunan değer ise söz konusu değişkenler arasında yer alan ilişkinin $p=0,00 < 0,05$ seviyesinde istatistikî

açıdan anlam içerdiğini göstermektedir. Tabloda yer alan ilişki denklem ile gösterilecek olur ise;

$$F(1,270) = 102,155 (p < 0,05) \text{ denklemi kurulabilir.}$$

ANOVA (a,b)

Model	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.	
1	Regression	10,544	1	10,544	102,155	,000 ^b
	Residual	27,868	270	0,103		
	Total	38,412	271			

a. Bağımsız Değişkenler: Duyularını Düzenleme

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan katsayı tablosu ise regresyon denklemi için kullanılan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Bu modelde girişimcilik eğilimi ve duygularını düzenleme alt boyutu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur.

Girişimcilik Eğilimine ilişkin regresyon modelinin alabileceği değerler aşağıda yer alan formül ile gösterilmektedir:

$$\text{Girişimcilik Eğilimi} = 3,050 + 0,202 \text{ Duyularını Düzenleme}$$

Katsayılar (a)

Model	Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.	
	B	Std. Hata	Beta			
1	(Sabit)	3,050	,079		38,683	,000
	Duyularını Düzenleme	,0202	,020	,524	10,107	,000

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Tablodaki katsayılar göz önüne alındığında, girişimcilik eğilimi üzerinde duygusal zekânın alt boyutu olan duygularını düzenleme boyutunun pozitif yönde etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda H_{1c} hipotezi kabul edilmiştir ($\beta=0,524$; $p<0,05$).

4.8.4.5. Duygularını Kullanma Boyutu ile Girişimcilik Eğilimi Arasındaki Regresyon Analizi

Model özeti tablosunda R^2 sütunundaki değerlerden bağımsız değişken olarak “duygusal zekâ alt boyutlarından duygularını kullanma” bağımlı değişken olarak da “girişimcilik eğilimi” değişkenine ait varyansın yaklaşık % 30,8 oranında açıkladığı, diğer bir anlatım ile girişimcilik eğilimi değişkeninin % 30,8 oranında duygusal zekâ alt boyutlarından duygularını kullanma algısına bağlı olduğu görülmektedir.

Model Özeti (a,b)

Model	R	R^2	Düzeltilmiş Kareler Toplamı	Tahmini Standart Hata
1	,555(a)	,308	,306	,31372

a. Bağımsız Değişkenler: Duygularını Kullanma

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan ANOVA tablosunun Sig. sütununda yer alan değer ise söz konusu değişkenler arasında bulunan ilişkinin $p=0,00 < 0,05$ seviyesinde istatistiki açıdan anlam içerdiğini göstermektedir. Tabloda yer alan ilişki denklem ile gösterilecek olur ise;

$F(1,270) = 120,286$ ($p < 0,05$) denklemi oluşturulabilir.

ANOVA (a,b)

Model	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.	
1	Regression	11,839	1	11,839	120,286	,000 ^b
	Residual	26,574	270	0,098		
	Total	38,412	271			

a. Bağımsız Değişkenler: Duygularını Kullanma

b. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Aşağıda yer alan katsayı tablosu ise regresyon denklemi için kullanılmış olan regresyon katsayılarını ve bunların anlamlılık seviyelerini göstermektedir. Bu modelde girişimcilik eğilimi ve duygularını kullanma alt boyutu arasındaki ilişki $p < 0,05$ düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur.

Girişimcilik Eğilimine ilişkin regresyon modelinin alabileceği değerler aşağıdaki formül ile gösterilmektedir:

$$\text{Girişimcilik Eğilimi} = 3,051 + 0,201 \text{ Duygularını Kullanma}$$

Katsayılar (a)

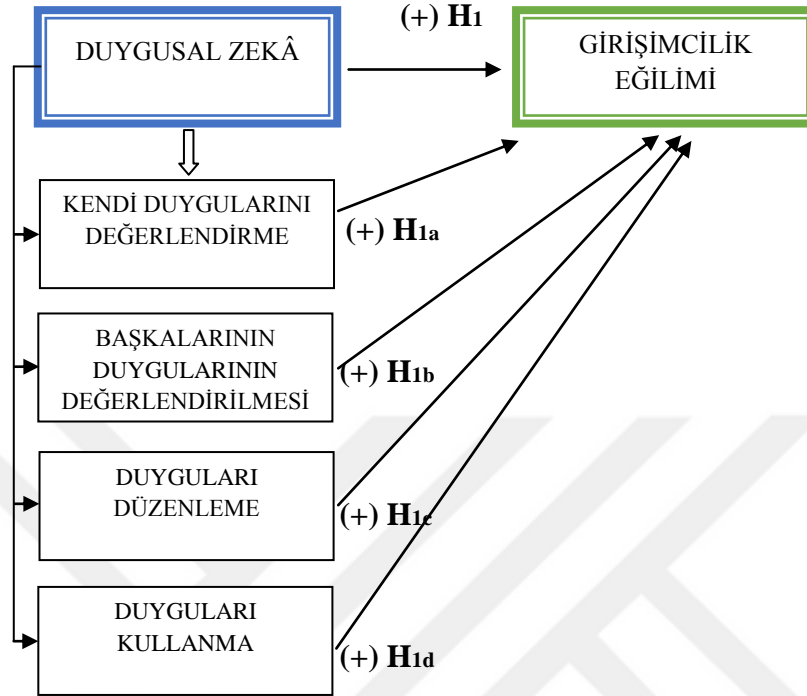
Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Hata	Beta		
1	(Sabit)	3,051	,073		41,838	,000
	Duygularını Kullanma	,0201	,018	,555	10,967	,000

a. Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi.

Tablodaki katsayılar göz önüne alındığında, girişimcilik eğilimi üzerinde duygusal zekânın alt boyutu olan duygularını kullanma boyutunun pozitif yönde etkisi olduğu görülmektedir. Bu durumda **H_{1a}** hipotezi kabul edilmiştir ($\beta=0,555$; $p < 0,05$).

Yukarıda yapılan regresyon analizleri sonucunda girişimcilik eğilimi değişkeninin duygusal zekâ ve alt boyutlarına yönelik değişkenler arasındaki ilişkiler anlamlı ve pozitif yönlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal zekânın alt boyutlarından “duygularını kullanma” alt boyutu “girişimcilik eğilimi” üzerinde en etkili boyut olarak tespit edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

Şekil-8: Regresyon Analizi Sonucunda Değişkenler Arasındaki İlişkiler

(+): pozitif ilişki (-): negatif ilişki (?): anlamlı ilişki yok

4.9. Hipotezlerin Test Edilmesi

Çalışmanın bu bölümünde çalışma doğrultusunda oluşturulmuş olan hipotezlere, hipotezlerin test edilmesi noktasında kullanılmış olan analiz yöntemlerine ve hipotezlerin sonuçlarına Tablo 13. yardımıyla açıklama getirilmiştir. Tüm hipotezlerin kabul edildiği görülmektedir.

Tablo-13: Hipotezlerin Test Edilmesi

HİPOTEZ	Kullanılan Analiz Yöntemi	SONUÇ
H1: KOSGEB Desteği Alan Bireylerin Duygusal Zekâ Algılarının girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.	Çoklu Regresyon Analizi	KABUL
H1a: KOSGEB Desteği Alan Bireylerin kendi duygularını değerlendirmelerinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.	Çoklu Regresyon Analizi	KABUL
H1b: KOSGEB Desteği Alan Bireylerin başkalarının duygularının değerlendirilmesinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.	Çoklu Regresyon Analizi	KABUL
H1c: KOSGEB Desteği Alan Bireylerin duygularını düzenlemesinin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.	Çoklu Regresyon Analizi	KABUL
H1d: KOSGEB Desteği Alan Bireylerin duygularını kullanmalarının girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı pozitif yönde etkisi vardır.	Çoklu Regresyon Analizi	KABUL

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumların ve bu doğrultuda ülkelerin ekonomik olarak gelişebilmesi ve değişebilmesi için girişimci bireyler her daim etkin ögeler olmuşlardır. Girişimcilerin etkinliklerini ortaya koyan en önemli unsurlardan biri de, kaynakları etkili ve verimli bir biçimde kullanabilmeleri ve kaynak israfına neden olmadan maliyet verimliliğini de gözeterek girişimci faaliyetlerde bulunabilmeleridir. Gelecek hakkında öngörüsü bulunan, süreç değerlendirmesi yapabilen, risk alabilen, seçici davranabilen ve ivedilikle kararlar alıp uygulama yeteneğini sergileyebilen, değişime ve gelişime kapalı olmayan bireylerin toplum içerisindeki sayıları arttıkça ülkesel ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi daha hızlı olacaktır. Bu tür girişimci bireylerin ortaya çıkması için de girişimcilik ile ilgili politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda ekonomilerin hızla değiştiği ve geliştiği süreçte bu değişim ve gelişimi tetikleyen en önemli unsurlardan biri girişimciliğidir. Girişimciliğin desteklendiği, girişimci bireylerin iş yeri açma fikirlerini gerçekleştirmede ve yeni atılımlarda bulunmalarında onlara yol gösterici ve destekçi politikalar uygulanan ve stratejilerini bu minvalde ortaya koyan ve en önemlisi uygulayan ülkelerde kalkınma daha etkin bir süreçte gerçekleşebilmektedir. Bu sürecin etkinliği ekonomik kalkınmanın ön koşul olduğu politikaların uygulanabilirliği hususunda girişimciliğe verilen desteklerin artırılması gerekliliğini de ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir ifadeyle başarılı girişimcilik politikalarının uygulanması, ülke ekonomilerinin güç kazanmasında ve sağlam bir yapıya erişmesinde temel bir kaynaktır. Başarılı girişimcilik faaliyetlerine katkı sağlayan politikaların artması neticesinde, girişimci birey ruhu ortaya çıkıp, gelişme gösterebilecektir.

Girişimciliği barındıran faaliyetler neticesinde nitelikli işverenlerinde iş dünyasında yer alması ve verimlilik içeren işletmeleri meydana getirmesi ülkelerin salgın hastalık sürecinde de yoğun bir şekilde karşı karşıya kaldığı işsizlik sorununa da çözüm teşkil edecektir. Bu süreçte girişimci bireylere verilen desteklerinde artırılarak devam etmesi artık bir gereklilik halini almıştır. Girişimci bireyler ister kadın, ister erkek olsun hangi iş ile uğraşırsa uğraşsınlar, kendilerini her daim yoğun bir faaliyet ağı içerisinde bulacaklardır. Çünkü girişimcilik tek boyutlu veyahut tek

yönlü ilerleyen bir süreci içermemektedir. Her an gelişime ve değişime açık olmayı gerektirmektedir. Bu süreçte girişimci bireyler, aynı anda hem ekonomiye katkı sağlamaya gayret gösterirken, diğer yandan da topluma karşı olan ödevlerini yerine getirmelidirler.

Günümüz toplumunda her geçen gün önemi artan ve bu artışın da bireyler tarafından toplumsal olarak yoğun bir şekilde hissedilmesi sonucu neredeyse her birey de merak uyandıran girişimcilik kavramının daha yalın bir biçimde ifade edilmesi, daha anlaşılır bir şekilde tanımının yapılması ve girişimciliği etkisi altına alan unsurların, faktörlerin, değişkenlerin bilme dayalı çalışmalar ve araştırmalar ile daha açık ortaya konulabilmesi bu kavrama karşı ister istemez oluşan veya oluşması muhtemel peşin hüküm içeren tutum ve davranışlarında önüne geçilmesine katkı sağlayacaktır. Çok yönlü bir kavram olan ve her defasında farklı tanımlarla ifade edilebilen girişimcinin birden fazla alanda etkin olabilmesi ve bu süreçlerde başarıya ulaşabilmesi ise ancak ve ancak sağlıklı bir duygu ağı içeren ruhsal dengenin sağlanmış olduğu bir kişilik yapısında anlamlı olabilecektir. Bu ağ çerçevesinde ruhsal ve duygusal bütünlüğü sağlayabilen kendinin dışında da bir dünya olduğunun ve bu dünya için neler yapabileceğinin sorumluluğunda olan ve farklılıkları sayesinde söz sahibi olan girişimci bireyler, her daim diğer bireylere nazaran daha fazla başarıya ulaşabilmişlerdir.

Girişimcilik eğilimi üzerine önemli bir etkiye sahip olduğu düşüncesi araştırmacılar tarafından ortaya konulan duygusal zekâ, bireyin kendisi haricinde bir dünyanın da var olduğunun farkında olmasını, dışsal alandaki bireylerin istek ve arzularının da ihtiyaçlarının da olabileceği düşüncesine hâkim olmasını ve bu hâkimiyeti sayesinde bu kabiliyetini kullanabilmesini sağlamaktadır. Duygusal zekâ düzeyi yüksek bireylerin toplumsal etkileri irdelendiğinde, iş hayatına ve sosyal çevreye sağladıkları olumlu katkılar araştırmacıların ilgisini çekmiş ve araştırmalara da konu olmuştur.

“KOSGEB Desteği Alan Bireylerin Duygusal Zekâ Algılarının Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkisi” başlıklı bu tez çalışması ile son zamanlarda önemini giderek artığı görülen duygusal zekânın, girişimcilik eğilimi ile arasındaki ilişki ve

etkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan literatür taraması ve faktör analizlerinden yola çıkarak ilk olarak duygusal zekâ ile girişimcilik eğiliminin arasında ki ilişki incelenmiş devamında da duygusal zekâ ve alt boyutları olan başkalarının duygularını değerlendirme, kendi duygularını değerlendirme, duyguların düzenlenmesi ve duyguların kullanımı boyutlarının girişimcilik eğilimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Duygusal zekâ kavramının ulusal ve uluslararası literatürde birçok değişken ile incelendiği ve bu değişkenler ile olan ilişkilerinin incelendiği görülmüştür. Fakat benzer çalışmaların KOSGEB bağlamında destek alan girişimciler nezdinde girişimcilik eğilimi ile ilgili olarak Afyonkarahisar örneğinde yapılmamış olması, bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen korelasyon analizine göre duygusal zekânın boyutları ile girişimcilik eğilimi ölçeği arasında istatistiki açıdan pozitif yöne sahip anlam içeren 0.01 düzeyinde bir ilişki mevcut olduğu saptanmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçlarında; duygusal zekâ ve girişimcilik eğilimi değişkeni arasında anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Algılanan duygusal zekânın girişimcilik eğilimine etkisi değişkenini açıklama oranı %29,0 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, yapılan analizler neticesinde duygusal zekâ algısının, KOSGEB desteği alan girişimci bireylerin girişimcilik eğilimi üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu görülmüştür. Bir diğer ifadeyle destek alan bireylerin duygusal zekâ düzeylerinin artmasının girişimcilik eğilimine de artıracakları beklenir. Bu bulgu, alan yazındaki Alkış ve Akpınar (2019), Çakır (2015), Deveci (2018), Durak (2018), Hamidianpour vd., (2015), Ngah vd., (2016), Pradhan ve Nath (2012), Yüce ve Meriç (2017) in yapmış oldukları çalışma sonuçları ile örtüşmektedir. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, genel olarak ulusal ve uluslararası çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Duygusal zekâ algılarının girişimcilik eğilimi üzerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla bu araştırmanın sonuçları kapsamında geliştirilen öneriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Rekabetin an be an önemini artırarak hızla ilerlediği iş hayatında müşterilerin ihtiyaçlarının değişkenlik gösterdiği ve girişimci olan bireylerin bu ihtiyaçlara hangi

ölçüde cevap verdiği önemini artırmaya devam etmektedir. Girişimcilerin bu değişken piyasa koşullarında müşterilerini en iyi derecede anlayabilmeleri için empati yapabilmeleri yani kendilerini, müşterilerinin yerine koyabilmeleri gereklidir. Bu da duygusal zekâlarının artması ile olacaktır. Bu hususta bireylerin faaliyetlerini sürdürüp aktif bir şekilde sektör içerisinde yer alabilmeleri için duygusal zekâlarını üst seviyede tutacak uygulamaları hayata geçirmelidirler.

- Gerek imalat, gerekse hizmet sektörü olsun girişimci faaliyetlerin başarıya ulaşmasında etken unsur insanın kendisidir. Bundan dolayıdır ki girişimci birey unvanına sahip insan kendini en donanımlı hale getirebilmeli ve dış sese kulak verebilmelidir. Ki bu sayede ihtiyaçların farkına varır ve ihtiyaçlara karşı çözüm önerisi ortaya koyabilir. İnsan, bireysel ilmi ve fikri zenginliğine katkı sağlamaktan uzak durmamalıdır. Değişen ve gelişen zorlu piyasa koşullarında ancak ve ancak bu şekilde ayakta kalma başarısını gösterebilir.

- İş dünyasında her daim mücadele içerisinde bulunacağı gerçekliğini girişimci göz önünde bulundurmalı ve kendi yeterlilikleri ile yetinmemelidir. Yeniliklere açık olmalıdır. Dijitalleşmenin de artık yadsınamaz önem düzeyinde bir gerçekliğe sahip olduğu günümüz dünyasında kendini teknolojik gelişim sürecine dahil etmelidir. Sosyal medya araçlarını etkin düzeyde kullanabilmelidir. Bu araçları kullanırken de kendi bildiğinden öte dış sese kulak vermeli, bireylerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Bu da duygusal zekâ sayesinde yani empati kabiliyeti neticesinde olacaktır.

- Girişimci bireyler, iş fikirlerini ortaya koyarken pazardaki değişim ve gelişimleri göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü doğru iş fikri seçimi girişimcilik eğilimi sonucu ortaya çıkan girişimci faaliyetin en önemli basamağıdır. Bu basamağa emin adım atabilmek ise yine dışarıda gelişen sektörel durumlara kulak vererek, yani empati yaparak duygusal zekâ düzeyimizi artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmak koşuluyla gerçekleşebilir. Örneğin personel seçerken duygusal zekâ düzeyi ve girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik testler uygulanabilir. Bu sayede bireylerin farklı yönleri tespit edilerek daha fazla fayda katacakları alanlara yönlendirilebilmeleri de sağlanabilir.

- KOSGEB tarafından sağlanan desteklerin daha da fazla artırılarak nitelikli işverenler ortaya çıkması hususunda girişimci bireylerin daha etkin desteklenmesine imkân verilebilir. Bu süreçte ise bireylere sadece iş kurmaya yönelik bir eğitim sisteminden öte bireylerin duygusal zekâ düzeylerine katkı sağlayabilecek eğitim başlıklarına ya da yeni eğitim seminerlerine de yer verilerek kendilerini tanımalarına imkân verilmelidir.

Tüm bu aşamaların sonucunda ise bireylerin duygusal zekâlarına ilişkin algılarının girişimcilik eğilimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip oldukları görülmektedir. Bundan dolayıdır ki duygusal zekâ düzeyi artan bireylerin girişimcilik eğilimlerinin de artış göstereceği söylenebilir. Buradan hareketle şu sonuca ulaşılabilir; “Girişimcilik eğilimi gösteren ve girişimciliğe adım atmak isteyen bireylerin iş fikirlerini uygulamaya geçmeden önce, duygusal zekâ düzeylerini artırıcı faaliyetlerde bulunmaları başarıya ulaşmalarını kolaylaştırabilir”.

Bu çalışmanın Afyonkarahisar ili ile sınırlandırılmış olması araştırmanın en büyük sınırlılığı olmuştur. Araştırmanın bölgelere ve örneklem olarak seçilen girişimcilerin genel yapısına göre farklılık göstermesi çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. Araştırmanın farklı illerde yine aynı şekilde KOSGEB desteğinden faydalanan girişimciler kapsamında gerçekleştirilmesi ve araştırmanın desteklenmesi gerekmektedir. Bu sayede farklı örneklemeler üzerinden elde edilen veriler farklı yorumlamalar yapmaya imkân sunabilir. Araştırma kapsamındaki değişkenlere farklı ölçekler uygulanarak araştırmalar yapılabildiği takdirde farklı sonuçlar ortaya konulabilir. Bu duruma ek olarak çalışmanın veri tabanını oluşturan anketlerin kişilerin öznel yargılarından oluştuğu için farklı çalışmalar ile desteklenerek çoklu değerlendirmeler yapılması daha objektif sonuçlar sağlayabilir. Aynı zamanda KOSGEB gibi girişimcilere maddi destek sağlayan kurumların yardımlarından faydalanarak iş yeri açmış ya da işletme faaliyetlerini geliştirme yönünde girişimlerde bulunmuş bireyler de araştırmaya dâhil edilip bu alanda çalışmalar ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, F. T. (2001). Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Acar, S., & Uslu, D. (2018). Duygusal Zekâ ile Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 16-32.
- Afyonkarahisar Kurumlar (2018). <http://www.afyonkarahisar.gov.tr/kurumlar/afyonkarahisar.gov.tr/Dosyalar/afyonkarahisar-turkce-ingilizce-tanitim.pdf>, Erişim Tarihi: 01.01.2021.
- Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası (2020). <http://www.afyonkarahisartso.org.tr/index.asp?s=180&t=2&a=15>, Erişim Tarihi: 22.12.2020.
- Ahmad S., Bangash, H. & Khan, S. A. (2009). Emotional Intelligence of and Gender Differences. *Sarhad J. Agric*, 25(1), 127-130.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Akın, M. (2004). İşletmelerde Duygusal Zekânın Üst Kademe Yöneticiler İle Astları Arasındaki Çatışmalar Üzerindeki Etkileri. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aksel, İ., & Bağcı, Z. (2016). Girişimcilik Eğilimi; Bir Kamu Üniversitesinin İİBF'sinde Öğrenim Gören Son Sınıf Öğrencilerinde Bir Araştırma. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2120-2133.
- Alkış, H., & Akpınar, F. (2019). Duygusal Zekâ ve Girişimcilik Eğilimi: Adıyaman Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Adıyaman

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 341-379.
<https://doi.org/10.14520/adyusbd.591091>

Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 53-57.

Altınay, L., & Wang, L. C. (2011). The Influence of an Entrepreneur's Socio-Cultural Characteristics on the Entrepreneurial Orientation of Small Firms. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 18(4), 673-694.

Altuntaş, T. H. (2016). Girişimcilik Destek Programlarının Aktif İstihdam Politikası Üzerindeki Etkinliği: KOSGEB Yeni Girişimcilik Programı Örneği ve TR21 Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

Alver, B. (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 19-34.

Atabay, İ., & Alamur, B. (2016). Review Of Entrepreneurship Tendencies Of Vocational School Students Studying At Business And Accounting On The Basis Of Demographic Variables. *Press Academia Procedia*, 2(1), 465-474.

Awwad, S. M., & Ali, K. H. (2012). Emotional Intelligence And Entrepreneurial Orientation: The Moderating Role Of Organizational Climate And Employees' creativity. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, 14(1), 115-136.

Ayar, U. (2019). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi Ve Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 101-120.

- Baba, M. M., & Siddiqi, M. A. (2002). Emotional Intelligence and Decision Making Effectiveness: An Empirical Study of Institutions of Higher Learning. *Amity Global Business Review*, 12, 81–89.
- Bacanlı, H. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bağcı, Z. (2014). Duygusal Zekâ ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 259-279.
- Balaban, Ö., & Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 146-147.
- Baltacı, Ş. H. & Demir, K. (2012). Pre-Service Classroom Teachers' Emotional Intelligence and Anger Expression Styles. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 2422-2428.
- Baltaş, Z. (2006). İnsanın Dünyasını Aydınlatan ve İşine Yansıyan Işık: Duygusal Zekâ. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.
- Bar-On, R., Tranel, D., Denburg, N. L., Bechara, A. (2003). Exploring The Neurological Substrate Of Emotional And Social Intelligence. *Brain*, 126, 1790-180. <https://doi.org/10.1093/brain/awg177>
- Başaran, I. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 7-15.
- Başaran, İ. E. (2008). Örgütsel Davranış. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Baymur, F. (2004). Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bayram, G. N. (2014). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Bedi, M., & Bedi, K. (2017). Emotional Intelligence and Life Satisfaction: An Empirical Study Among Managers in Indian Banking Sector. *Amity Global Business Review*, 12, 116-122.
- Bird, B. (1988). Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case For Intention. *The Academy of Management Review*, 13, 444-445.
- Boyd, N. G., & Vozikis, G. S. (1994). The Influence of Self-Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18, 65-66.
- Bozkurt, Ö., & Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8, 61.
- Bredacs, A. (2010). Emotional Intelligence And Its Development In School - With A Special View To Talent Management. *Practice and Theory in Systems of Education*, 5(1), 67.
- Büyüker, İşler, D. & Atilla, G. (2013). Duygusal Zekâ Ve Dürtüsel Satın Alma Davranışı İlişkisi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(26), 180-206 .
- Büyüköztürk, Ş. (2020). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları Ve Yorum (27. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Campbel, N. M. (2016). Emotional Intelligence Why Does It Matter?. <http://population-leaders.washington.edu/internal/EmotionalIntelligence.pdf>, Erişim Tarihi: 06.07.2020.
- Cansız, E. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

- Cansız, E. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Certel, Z., Çatıkkaş, F., Yalçınkaya, M. (2011). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ ile Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi, 13(1), 74–81.
- Ceyhan, S., Yıltay, S., Batga, B. (2020). Duygusal Zekâ İle Girişimcilik Eğilimi Arasında Öz Yeterliliğin Aracılık Rolü: Çukurova Üniversitesinde Bir Alan Araştırması. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4(6), 1-19.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/ijemi/issue/55270/683275>
- Chowdhury, R. M. M. I. (2015). Emotional Intelligence And Consumer Ethics: The Mediating Role Of Personal Moral Philosophies. *Journal Of Business Ethics*, 142, 527-548.
- Cobb, C. D., & Mayer, J. D. (2000). Emotional Intelligence: What the Research Says. *Educational Leadership*, 58, 14-18.
- Cooper, R. K., & Sawaf, A. (2003). Liderlikte Duygusal Zekâ. Zelal Bedriye Ayman ve Banu Sancar (Çev.), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çakar, U., & Arbak, Y. (2004). Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Çakır, C. (2015). The Moderating Role Of Entrepreneurial Education, Gender, And Age On The Relationship Between Proactivity, Emotional Intelligence (Eq) And Entrepreneurial Orientation. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çarıkcı, İ., & Koyuncu, O. (2010). Bireyci-Toplumcu Kültür Ve Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 1-18. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19435/206681>
- Çelik, A. (2018). Uygulamalı Girişimcilik. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelik, A., & Akgemci T. (2010). Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler (3.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çetin, C. (1996). Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi. İstanbul: Der Yayınları.
- Çetinkaya, Ö., & Alparlan, A . M. (2011). Duygusal Zekânın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 363-377.
- Çevik, E. (2006). Girişimcilerin, Girişimcilik Tipleri ile Çalışma Amaçları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Damar, A. (2015). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi: Sannio Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dashdamirova, L. (2019). Duygusal Zekânın Girişimcilik Niyetine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Davidsson, P. (2005). The Entrepreneurial Process as a Matching Problem. In *Annual Meeting of the Academy of Management*, 65, 1-33.

- Delice, M., & Gnbei, M. (2013). Duygusal Zekâ Ve Liderlik İlişkisinin İncelenmesi: Polis Teşkilatı rneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 27(1), 209-239.
- Deveci, Emre, S. (2018). Meslek Yüksekokulu ğrencilerinin Duygusal Zekâ Boyutları İle Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Uygulama. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(59), 939-950.
- Dhani P., & Sharma, T. (2016). Emotional Intelligence ; History, Models and Measures Differences. Sarhad Journal of Agriculture, 25(1), 127-13.
- Dhani P., & Sharma, T. (2016). Emotional Intelligence ; History, Models and Measures. *International Journal of Tecnology and Management*, 5(7), 189-201.
- Durak, İ. (2018). Girişimcilik Niyeti ile Duygusal Zekâ ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki: Üniversite ğrencileri zerine Bir Araştırma. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(1), 281-297. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mjss/issue/40516/485850>
- Ealias, A., & George, Jijo. (2012). Emotional Intelligence and Job Satisfaction: A Correlational Study. *Research Journal of Commerce and Behavioral Science*, 1(4), 37-42.
- Edizler, G. (2010). İnsan Kaynakları Yönetiminde “Duygusal Zekâ” lm ve Modelleri. Journal of Yasar University, 18(5), 2970-2984.
- Efe, C. (2019). İşletme Eğitiminin Ve Eril-Dişil zelliklerin Girişimcilik Eğilimi İle İlişkisi: Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü ğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ekici, E. (2016). Üniversite ğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini Belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi Ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Ekici, E., & Turan, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi: Planlanmış Davranışlar Teorisi Ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(1), 201-215. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/31939/350968>
- Elfving, J., Brannback, M., & Carsrud, A. (2009). Toward A Contextual Model of Entrepreneurial Intentions. *Understanding the Entrepreneurial Mind*, (24), 23-33.
- Epstein, S. (1998). *Constructive Thinking: The Key to Emotional Intelligence*. West Port, CT, USA: Greenwood Publishing Group, Incorporated.
- Erdurur, K. (2012). Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Erkan, N. (2014). Dominantlık Özelliğinin Girişimcilik Eğilimine Katkısında Kendini Ayarlama Ve Cinsiyet Rollerini Algısının Etkisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Extremera, N., & Pizarro, D. (2006). The Role Of Emotional Intelligence In Anxiety And Depression Among Adolescents. *Individual Differences Research*, 4(1), 16-27.
- Fayolle, A., & Gailly, B. (2016). The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Attitudes and Intention: Hysteresis and Persistence. *Journal of Small Business Management*, 53, 88-90.
- Fitzsimmons, J. R., & Douglas, E. J. (2011). Interaction Between Feasibility and Desirability in the Formation of Entrepreneurial Intentions. *Journal of Business Venturing*, (26), 431.
- Furnham, A. (2012). Emotional Intelligence. *Emotional Intelligence - New Perspectives*.

- Gocha, P., & Laura, H. (2009). *The Relationship Betweenemotional Intelligence And Entrepreneurial Orientation: Observed Within Owner-Managers Who Lead Small, High-Tech Firms In Sweden*. Master Thesis, Jönköping International Business Scholl, Jönköping University, Sweden.
- Goleman, D. (1995). L'intelligence Émotionnelle. <https://pdfslide.tips/documents/daniel-goleman-duygusal-zekâpdf.html>, Erişim Tarihi: 11.05.2021.
- Goleman, D. (2001). Duygusal Zekâ: Neden IQ'dan Daha Önemlidir. Banu Seçkin Yüksel (Çev.), İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2005). *Emotional Intelligence* (10. Baskı). New York: Bantam Books.
- Goleman, D. (2017). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* (47. Basım). Türkiye: Varlık Yayınları.
- Gottfredson, L. (1997). Mainstream Science on Intelligence: An Editorial With Signatories. *History And Bibliography Intelligence*, 14(1), 13–23.
- Göçet, E. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Göküş, M., Özdemiray, S. M. & Göksel, Z. S. (2013). Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğin Önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 87-97.
- Grisham, J. R., Steketee, G., & Frost, R. O. (2008). Interpersonal Problems And Emotional İntelligence İn Compulsive Hoarding. *Anxiety and Depression Association of America*, 25(9), 725-810.
- Gül, H., İnce, M., & Korkmaz, O. (2014). Çalışma Yaşamında Duygusal Zekâ ve Bireylerin Duygusal Zekâ Düzeylerini Kullanabilme Becerileri Üzerine Bir

Araştırma. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 30-49.

Güler, A. (2006). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güllüce, A. Ç., & İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki Tükenmişlik ve Duygusal Zekâ Arasındaki İlişki. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 5(2), 7- 29.

Günçe, G. (1971). Jean Piaget ve Temel Kavramsal Fikirleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(1), 19-32.

Gürbüz, S., & Yüksel, M. (2008). Çalışma Ortamında Duygusal Zekâ: İş Performansı, İş Tatmini, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Bazı Demografik Özelliklerle İlişkisi. Doğu Üniversitesi Dergisi, 9(2), 174-190.

Hamidianpour, F., Esmailpour, M., Alizadeh, M. S., & Dorgoee, A. (2015). The Influence of Emotional Intelligence and Organizational Climate on Creativity and Entrepreneurial of Small to Medium-Sized Enterprises. *European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings*, 4(1), 20-30.

İnce, M., Gül, H., Gözükara, M. Y. (2015). Duygusal Zekâ İle İşgören Performansı Arasındaki İlişkiler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 6(12), 226-245.

İncik, Yalçın, E., & Uzun, N. B. (2017). Bireysel Girişimcilik Algı Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 471-485.

İşler, D. B. & Atilla, G. (2013). Duygusal Zekâ ve Dürtüsel Satın Alma. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 26, 180-206.

- İşmen, A. (2013). Duygusal Zekâ ve Problem Çözme. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 13(13), 111-124.
- İşmen, E. A. (2001). Duygusal Zekâ Ve Problem Çözme. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124.
- Kalfaoğlu, S. (2017). Duygusal Zekâ ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi: DEGA Katılımcıları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karabey, C. N. (2013). Girişimsel Düşünceyi Anlamak: Düşünme Tarzı ve Risk Tercihinin Girişimsel Özyetkinlik ve Girişimcilik Niyeti İle İlişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18, 146.
- Karabulut, A. (2007). Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İŞKUR Yayını.
- Karabulutlu, Yılmaz, E., Yılmaz, S., Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.
- Karabulutlu, Yılmaz, E., Yılmaz, S., Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.
- Kidwell, B., Hardesty, D. M., & Childers, T. L. (2008). Consumer Emotional Intelligence: Conceptualization, Measurement, and the Prediction of Consumer Decision Making. *Journal of Consumer Research*, 35(1), 154–166.
- King, M., & Gardner, D. (2006). Emotional Intelligence and Occupational Stress Among Professional Staff In New Zealand. *International Journal Of Organisational Analysis*, 14(3), 186-203.

- Koh, H. C. (1996). Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics A Study of Hong Kong MBA Students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.
- KOSGEB Faaliyet Kapsamı Genişletme (2009). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/09/200909>, Erişim Tarihi: 05.12.2018.
- KOSGEB Girişimcilik Destek Programı (2018). <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimcilik-destek-programi>, Erişim Tarihi: 21.12.2018.
- KOSGEB Kurumsal (2019). <http://www.kosgeb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 01.01.2019.
- KOSGEB Mevzuat (2019). <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/5560/mevzuat>, Erişim Tarih: 01.01.2019.
- KOSGEB Tarihçe (1990). <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20498.pdf>, Erişim Tarihi: 05.12.2018.
- Köksal, A., İşmen, Gazioğlu, E. (2007). Ergenlerde Duygusal Zekâ İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki. *Hasan Ali Yücel Eğilim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 133-146.
- Krueger Jr, N. F., Brazeal, D. V. (1994). Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 18(3), 95,96.
- Krueger Jr. N. F., & Carsrud, A. L. (1993). Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory Of Planned Behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, 5, 315.
- Krueger, Jr., Norris, F., Alan, L, Carsrud. (1993). Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory Of Planned Behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, 5, 315-330.

- Kulaksızoğlu, A. (2005). Ergen Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lee, S. M., & Peterson, S. J. (2000). Culture, Entrepreneurial Orientation and Global Competitiveness. *Journal of World Business*, 35(4), 401-416.
- Lepoutre, J., Berghe, W.V. D., Tilleuil, O., & Crijns, H. (2010). A New Approach To Testing The Effects Of Entrepreneurship Education Among Secondary School Pupils. *Vlerick Leuven Gent Working Paper Series*, 1, 5.
- Mariem, K., Lassaad, L., Michel, P., & Prosper, B. (2016). The Impact of Entrepreneurial Orientation on Performance and Customer Satisfaction: The moderator Effect of Network Capabilities. *Journal of Economic Development, Management, IT, Finance & Marketing*, 8(2), 66-76.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., % Salovey, P. (2000). Emotional Intelligence Meets Traditional Standards For An Intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298.
- Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R. (2008). Emotional Intelligence: New Ability Or Eclectic Traits?. *American Psychologist*, 63(6), 503–517. Doi: doi.org/10.1037/0003-066X.63.6.503
- Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D., & Cherkasskiy, L. (2011). Emotional Intelligence. In R.J. Sternberg & J. Kaufman Çev.), *The Cambridge Handbook of Intelligence* (3. Baskı) New York: Cambridge University Press.
- Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D., & Sitarenios, G. (2001). Emotional Intelligence As A Standard Intelligence, *Emotion*, 1(3), 232-242.
- Mirza, Ş., & Dağdeviren, İ. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Eşme Meslek Yüksekokulunda Bir Araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(29/5), 82–105.
- Moghavvemi, S., Salleh, N. A. M., Abessi, M. (2013). Determinants Of It-Related Innovation Acceptance and Use Behavior: Theoretical Integration Of

Unified Theory Of Acceptance And Use Of Technology And Entrepreneurial Potential Model. *Social Technologies*, 3(2), 243-260.

Moller, C. (2000). Moller'den Duygusal Zekâya Yeni Yorum. Aylin Löle (Çev.), *Power*, 112-116.

Ngah, R., Wahyukaton., Salleh, Z., & Sarmidy, R. (2016). Comparative Study of Emotional Intelligence and Entrepreneurial Orientation Between Malaysian and Indonesian University Students. *Procedia Economics and Finance*, 37, 100-107.

Norris, F. Krueger Jr., & Alan L. Carsrud. (1993). Entrepreneurial Intentions: Applying The Theory Of Planned Behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, 5, 317.

Norton Jr. W. I., & Moore, W. T. (2006). The Influence of Entrepreneurial Risk Assessment on Venture Launch or Growth Decisions. *Small Business Economics*, 26, 215-226.

Otacıoğlu, G. (2009). Duygusal Zekâ (El) Üzerine Farklı Eleştiriler ve Değerlendirmeler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 333-344.

Özdemir, A. A. (2010). Sosyal Girişimcilik Niyeti ve Girişimcilik-Davranış İlişkisi. *Sosyal Girişimcilik* (1. Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayım.

Özgüven, İ. E. (2004). Psikolojik Testler. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özsoy, E., & Yıldız, G. (2013). Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.

Özşuca, Türcan, Ş. (2003). Esneklik ve Güvenlik İkileminde Türkiye Emek Piyasası. Ankara, İmaj Yayınevi.

Öztaş, M., Kasımoğlu, M., Şirin, E. F. (2017). The Effect of Entrepreneurial Personality Traits of Undergraduates in the Area of Education of Physical

Education and Sports on the Entrepreneurship Tendency. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4367.

Pal, H. R., Pal, A., & Tourani, P. (2004). Theories of Intelligence. *Everyman's Science*, 39(3), 181-192.

Pehlivan, S. (2015). Duygusal Zekânın Satış Elemanlarının Algıladıkları Satış Performansına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Peng, Z., Lu, G., & Kang, H. (2012). Entrepreneurial Intentions and Its Influencing Factors: A Survey of the University Students in Xi'an China. *Creative Education*, 3, 95-100.

Peter, P., & Krishnakumar, S. (2010). Emotional Intelligence, Impulse Buying and Self-Esteem: The Predictive Validity of Two Ability Measures of Emotional Intelligence". in NA - Advances in Consumer Research Volume 37, eds. Margaret C. Campbell, Jeff Inman, and Rik Pieters, Duluth, MN : Association for Consumer Research, Pages: 877-878.

Petrides, K. V. ve Furnham, A. (2003). Trait Emotional Intelligence: Behavioural Validation In Two Studies Of Emotional Recognition And Reactivity To Mood Induction. *European Journal of Personality*, 17(1), 1-17.

Pradhan, R. K., & Nath, P. (2012). Perception of Entrepreneurial Orientation and Emotional Intelligence: A Study on India's Future Techno-Managers. *Global Business Review*, 13(1), 89-108.

Rençber, M. (2019). Lisans Ve Ön Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi Ve Etik Değerlere Bakış Açısı: Trakya Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Rigley, B., & Rönnqvist, R. (2010). Entrepreneurship Education and Its Outcomes a Study Investigating Students' Attitudes And Motivations After Completing An Entrepreneurial Program. Unpublished Master's Thesis, Umea School Of

Business, Sweden.

- Sali, A. (1998). Rekabet Kurulu İkinci Başkanı Prof. Dr. Tamer Müftüoğlu ile Girişimcilik Üzerine. *Çerçeve Dergisi*, Nisan, 32-42.
- Salik, N., & Kaygın, E. (2016). Demografik Değişkenler Açısından Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kafkas Üniversitesi Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 0-0. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ksusbd/issue/24104/255860>
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
- Salovey, P., Mayer, J., & Caruso, D. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings and Implications. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197–215.
- Sánchez, J. C. (2010). University Training For Entrepreneurial Competencies: Its Impact On Intention Of Venture Creation. *International Entrepreneurship And Management Journal*, 7, 239-254.
- Sarri, A., Laspita, S., & Panopoulos, A. (2017). Entrepreneurial Intention Models And Female Entrepreneurship. *Business Startup Motivation And Business Growth On Female Entrepreneurship (Foremost Project)*, 16, 43.
- Schutte, S. N., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden C. J., & Dornheim, L. (1998). Development And Validation Of A Measure Of Emotional Intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167-177.
- Seven, E. (2019). Duygusal Zekâ Ve Duygusal Zekânın Tüketicilerin Hedonik Satın Alma Davranışına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Solmaz, S. A., Aksoy, Ö., Şengül, S., & Sarıışık, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans

ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1, 41-55.

Somuncuoğlu, D. (2005). Duygusal Zekâ Yeterliliklerinin Kuramsal Çerçevesi ve Eğitimdeki Rolü. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 269-293.

Sözcan, Z. (2019). *Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi: Sakarya Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Stein, S. J., & Book, H. E. (2003). EQ, Duygusal Zekâ ve Başarının Sırrı, Müjde Işık (Çev.), İstanbul: Özgür Yayınları.

Sudak, M. K. (2011). *Kişilik Tipleri, Duygusal Zekâ, İş Tatmini Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, T.C. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Şimşek, M. Ş., & Çelik, A. (2018). *İşletme Bilimine Giriş* (26. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. Baskı). Boston.

Talu, N. (1999). Çoklu Zekâ Kuramı ve Eğitime Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 164-172.

TDK (2020). <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 25.01.2020.

Teoh, H. Y., & Foo, S. L. (1997). Moderating Effects of Tolerance for Ambiguity and Risktaking Propensity on The Role Conflictperceived Performance Relationship: Evidence From Singaporean Entrepreneurs. *Journal Of Business Venturing*, 12(1), 67-81.

Titiz, T. (1994). *Girişimcilik*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Türkmenoğlu, Ulusu, N. (2019). *Duygusal Zekâ İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü, İstanbul.

Uluköy, M., Demireli, C., & Kahya, V. (2013). KOSGEB Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması. *PROCEDIA V. Uluslararası Kongre Girişimcilik. ICE 2013. Almatı: Kazakistan.*

Understanding Emotioanl Intelligence (2021). www.free-management-ebooks.com. <http://www.free-management-ebooks.com/faqpp/understanding-05.htm>, Erişim Tarihi: 01.04.2021

Ural, A. (2001). Yöneticilerde Duygusal Zekânın Üç Boyutu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 209-219.

Varinli, İ., Yaraş, E., & Başalp, A. (2009). Duygusal Zekinin Müşteri Odaklılık Ve Satış Performansı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Egeye Akademik Bir Bakış*, 9(1), 113-130.

Varinli, İ., Yaraş, E., & Başalp, A. (2009). Satış Elemanlarının Duygusal Zekâsının Bir Göstergesi Olarak Algılanan Performans, Satış Ve Müşteri Odaklılık. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(1), 159-174.

Vural, A. (2018). Girişimciliğin Artmasında Mesleki Eğitimin Rolü: Meslek Yüksekokullarında Girişimcilik Dersleri Üzerine Bir Araştırma. *Başkent University Journal Of Education*, 29-36.

Vural, B. (2005). Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Wang, S. (2015). Emotional Intelligence, Information Elaboration And Performance: The Moderating Role Of Informational Diversity. *Small Group Research*, 46(3), 324-351.

Wiklund, J., & Shepherd, D. (2003). Knowledge-Based Resources, Entrepreneurial Orientation, And The Performance Of Small And Medium-Sized Businesses. *Strategic Management Journal*, 24(13), 1307-1314.

- Wong, Chi-Sum., & Law, K. S. (2002). The Effects Of Leader And Follower Emotional İntelligence An Performance And Attitude: An Exploratory Structure. *The Leadership Quartely*, 13, 2002.
- Wu, S., Matthews, L., & Dagher, G. K. (2007). Need For Achievement, Business Goals, and Entrepreneurial Persistence. *Management Research News*, 30(12), 928-941.
- Yan, İ. (2008). Duygu-Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekânın Yöneticiler Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yardımcıoğlu, M., & Ay, M. H. (2008). Türkiye’de Girişimcilik Üzerindeki Vergi Kolaylıkları. 2. Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Bişkek: Kırgızistan.
- Yavuz K. E. (2001). Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- Yavuz, K. (2003). 0-12 Yaş Dönemi Çocuklarda Duygusal Zekâ Gelişimi. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik Özellikleri Ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.
- Yelkikalan, N. (2006). 21. Yüzyılda Girişimcinin Yeni Özelliği: Duygusal Zekâ. *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi İbrahim Bodur Girişimcilik Uygulama ve Araştırma Merkezi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 39-51.
- Yelkikalan, N. (2007). 21. Yüzyılda Girişimcinin Yeni Özelliği: Duygusal Zekâ. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 39-51.
- Yeniçeri, N. E., Yıldız, E., Seydaoğulları, A., Güleç, S., Çetin, Sakallı, E., &

- Baldemir, E. (2015). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Duygusal Zekâ Ve Empati İlişkisi. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 19(2), 99-107.
- Yerli, S. (2009). İlk ve Ortaokuldaki Yöneticilerin Duygusal Zekâ ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüce, A., & Meriç, K. (2017). Duygusal Zekâ İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 433-446. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kauibf/issue/37953/579643>
- Yüksel, M. (2006). Duygusal Zekâ Ve Performans İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yüzüak, E. (2010). Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ. İ. B. F. Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Zengin, H. K. (2016). Çoklu Zekâ Kuramı. <https://docplayer.biz.tr/32059133-Coklu-zekâ-kurami-dr-halise-kader-zengin.html>, Erişim Tarihi: 05.02.2021.

EKLER

Ek-1: Anket Formu

Değerli Katılımcı;

Bu anket yüksek lisans tez konumuz olan “KOSGEB Desteği Alan Bireylerin Duygusal Zekâ Algılarının Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkisi” kapsamında KOSGEB desteği alan bireylerin ilgili durumlarını ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Anketteki ifadeler doğru ya da yanlış herhangi bir cevabı içermemektedir. Bu sebepten ankete katılım sağlayan her bir katılımcı kendine uygun seçeneği işaretleyerek yanıt verebilir. Bizim için önemli olan sizin kendi görüşlerinizi açık bir biçimde ifade ederek çalışmamıza katkı sağlamanızdır. Araştırmamızın başarıya ulaşabilmesi için vereceğiniz cevaplar bizim için önemlidir. Şimdiden teşekkür eder, iş yaşamında başarılar dileriz.

Danışman: Prof. Dr. Adnan Çelik

Emre Burak TAĞ

Aşağıdaki bölümlerde, tablolarda yer alan soruları cevaplarken size en uygun ifadeye (X) işareti koyunuz.

I. BÖLÜM “KİŞİSEL BİLGİLER”

Cinsiyetiniz	☐ Erkek	☐ Kadın	
Yaşınız	☐ 18-24 yaş arası	☐ 25-34 yaş arası	☐ 35-44 yaş arası
	☐ 45-54 yaş arası	☐ 55 yaş ve üzeri	
Eğitim Durumunuz	☐ İlköğretim	☐ Lise/Orta Öğretim	☐ Lisans
	☐ Ön Lisans	☐ Yüksek Lisans	☐ Doktora
Mesleğiniz	☐ Esnaf	☐ Sanatkâr	☐ Sanayici
Mesleki Tecrübeniz	☐ 0-1 yıl arası	☐ 2-5 yıl arası	☐ 6-10 yıl arası
	☐ 11-19 yıl arası	☐ 20 yıl ve üzeri	
İşletmenizin Kaç Yıldır Faaliyet Göstermektedir	☐ 0-1 yıl arası	☐ 2-5 yıl arası	☐ 6-10 yıl arası
	☐ 11-19 yıl arası	☐ 20 yıl ve üzeri	
İşletmenizin Faaliyet Alanı	☐ Hizmet Sektörü	☐ İmalat Sektörü	
İşletmenizin Türü	☐ Basit Usule Tabi Şahıs İşletmesi	☐ Gelir Vergisine Tabi Şahıs İşletmesi	☐ Limited Şirket
	☐ Anonim Şirket	☐ Kooperatif	☐ Diğer
İşletmenizin Faaliyette Bulunduğu Ana Sektör	☐ Madencilik ve Taş Ocakçılığı	☐ İmalat	☐ Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
	☐ Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi Ve İyileştirme Faaliyetleri	☐ İnşaat	☐ Toptan Ve Perakende Ticaret
	☐ Ulaştırma Ve Depolama	☐ Konaklama Ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	☐ Bilgi Ve İletişim
	☐ Finans Ve Sigorta Faaliyetleri	☐ Mesleki, Bilimsel Ve Teknik Faaliyetler	☐ İdari Ve Destek Hizmet Faaliyetleri
	☐ Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme Ve Spor	☐ Diğer Hizmet Faaliyetleri	
KOSGEB Desteklerinden Faydalandınız mı?	☐ Evet	☐ Hayır	
KOSGEB'in Hangi Desteğinden/Desteklerinden faydalandınız	☐ Girişimcilik Destek Programı (2010 – 2018)	☐ AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri	☐ İşletme Geliştirme, Büyüme ve Uluslararasılaşma Destekleri
	☐ Girişimciliği Geliştirme Destek Programı (2019)	☐ KOBİ-GEL Destek Programı	☐ Genel Destek Programı

II. BÖLÜM “DUYGUSAL ZEKÂ”

Aşağıda “Duygusal Zekâ” ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak size en uygun olan cevabı işaretleyiniz. İfadeler “Kesinlikle Katılmıyorum” dan “Kesinlikle Katılıyorum” a doğru ilerleyen değerlendirme aralığına sahiptir. Size en uygun ifadeye (X) işareti koyabilirsiniz.

Kesinlikle Katılmıyorum = (1)
 Katılmıyorum = (2)
 Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum = (3)
 Katılıyorum = (4)
 Kesinlikle Katılıyorum = (5)

1.	Hissettiğim duyguların sebebinin farkındayım.	①	②	③	④	⑤
2.	Duygularımı anlama konusunda iyiyim.	①	②	③	④	⑤
3.	Gerçekten ne hissettiğimi anlarım.	①	②	③	④	⑤
4.	Mutlu muyum, değil miyim daima anlarım.	①	②	③	④	⑤
5.	Arkadaşımın duygularını onların davranışlarından anlarım.	①	②	③	④	⑤
6.	Başkalarının duyguları konusunda iyi bir gözlemciyim.	①	②	③	④	⑤
7.	Başkalarının duyguları ve hislerine karşı duyarlıyım.	①	②	③	④	⑤
8.	Etrafımdaki insanların duygularını anlama konusunda iyiyim.	①	②	③	④	⑤
9.	Daima, kendi amaçlarımı belirlerim ve onlara ulaşmak için en iyisini yapmaya çalışırım.	①	②	③	④	⑤
10.	Kendime daima yetenekli bir kişi olduğumu söylerim.	①	②	③	④	⑤
11.	Kendini motive edebilen bir kişiyim.	①	②	③	④	⑤
12.	En iyisini yapmak için kendimi daima cesaretlendiririm.	①	②	③	④	⑤
13.	Öfkemi kontrol edebilirim ve zorlukları rasyonel bir şekilde ele alırım.	①	②	③	④	⑤
14.	Duygularımı kontrol etme konusunda oldukça yetenekliyim.	①	②	③	④	⑤
15.	Çok kızgın olduğum zamanlarda, her zaman çabucak sakinleşirim.	①	②	③	④	⑤
16.	Duygularımı kontrolde iyiyim.	①	②	③	④	⑤

III. BÖLÜM “GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ”

Aşağıda “Girişimcilik Eğilimi” ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak size en uygun olan cevabı işaretleyiniz. İfadeler “Hiçbir Zaman” dan “Çok Sık” a doğru ilerleyen değerlendirme aralığına sahiptir. Size en uygun ifadeye (X) işareti koyabilirsiniz.

Hiçbir zaman = (1)
 Nadiren = (2)
 Bazen = (3)
 Sık Sık = (4)
 Çok Sık = (5)

1.	İşimde geçmiş performansımdan daha iyi olabilmek için daha çok çaba harcamaya çalışırım.	①	②	③	④	⑤
2.	Görevimin son derece zor olduğu zamanlarda elimden gelenin en iyisini yaparım.	①	②	③	④	⑤
3.	İstediğim şeyi elde ettiğim zaman bunun sebebinin genellikle kendi yeteneklerim olduğu düşünürüm.	①	②	③	④	⑤
4.	İşlerimde kendi kararlarım etkilidir.	①	②	③	④	⑤
5.	Kendi işimi kurabilirim.	①	②	③	④	⑤
6.	İşten zorunlu olarak ayrılırsam işle ilgili kendime seçenekler oluşturabilirim.	①	②	③	④	⑤

7.	Zor durumlarda seçenekler oluşturabilirim.	①	②	③	④	⑤
8.	Farklı insanlarla dostluklar kurabilirim.	①	②	③	④	⑤
9.	Denemediklerimi denemekten çekinmem.	①	②	③	④	⑤
10.	Kendimde farklı işler yapabilecek enerjiyi hissederim.	①	②	③	④	⑤
11.	Arkadaşıma değişik iş projelerden söz ederim.	①	②	③	④	⑤
12.	Yeteneklerimi uygulayabilecek alanlar oluştururum.	①	②	③	④	⑤
13.	Arkadaşımdan gelen bazı projelere katılmaktan çekinmem	①	②	③	④	⑤
14.	Hayatımı dış etkenlere bırakmam	①	②	③	④	⑤
15.	Kararımla hayatımı şekillendirebileceğimi düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
16.	Risk almaktan çekinmem	①	②	③	④	⑤
17.	Geleceği görek ondan dönük hazırlıklar yapabilirim.	①	②	③	④	⑤
18.	Yeni bir şeyleri denememe imkân veren projeler üzerinde çalışmayı severim.	①	②	③	④	⑤
19.	Eski fikirlere ve uygulamalara meydan okumayı ve daha iyilerini araştırmayı severim.	①	②	③	④	⑤
20.	Yeni bir perspektiften bakmama imkân sağlayan proje ve işlerle uğraşırım.	①	②	③	④	⑤
21.	Geçmişte başkaları tarafından kullanılmamış yeni yöntemlerle çalışmayı denerim.	①	②	③	④	⑤
22.	Yeterli çabayla, her türlü sorunu ortadan kaldırmamız.	①	②	③	④	⑤
23.	Yaptığım planları yürütebileceğimden çoğunlukla eminimdir.	①	②	③	④	⑤
24.	Yeni bir durum ve uygulamaya adapte olmaktan sorun yaşamam.	①	②	③	④	⑤
25.	Üzerinde çalıştığım bir konuda hata yapmaktan çekinmem.	①	②	③	④	⑤
26.	Her işin bir riski vardır. İşimde her türlü riski göze alabilirim.	①	②	③	④	⑤
27.	Başarıyı sağlayacak uygun yöntem ve tekniklerin arayışı içerisindeyimdir.	①	②	③	④	⑤
28.	Karşıma çıkan fırsatları değerlendirebilirim.	①	②	③	④	⑤
29.	Elimdeki kaynakları bir araya getirerek verimliliğe dönüştürebilirim.	①	②	③	④	⑤
30.	İşimde ve çalışmalarımda ortaya çıkan değişimlere açığım.	①	②	③	④	⑤
31.	İşimi severek ve azimle yaparım.	①	②	③	④	⑤
32.	İşimde yaratıcılık yönüm güçlüdür.	①	②	③	④	⑤
33.	İşimi gerçekleştirirken, herhangi bir ekip ya da kişiyle çalışabilirim.	①	②	③	④	⑤
34.	Bir işte ya da uygulamada liderliği ele almaktan çekinmem.	①	②	③	④	⑤
35.	İş konusunda gelecekle ilgili etkili kararlar alabilirim.	①	②	③	④	⑤
36.	Farklı işlere yönelik motivasyonum ve eğilimlerim güçlüdür.	①	②	③	④	⑤